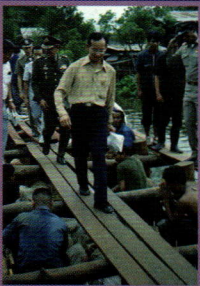
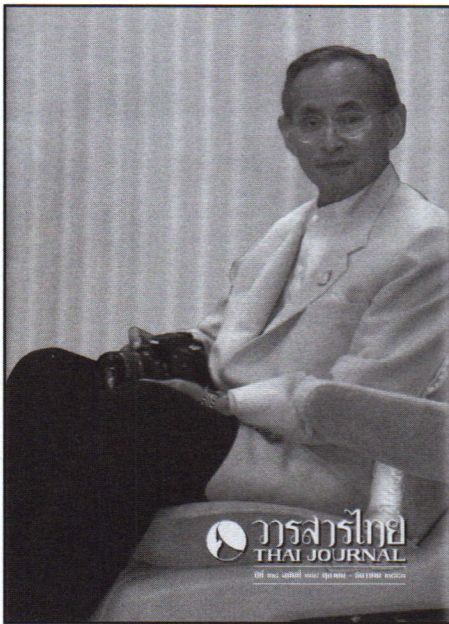

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๑๐๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๐

ปกหน้า : พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา
พุทธศักราช ๒๕๕๐

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๑๐๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๐

หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125 572X

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย

ประธานอนุกรรมการ
รองประธานอนุกรรมการ
รองประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ

หม่อมราชวงศ์ ศุภวัฒน์ เกษมศรี
นายวิจิตร อาวะกุล
นายเย็นใจ เลหาวนิช
คุณหญิงคณิดา เลขะกุล
นางสาวฉวีงาม มาเจริญ
นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง
นางสาวนัยนา แยมสาขา
นางลินดา อิศรางกูร ณ อยุธยา
นายสมหมาย จันทรเรือง
ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะคราวประชุม
(ครั้งละไม่เกิน ๒ คน)

อนุกรรมการและเลขานุการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นายเมธี เผื่อนทอง
นายมานิช คามณีย์
นางสาวสายใจ ยิ่งสกุล
นายจักรกฤษณ์ มณีปิยะสุต

วารสารไทย เป็นวารสารเพื่อเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ ด้วยการประชาสัมพันธ์
เผยแพร่ วรรณคดี ปลูกฝัง และให้ความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานวารสารไทย

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๔-๔๔๘๐-๒
โทรสาร ๐-๒๖๒๔-๕๓๒๒

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.พี.วี.การพิมพ์ จำกัด
๘๘/๒ หมู่ ๑ ตำบลบางไผ่
อำเภอเมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทร. ๐-๒๔๔๗-๖๒๘๐-๘๑

ห้ามจำหน่าย

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการแก่ประชาชน
ทั่วไป จากสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์
ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

คณะบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ

(นายจาตุร อภิชาติบุตร)
(นายทินกร ภูวปัจฉิม)

บรรณาธิการ

นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางลินดา อิศรางกูร ณ อยุธยา

นายเมธี เผื่อนทอง

กองบรรณาธิการ

นางสุภัชฉา ของเจริญ
นางสุริพร เกียรตินาวิน
นายประยุทธ์ ปัญญาศิริ
นางสมาลี เกตุแก้ว
นางสุนิ กระจำจตุตชัย
นายวรวิทย์ หอมเนียม
ร้อยตำรวจตรีหญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง
นางสาวสายใจ ยิ่งสกุล

นางกนิษฐา กิตติสถาพร
นางจันทน์ หาทรัพย์
นายณพพร บุญแก้ว
นางสาวมัทวรรณ นครไทย
นายวรวิทย์ อังประทีป
นายสมบัติ สุธรรมรักษ์
นางรัชณี ศรีสุข

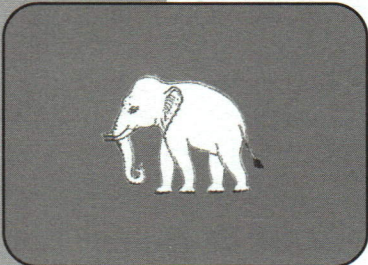
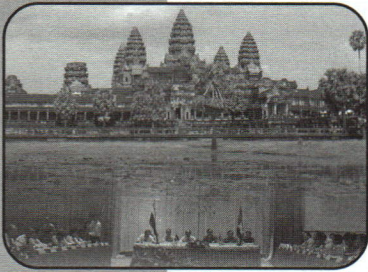
ศิลปกรรม

นายมานิช คามณีย์

ฝ่ายภาพ

นายจักรกฤษณ์ มณีปิยะสุต

นายเกียรติกมล จังใส

สารบัญ

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๑๐๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๐

๓

บทบรรณาธิการ

๔

อาศิรพาพราชสดุดี

๕

พระราชพิธีมหามงคล

เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

๒๙

หมายกำหนดการพระราชพิธีมหามงคล

เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

๔๒

การเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์
ในการพระราชพิธีมหามงคล

เฉลิมพระชนมพรรษา

๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

สายไหม จบกมลศึก

๔๖

สมรสพระราชทาน

เพลินพิศ กำราญ

๕๐

คณะกรรมการวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา

กับการสานสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา

ศานติ ภัทติคำ

๕๔

ประถมศึกษา :

หนังสือดีที่คนไทยไม่รู้จัก

ศาสตราจารย์ ดร. นิยะดา เหล่าสุนทร

๖๐

ข้อธรรมะแนวพุทธะ

เสริมสร้างให้ลูกเป็นนักคิดสร้างสรรค์

ดร. ฉวีวรรณ จันทรัตน์

๖๒

วิวัฒนาการของสวนผลไม้

ในประเทศไทย

ไพโรจน์ ผลประสิทธิ์

๗๐

“เสาชิงช้า”

สัญลักษณ์แห่งเมืองกรุงเทพฯ

นัยนา แยมสาขา

๘๕

ธงชาติไทย : เกียรติยศของชาติ

ฉวีงาม มาเจริญ

๙๒

ปภินกะไทย

บุคคล ข่าวสาร ภาษา หนังสือ

บทบรรณาธิการ

พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่กำลังจะผ่านไปดูจะเป็นปีที่ชาวไทยทั้งประเทศ ประสบความผันผวนทางอารมณ์ทั้งในระดับต่ำสุดและสูงสุด เริ่มแต่ ความเครียดในปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง ค่าครองชีพในชีวิตประจำวัน จนหม่นไหม้ด้วยความทุกข์ใจอย่างสุดแสนเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวรต้องเสด็จเข้ารับรักษาพระองค์ที่โรงพยาบาลศิริราช นานนับเดือน ตามด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระโสทรเชษฐภคินี ก็ทรงประชวรเสด็จเข้ารับรักษาพระองค์ที่โรงพยาบาลเดียวกันอีกพระองค์หนึ่ง พสกนิกรทั่วทุกสารทิศต่างหม่นเวียนกันไปเฝ้าถวายพระพร แนนขนัดทั้งกลางวันกลางคืน แล้วปล้นความสุขสันต์ของปวงชนชาวไทยก็พุ่งขึ้นสูงสุดในวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหายจากพระอาการประชวรเสด็จออกจากโรงพยาบาล สองข้างทางเสด็จพระราชดำเนินกลับพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จึงกึกก้องไปด้วยเสียงถวายพระพรจากใจของชาวไทยทั้งมวล

“พระบรมฉายาลักษณ์ในฉลองพระองค์สีชมพู” ที่อัญเชิญมาเป็นภาพปกวารสารไทยฉบับนี้ จึงมีใช่เพียง “รูปที่มีทุกบ้าน” หากเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ที่มีความหมายพิเศษ ด้วยชาวไทยทุกผู้ต่างนับวันตั้งตารอชมพระบรมฉายาลักษณ์องค์นี้ องค์ที่ทรงฉายในวันเสด็จออกจากโรงพยาบาลศิริราชนั่นเอง

หลังจากนั้นไม่นานก็มีพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ นอกจากจะได้เห็นพระผู้เป็นดวงใจของไทยทั้งชาติทรงพระสำราญเป็นปรกติแล้ว พสกนิกรทั้งหลายยังได้ประจักษ์ชัดในน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบการพระราชพิธีโดยสมบูรณ์ตามโบราณราชประเพณี แต่ในขณะเดียวกันก็มีความประหยัสดรดูเหมาะสมแก่ภาวะของบ้านเมือง วารสารไทยฉบับนี้ จึงได้ประมวลภาพพระราชทาน ชุด “พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐” พร้อมด้วยเอกสารสำคัญ คือ หมายกำหนดการพระราชพิธี จัดทำเป็นฉบับพิเศษเฉลิมพระเกียรติ เพื่อผู้อ่านจักได้เก็บรักษาไว้เป็นอนุสรณ์สืบไป ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ทรงสรรค์ นิลกำแหง
บรรณาธิการ

อาศิรวาทราชสดุดี
เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

โคลง ๔ สุภาพ

เฉลิมไทยทั่วหล้า	สาธุการ
ฉลองพระชนม์ดลวาร	จวบพ้อง
แปดสิบพิสิฐพิศาล	พิเศษสบ สมัยเทอญ
พรรษพิสุทธิ์พรช้อง	กราบโน้มถวิลถวาย
บายศรีดอกไม้มาศ	มาลย์กรอง
ประทีปเทียนประทุมทอง	เทิดล้วน
อภิวันท์ธูลีละออง	ลอบบาท
แทนหทัยไทยถ้วน	ต่อตั้งกตัญญูตา
มหาฤกษ์มหाराชเจ้า	จอมถวัลย์
ม้ามิ่งมงคลสรรพ	ไสถ์ให้
มหาไชยสมานฉันท์	เฉลิมชาติ
มหาประชาประชุมไหว้	ภักดีเบื้องบพทศรี
ทวิไชยทวิชาติทั้ง	ทวิชนม์
ทวิพระเกียรติสากล	เกริกหล้า
ทวิพลังแผ่นดินดล	อดุลยลาภ
ทวิพระเดชกระเดื่องฟ้า	เฟื่องพินภูมิไตร ฯ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำวารสารไทย
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายบุญเตือน ศรีวรพจน์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ประพันธ์)

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา

๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์
ณ พระลานพระราชวังดุสิต ๒ ธันวาคม ๒๕๕๐

ทรงสถาปนาสมณศักดิ์ และทรงบำเพ็ญพระราชกุศล
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

การพระราชกุศลเลี้ยงพระ เสด็จมณฑลพิเศษ
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ๖ ธันวาคม ๒๕๕๐

เสด็จออกรับการถวายพระพรชัยมงคล
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

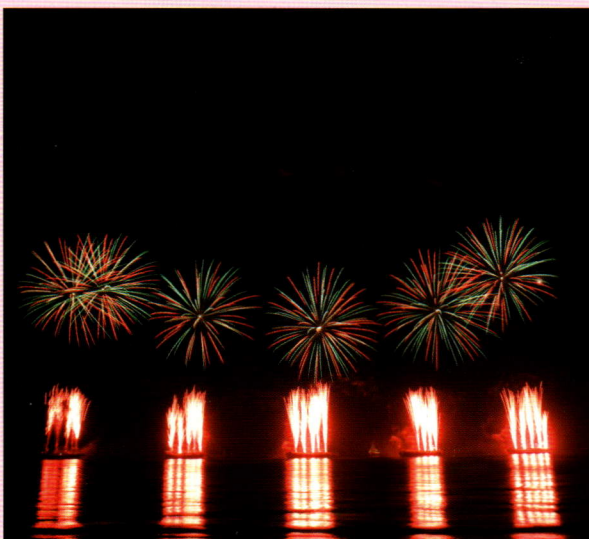

พสกนิกรท้าวราชอาณาจักรถวายพระพรชัยมงคล
และการแสดงพลุและดอกไม้ไฟเฉลิมพระเกียรติ

ที่ ๑๕ / ๒๕๕๐

หมายกำหนดการ

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

วัน	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
อังคารที่ ๔ พฤษภาคมที่ ๖	๕.๐๐ น. ถึง ๑๓.๐๐ น.	ลงพระนาม และลงนามถวายพระพร และถวายบังคมสมเด็จพระบูรพ- มหากษัตริย์ราช	ในพระบรมมหาราชวัง ปราสาทพระเทพบิดร	ปกคิขาว หรือสุภาพ
พุธที่ ๕	๑๓.๐๐ น. ถึง ๑๓.๐๐ น.			
พุธที่ ๕	๗.๓๐ น.	แห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ไปยังพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท	พระอุโบสถวัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม	เต็มยศ ข้างเผือก
	๑๐.๓๐ น.	เสด็จออกมหาสมาคม รับการถวายพระพรชัยมงคล	มุขเด็จ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท	เต็มยศ จักรี หรือข้างเผือก สายสร้อย จูลจอมเกล้า
	๑๖.๔๕ น.	บรรพชาจีนและถวายพระพร สวนพละทรี ผู้ได้รับพระราชทานราชสังกตคุณ ๑	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	เต็มยศ จูลจอมเกล้า
	๑๗.๔๕ น.	ทรงตั้งสมณศักดิ์ ทรงตั้งพระครูพรหมมณ เจริญพระพุทธมนต์การพระราชพิธี เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา		
พฤหัสบดีที่ ๖	๑๐.๓๐ น.	เสด็จพระ เทศน์มิ่งขวัญ พระสงฆ์ถวายพระพร	พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย	เต็มยศ นพรัตน์ หรือข้างเผือก
เสาร์ที่ ๘	๑๗.๓๐ น.	คณะทูต ๑ ถวายพระพรชัยมงคล	ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา	สากลสีเข้ม เจ้าหน้าที่ปกคิขาว

เลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า นายกรัฐมนตรี ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ในโอกาสวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เป็นปีมหามงคลอันประเสริฐที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญ พระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พระบรมวงศานุวงศ์ คณะรัฐมนตรี ข้าราชการทหาร พลเรือน สมณะชีพราหมณ์ พสกนิกรทุกหมู่เหล่าต่างปลื้มปีติโสมนัสเปี่ยมด้วยความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอนันต์ ดังนั้นคณะรัฐมนตรีได้ประชุมมติ ให้จัดงานเฉลิมฉลองพระมหากรุณาธิคุณตามโบราณราชประเพณีด้วยความกตัญญูกตเวทิตา และนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานชื่อการจัดงานและชื่อพระราชพิธี ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อการจัดงานนี้ว่า “งานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐” ชื่อพระราชพิธีว่า “พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐” ชื่อการจัดงานและชื่อพระราชพิธีภาษาอังกฤษว่า “The Celebrations on the Auspicious Occasion of His Majesty the King’s 80th Birthday Anniversary 5th December 2007”

คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติตั้งคณะกรรมการอำนวยการและอนุกรรมการจัดงานพระราชพิธี รัฐพิธี บัดนี้คณะกรรมการอำนวยการและอนุกรรมการ ได้ดำเนินการพร้อมแล้ว ขอพระราชทานทราบถึงพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังดำเนินการมีรายการ ดังนี้

**เสด็จออกมหาสมาคม รับการถวายพระพรชัยมงคล
ณ มุขเด็จ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท**

วันพุธที่ ๕ ธันวาคม เจ้าพนักงานเตรียมการตกแต่งพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ท้องพระโรงกลาง เจ้าพนักงานเชิญพระมหาพิชัยมงกุฎ ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ พร้อมราชกกุธภัณฑ์ เครื่องขัตติยราชูปโภค แวดล้อมด้วยต้นไม้ทอง เงิน ที่มุขเด็จ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาททอดผ้าทิพย์ตราพระครุฑพ่าห์ เป็นที่สำหรับเสด็จออกมหาสมาคมเพื่อรับการถวายพระพรชัยมงคล ที่สนามหน้ามุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ตั้งแท่นพร้อมเสาบัววางพานดอกไม้ธูปเทียนแพสำหรับสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ทูลเกล้า ฯ ถวาย และตั้งเสาบัววางพานดอกไม้ธูปเทียนแพสำหรับนายกรัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานศาลฎีกา ทูลเกล้า ฯ ถวาย ตามลำดับ ถัดมาด้านหลังเป็นแถวคณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการทหาร - พลเรือน ผู้แทนศาสนาอื่นๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตามตำแหน่งหน้าที่ บริเวณด้านหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ๘ ตำรวจหลวงยืนเฝ้า ฯ รักษาการณ์ และนายทหารราชองครักษ์ ยืนเฝ้า ฯ ตามหน้าที่ ส่วนที่สนามหน้าศาลาสหทัยสมาคมและท้องสนามหลวง ราษฎรทุกหมู่เหล่า เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

เวลา ๖ นาฬิกา เจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธีเชิญพระเต้าปทุมนิมิตทอง นาก เงิน บรรจุน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักรจัดทำแล้วส่งให้กระทรวงมหาดไทยประมวลนำไปประกอบพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ที่พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้วนั้นออกจากพระอุโบสถ ตั้งขบวนอิสริยยศ มีผู้แทนปวงชนแต่ละจังหวัด รวม ๗๖ จังหวัด เชิญพานพุ่มดอกไม้ถวายราชสักการะไว้พร้อมที่หน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ด้านถนนสนามไชย

เวลา ๗ นาฬิกา ๓๐ นาที ขบวนแห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ออกจาก วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ไปตามถนนสนามไชย เลี้ยวซ้ายไปตามถนนหน้าพระลาน เข้าสู่พระบรมมหาราชวังทางประตูวิเศษไชยศรี ประตูพิมานไชยศรี ไปยังหน้าพระที่นั่งจักรี มหาปราสาท เจ้าพนักงานเชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ไปตั้งยังบุษบกและพานรูปเทียน แปะตั้งที่เสาบัวกลุ่มหน้าที่ยืนเฝ้า ฯ ของนายกรัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และประธานศาลฎีกา ส่วนพานพุ่มดอกไม้ของแต่ละจังหวัดนำไปตั้งถวายราชสักการะ ณ แท่นซึ่งจัดไว้ตามแนวกำแพงพระบรมมหาราชวังด้านขวาและด้านซ้ายของประตูวิเศษไชยศรี

เวลา ๘ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ข้าราชการทหาร - พลเรือน ผู้มีตำแหน่ง เฝ้า ฯ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพร้อมในมณฑลพระราชพิธีพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

เวลา ๑๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมมหาราชวัง เข้าทางประตูศักดิ์ไชยสิทธิ์ ประตูราชสำราญ รถยนต์พระที่นั่งเทียบที่อาคารขึ้นรถที่สะพานนอก พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี เลขาธิการพระราชวัง ราชเลขาธิการ สมาชิกราชสกุล และสตรีผู้มีบรรดาศักดิ์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่ท้องพระโรงหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงยืนเฝ้า ฯ ที่แท่นหน้ามุขเด็จ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมแล้ว พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกมุขเด็จ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ขาวพนักงานกระทม มโหระทึก ประโคมแตรฝรั่ง ทหารกองเกียรติยศ ๓ เหล่าทิวถวายความเคารพ แตรวง บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และตำรวจยิงปืนใหญ่ เฉลิมพระเกียรติ ฝ่ายละ ๒๑ นัด พระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักรเจริญชัยมงคลคาถา ย่ำฆ้อง กลองระฆัง พร้อมกับการประกอบพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ

ครั้งสุดเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีแล้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเปิดกรวยกระทงดอกไม้ธูปเทียนแพ แล้วกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคลแทนพระบรมวงศานุวงศ์ จบเสด็จพระราชดำเนินไปเฝ้า ฯ ณ ท้องพระโรงหน้า พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

นายกรัฐมนตรี เปิดกรวยกระทงดอกไม้ธูปเทียนแพ แล้วกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคล แทนคณะรัฐมนตรี ข้าราชการทหาร - พลเรือน และราษฎรทุกหมู่เหล่า

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เปิดกรวยกระทงดอกไม้ธูปเทียนแพ แล้วกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคล แทนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ประธานศาลฎีกา เปิดกรวยกระทงดอกไม้ธูปเทียนแพ แล้วกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคล แทนข้าราชการตุลาการ จบ ทหารกองเกียรติยศ ๓ เหล่าทัพ ถวายความเคารพ แดรงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี จบเพลงสรรเสริญพระบารมีผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในมหาสมาคมถวายความเคารพพร้อมกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสตอบ จบแล้ว ผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในมหาสมาคมทั้งหมดถวายความเคารพ ชาวพนักงานกระทัมโหระทึก ประโคมแตรฝรั่ง ทหารกองเกียรติยศ ๓ เหล่าทัพถวายความเคารพ แดรงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายมหาจักรี หรือสายสะพายช้างเผือก สายสร้อยจุลจอมเกล้า

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

วันพุธที่ ๕ ธันวาคม เจ้าพนักงานเตรียมการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตั้งคู่เทียนเท่าพระองค์ เทียนพระมหามงคล อาสนสงฆ์สำหรับพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์นวัคคหายุสมธัมม์และบัตรเทวดานพเคราะห์ กับเครื่องนมัสการไว้พร้อม

ส่วนที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เจ้าพนักงานเตรียมการตั้งแต่งเชิญพระพุทธ ปฐมวชิระพัฒนประจักษ์กาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระกรัณช์ ดวงพระบรมราชสมภพ พระสุพรรณบัฏพระปรมาภิไธย และพระราชลัญจกร ประดิษฐาน ณ พระแท่นราชบัลลังก์นพปฎลมหาเศวตฉัตร และตั้งโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระพุทธรูป เทวรูป พระเคราะห์องค์เสวยอภิบาลพระชนมายุ องค์แทรกพระชนมพรรษา พร้อมด้วยคู่เทียน เท่าพระองค์ และเทียนพระมหามงคล เครื่องนมัสการไว้พร้อม

เวลา ๑๖ นาฬิกา ๔๕ นาที ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รถยนต์พระที่นั่งเทียบที่ประตูเกยหลังวัดพระศรีรัตน- ศาสดาราม เสด็จพระราชดำเนินไปยังชานหน้าพระอุโบสถ ทรงประเคนพัตรรองที่ระลึก พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษาแด่บรรพชิตจีนและญวน จากนั้นบรรพชิตจีนและญวนถวายพระพรชัยมงคลแล้ว เสด็จเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุด รูปเทียนบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี และพระพุทธรูปฉลอง พระองค์ ทรงจุดรูปเทียนเครื่องนมัสการแล้ว ทรงประเคนพัตรรองที่ระลึก ๑ แด่พระสงฆ์ ที่จะเจริญพระพุทธมนต์นวัคคหายุสมธัมม์ แล้วทรงจุดเทียนที่หน้าอาสนสงฆ์พระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์นวัคคหายุสมธัมม์ และทรงจุดเทียนบูชาเทพดานพเคราะห์ พระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์นวัคคหายุสมธัมม์ ไห่หลวงบูชาเทพดานพเคราะห์ เสด็จลงสู่ ชานหน้าพระอุโบสถ ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้สูงอายุฝ่ายหน้า-ฝ่ายในที่ได้รับพระราชทาน ราชสังคหวัดอุจจนวน ๘๑ คน เป้าทูลละอองธุลีพระบาทสำนักในพระมหากษัตริย์คุณ

เสด็จพระราชดำเนินจากพระอุโบสถ ไปประทับรถยนต์พระที่นั่งที่ประตูเกยหลังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ไปเทียบที่หน้าพระทวารเทเวศร์รักษา เสด็จเข้าสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เพื่อรอเฝ้า ฯ รับเสด็จ

เวลา ๑๗ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมมหาราชวัง เข้าทางประตูวิเศษไชยศรี

เวลา ๑๗ นาฬิกา ๔๕ นาที รถยนต์พระที่นั่งเทียบที่หน้าพระทวารเทเวศร์รักษาเสด็จเข้าสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ อาลักษณ์สำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการสถาปนาสมณศักดิ์ชั้นรองสมเด็จพระราชาคณะ จบแล้วพระสงฆ์ ๑๐ รูป เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานลั่นฆ้องชัย ประโคมสังข์ แตร ดุริยางค์ จากนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระเคนหิรัญบัฏ พัดยศ ผ้าไตร เครื่องประกอบสมณศักดิ์แด่รองสมเด็จพระราชาคณะ ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาตามลำดับ จากนั้น ทรงพระเคนสัญญาบัตร พัดยศ แด่พระสงฆ์ซึ่งได้รับพระราชทานตั้งเลื่อนสมณศักดิ์ใหม่ อีกตามลำดับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสัญญาบัตรฐานันดรศักดิ์ แก่พราหมณ์ประจำพระราชสำนัก ทรงหลังทักษิโณทก พระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ถวายอนุโมทนา สมเด็จพระราชาคณะถวายอดิเรก ออกจากพระที่นั่ง เจ้าพนักงานกองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา นิมนต์พระสงฆ์ ๘๑ รูป ที่จะเจริญพระพุทธมนต์ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ขึ้นนั่งยังอาสนสงฆ์พร้อมแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนพระมหามงคล เทียนเท่าพระองค์ และรูปเทียนบูชาพระพุทธรูป เทวรูปพระเคราะห์ ทรงจุดรูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้วทรงพระเคนพัชรองที่ระลึกพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษาแด่สมเด็จพระพุทธาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช จากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระเคนพัชรองที่ระลึก ฯ แด่สมเด็จพระราชาคณะ และพระราชาคณะจนครบ ๘๑ รูป ทรงศีล พระสงฆ์เจริญ

พระพุทธรูปการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ระหว่างพระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ
สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณทางพระทวารเทวราชมเหศวร
ทรงจุดเทียนพระมหามงคลบูชาพระสยามเทวาธิราช แล้วเสด็จออกพระที่นั่งอมรินท
รวินิจฉัย เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปจบแล้ว สมเด็จพระราชาคณะถวายอดิเรก
ถวายพระพรลา เสด็จพระราชดำเนินไปประทับรถยนต์พระที่นั่งที่พระทวารเทเวศร์รักษา
เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายจุลจอมเกล้า

การพระราชกุศลเลี้ยงพระ เทศน์มงคลพิเศษ

วันพฤหัสบดีที่ ๖ ธันวาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ภายในพระบรมมหาราชวัง เข้าทางประตูศกดิ์ไชยสิทธิ์ ประตูลำราญ เทียบรถยนต์พระที่นั่งที่ประตูข้างหอพระสุลาลัยพิมาน

เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที เสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช แล้วเสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยทางพระทวารเทวราชมเหศวร เพื่อรอเฝ้าฯ รับเสด็จ

เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมมหาราชวัง เข้าทางประตูวิเศษไชยศรี

เวลา ๑๐ นาฬิกา ๔๕ นาที รถยนต์พระที่นั่งเทียบที่หน้าพระทวารเทเวศร์รักษาเสด็จเข้าสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูป เทวรูปพระเคราะห์ แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ พระสงฆ์ถวายพรพระจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า วัดชนะสงครามถวายพระธรรมเทศนามงคลพิเศษกัณฑ์ ๑ จบแล้ว พระสงฆ์ถวายพระพรชัยมงคลคาถา “ภูมิพลมหาราชวรสุส ชยมงฺกลกคาถา” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมเครื่องบูชากัณฑ์เทศน์และทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมแด่สมเด็จพระพุทธาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงประเคน

จดุปัจจัยไทยธรรมแด่สมเด็จพระราชาคณะ และพระราชาคณะจนครบ ๘๖ รูป ทรงหลัง
ทักษิณาทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสด็จพระราชดำเนิน
ไปประทับรถยนต์พระที่นั่งที่พระทวารเทเวศร์รักษา เสด็จพระราชดำเนินกลับ

เจ้าพนักงานดั่งบายศรีแก้ว ทอง เงิน พราหมณ์เบิกแว่น โหรหลวงและข้าราชการ
รับแว่นเวียนเทียนฉลองสมโภชดวงพระบรมราชสมภพ พระสุพรรณบัฏพระปรมาภิไธย
และพระราชลัญจกร

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายนพรัตน์ หรือสายสะพายช้างเผือก

คณะทูตานุทูตและผู้แทนฝ่ายกงสุล ฝ่าย ๑ ถวายพระพรชัยมงคล

วันเสาร์ที่ ๘ ธันวาคม เวลา ๑๗ นาฬิกา ๓๐ นาที เสด็จออก ณ ศาลา
ดุสิตาลัย สวนจิตรลดา คณะทูตต่างประเทศและผู้แทนฝ่ายกงสุลถวายพระพรชัยมงคล
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบ ได้เวลาสมควรเสด็จขึ้น

อนึ่ง ภายหลังเวลาเสด็จขึ้นแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ประธาน
องคมนตรีและคณะองคมนตรีปฏิบัติหน้าที่ในการต้อนรับคณะทูตต่างประเทศและผู้แทน
ฝ่ายกงสุล ในงานเลี้ยงรับรอง

การแต่งกาย แต่งชุดสากลสีเข้ม เฉพาะเจ้าหน้าที่แต่งเครื่องแบบปกติขาว

อนึ่ง ในระหว่างวันที่ ๕ และ ๖ ธันวาคม ตั้งแต่เวลา ๕ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา
ส่วนในวันที่ ๕ ธันวาคม ตั้งแต่เวลา ๑๓ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา สำนักพระราชวัง
จะได้จัดที่สำหรับลงพระนาม ลงนามถวายพระพรไว้ที่ในพระบรมมหาราชวัง และทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดปราสาทพระเทพบิดร ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ในพระบรมมหาราชวัง เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และประชาชน ได้ถวาย
บังคมสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบปกติขาว หรือสุภาพ

สำนักพระราชวัง

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ภูมิพลมหาราชวรสุส ขยมมงคลคาถา

ภูมิพล มหาราช
รฎฐปสาสเน พยตุโต
สมพุทฐมามโก อคฺโค
รชฺชํ กาเรติ ธมฺเมน
ททยานํ วุฑฺฒิมากงฺโข
เตสํ ทุกขาปนฺเตา โส
สพฺพททยานมตฺถาย
ทุกฺขโต ทุกฺขิตฺเต ทฺยเย
ถิรจิตฺโต ปโมเจติ
เมตฺตโตทเกน โตเสติ
สมฺมาอาชีวโยคฺสส
ยา เจสา โลกนาถน
อตฺตानํ อุปมํ กตฺวา
ททยานํ รฎฐปาลินี
อิทาเนโส มหาราช
อิทิสเ มงฺคเล กาเล
รตนตฺตยานูภาเวน
ยํ สพฺพํ กุสลํ กมฺมํ
ขนฺโน สพฺพปรีตฺตญจ
ตสฺส ตสฺसानูภาเวน
จิรณชีวตุ ทิฆายู
วณฺณวา พลสมฺปนฺโน
อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ยํ ยํ
จิรํ รชฺเช ปตฺติฏฺจาทู
นิจฺจํ ปสฺสตุ ภาทรานิ

นวโม จกฺกิวฺลโก
นิตฺติจาริตฺตโกวิโท
สาสนสฺสอุปถมฺโก
ทิสฺสทสฺสี วิจกฺขณ
สนฺติมคฺคณิโยชโก
สทา สฺสوپสํหโร
กรณฺยานิ ปกฺกพฺพเต
ภยโต ภยตฺตชฺชิตฺเต
มหาการุญฺญเจตฺสา
ขมฺเม เทโว ภูมิเช
วิธิ วิเนติ โยนิโส
ภาสิตา สมฺชีวิตา
อนฺนุญฺญชฺติ ตํ สทา
เอตฺตญฺเจวานุสาสตี
สมฺปญฺณณาสิตยาโยโก
เทมสฺส ขยมงฺคลํ
รตนตฺตยเตชฺสา
อมฺเหติ ปสฺสํ สมํ
ภณิตํ สิทธิทายกํ
ภูมิพล นริสฺสโร
ททยานํ ธมฺมขตฺติโย
สฺสเชติโต จ นิพฺภโย
ตํ ตํ ตสฺส สมฺมุชฺต
ปตฺติฏฺจาทู ทฺยยวาลินี
โสตฺถโก โทตฺถ สพฺพทาทิ ฯ

กองบาติสันามหุดอง แต่ง มหาเถรสมาคม ตรวณแก่

คำแปล

พระคาถาถวายพระพรชัยมงคล
แด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงพระปรีชาสามารถในการบริหารประเทศ ตลอดถึงหลักนิติธรรม ขนบธรรมเนียมราชประเพณี ทรงเป็นพุทธมามกะ เป็นอัครศาสนูปถัมภก มีพระวิสัยทัศน์กว้างไกล แก้ไขวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง เสด็จเกลี้ยกล่อมด้วยราชสมบัติด้วยทศพิธราชธรรมเสมอมา

พระองค์ทรงมุ่งหวังความเจริญรุ่งเรืองแก่พสกนิกรชาวไทย แนะนำแนวทางสมานฉันท์ ทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุข แก่ปวงชนชาวไทย มีพระราชหฤทัยแน่วแน่มั่นคง ทรงปลดปล่อยชาวไทยผู้ประสบความทุกข์ยาก ให้พ้นจากความทุกข์ยาก ผู้ประสบภัยพิบัติให้พ้นจากภัยพิบัติ ด้วยพระราชหฤทัยกอปรด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ พระราชทานความชุ่มฉ่ำใจแก่ปวงชนชาวไทยด้วยน้ำพระทัยอันเปี่ยมล้น ด้วยพระเมตตาธรรม เสมือนหนึ่งสายฝนโปรยปรายลงมาสู่พื้นพสุธาในหน้าแล้ง ทำให้สรรพสัตว์ ชุ่มฉ่ำใจฉะนั้น ฯ

พระองค์พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างเหมาะสม ทรงวางพระองค์ เป็นแบบอย่าง ปฏิบัติพระองค์ไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่สมเด็จพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า สมชีวิตา ทั้งพระราชทานพระบรมราโชวาทแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแก่ พสกนิกรและรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

บัดนี้ จวบมหามงคลโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมินทรมหาวชิราวุธราชเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในมหามงคลสมัย เช่นนี้ อาตมภาพทั้งหลาย ขอถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ด้วยเดชะนุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ทั้งอานุภาพแห่งกุศลกรรมทั้งปวง ที่อาตมภาพทั้งหลาย ได้สั่งสมอบรมมา พร้อมทั้งอานุภาพแห่งพระปริตรที่อำนวยการความศักดิ์สิทธิ์ให้ทุกประการ ที่อาตมภาพ ทั้งหลายได้สั่งวธยายแล้วนี้ ขอสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน มีพระพลานามัยสมบูรณ์ ทรงพระเกษมสำราญ ปราศจากภัยพิบัติ อุบัติวันตรายทั้งปวง มีพระราชประสงค์สิ่งใด ๆ ขอสิ่งนั้น ๆ จงพลันสำเร็จสมพระราชปณิธาน ทุกประการ ขอพระองค์ทรงสถิตสถาพรอยู่ในมโหฬารยาธิปัตย์ เป็นศูนย์รวมใจของพสกนิกร ชาวไทยทุกถ้วนหน้า

ขอสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐทรงประสบสิ่งที่ดีงาม และทรงเจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคลพระชนมสุขทุกประการ ในกาลทุกเมื่อเทอญ

ขอถวายพระพร ฯ

การเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

สายไหม จบกมลศึก*

พระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ในพระราชพิธีมีการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย “น้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์” เป็นน้ำสรงอภิเษกเหมือนเมื่อครั้งพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๐ และ ๖ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒ น้ำสรงอภิเษกนี้จะประกอบพิธีปลุกเสกแล้วเสกทำเป็นน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ดังเช่นน้ำสรงมุรธาภิเษกเมื่อครั้งพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๔๓

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นงานยิ่งใหญ่ที่มีเคยปรากฏมาก่อน รัฐบาลได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานเฉลิมพระเกียรติ แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติบำเพ็ญคุณประโยชน์นานาประการ นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่บ้านเมืองอีกทั้งประชาชนชาวไทยล้วนมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้า ดังนั้น ในพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ณ พระที่นั่งชัยมงคลภิเษก มณฑลพระราชพิธีท้องสนามหลวงนั้น จึงกำหนดให้มีการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย “น้ำสรงอภิเษก” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ

ตั้งผู้น้อยรดน้ำอวยพรผู้ใหญ่เมื่อมีอายุครบ ๖๐ ปี คำว่า “สรงอภิเษก” คือ “การรดน้ำ” แสดงความหมายที่กว้างขวาง หมายถึงว่า ชาวไทยทั้งประเทศร่วมทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำสรงอภิเษกแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมหามงคลสมัยอันพิเศษครั้งนั้นโดยทั่วหน้า

การถวายน้ำอภิเษก จึงเป็นการถวายในนามของผู้แทนประชาชนชาวไทย คือ จากนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานศาลฎีกา จะเป็นผูรินหลังน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากพระเต้าปทุมนิมิต ทอง นาก เงิน ถวายแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับด้วยพระศรอมุรธาภิเษก

ครั้งพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ผู้แทนประชาชนชาวไทย คือ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ก็ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำสรงอภิเษกในพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคลของพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระราชวังดุสิต หากการถวายน้ำสรงอภิเษกครั้งนั้น ผู้แทนประชาชนชาวไทยทั้ง ๓ สถาบัน ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายทั้งพระเต้าปทุมนิมิต ทอง นาก เงิน ที่ประดิษฐานในมณฑป มิได้รินหลังถวายโดยตรงเช่นพระราชพิธีเมื่อครั้ง ๕ รอบ พุทธศักราช ๒๕๓๐

การถวายน้ำสรงอภิเษก ในพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวังนั้น กำหนดทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

* ที่ปรึกษาเลขาธิการพระราชวัง

น้ำสรงอภิเษกเช่นเดียวกับพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒

ส่วนน้ำที่นำมาเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์เพื่อถวายเป็นน้ำสรงอภิเษกทุกโอกาส ประกอบด้วยน้ำจากแหล่งสำคัญในประเทศ ๓ ลักษณะ คือ

๑. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ตามโบราณราชประเพณี

๒. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓

๓. แหล่งน้ำในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนเคารพเลื่อมใส และแหล่งน้ำเส้นชีพสำคัญของจังหวัด

เฉพาะแหล่งน้ำลักษณะที่ ๓ เป็นแหล่งน้ำที่พิจารณาขึ้นใหม่ เนื่องจากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ตามโบราณราชประเพณีและพระราชพิธีบรมราชาภิเษกบางแห่งเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมจนขาดความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพระราชพิธี ประกอบกับรัฐบาลต้องการให้ทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักร มีส่วนร่วมแสดงความจงรักภักดีในโอกาสสำคัญ จึงเป็นเหตุให้เพิ่มคุณลักษณะของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ออกไปอย่างกว้างขวางซึ่งรวมถึงแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนและแหล่งน้ำเส้นชีพสำคัญของแต่ละจังหวัดด้วย

แหล่งน้ำเส้นชีพ หมายถึง แหล่งน้ำที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนใน ๗๖ จังหวัด

เฉพาะน้ำศักดิ์สิทธิ์ของกรุงเทพมหานคร ใช้น้ำพระพุทธมนต์จากหอศาสตราคม ในพระบรมมหาราชวัง

การนำน้ำจากแต่ละแหล่งมานั้นจะมี “พิธีพลีกรรมหรือพิธีตักน้ำ” และประกอบ “พิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์” พร้อมกันทุกจังหวัด โดยประกอบพิธี ณ วัดสำคัญของจังหวัด เสร็จแล้ว บรรจุน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากทุกแหล่งน้ำนั้น รวมลงในเต้า ๑ ใบเชิญมามอบให้กระทรวงมหาดไทย เพื่อประกอบ “รัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์” ณ พระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร กำหนด ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

งานโหราพราหมณ์ กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ได้คำนวณฤกษ์ตามคัมภีร์ปฏิทินโหราศาสตร์

นิยม กำหนดฤกษ์ที่เกี่ยวกับการทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ไว้ดังนี้

พิธีพลีกรรมตักน้ำ วันศุกร์ ที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๕ นาฬิกา ๔๙ นาที เป็นปฐมฤกษ์ ไปจนถึงเวลา ๑๖ นาฬิกา ๑๙ นาที เป็นที่สุดแห่งฤกษ์

พิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในภูมิภาค กำหนดวันจันทร์ ที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๗ นาฬิกา ๓๙ นาที เป็นปฐมฤกษ์ ไปจนถึงเวลา ๑๘ นาฬิกา ๐๙ นาที เป็นที่สุดแห่งฤกษ์

และรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในกรุงเทพมหานคร กำหนดวันจันทร์ ที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๖ นาฬิกา ๑๙ นาที เป็นปฐมฤกษ์ ไปจนถึงเวลา ๑๖ นาฬิกา ๔๙ นาที เป็นที่สุดแห่งฤกษ์

พิธีพลีกรรมตักน้ำ

ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งกายชุดปกติขาวหรือขาว มีดอกไม้ธูปเทียนบูชาเทพยดาอารักษ์ ณ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์นั้น ๆ กล่าวคำสัการบูชาแล้วตักน้ำบรรจุลงในภาชนะ ห่อด้วยผ้าขาว นำไปปักไว้ ณ วัดสำคัญของจังหวัด

คำกล่าวสัการะพลีกรรมตักน้ำ

ตั้งนโม ๓ จบ แล้วเริ่มไตรสรณคมน์

“พุทฺธํ สรณํ คจฺจามิ

ธมฺมํ สรณํ คจฺจามิ

สงฺขมํ สรณํ คจฺจามิ

พุทฺธมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺจามิ

พุทฺธมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺจามิ

พุทฺธมฺปิ สงฺขมํ สรณํ คจฺจามิ

ตตฺถมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺจามิ

ตตฺถมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺจามิ

ตตฺถมฺปิ สงฺขมํ สรณํ คจฺจามิ (แล้วว่า)

หิริโอยตตฺถปฺปสมฺปนฺนา สุกฺกธมฺมสมฺมาหิตา

สนโต สปุริสา โลเก เทวธมมาติ วุจเจอร์
อายนตุ โภณโต เทวสุขมาโย.

ขออัญเชิญเทพดาเจ้าผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้า
ได้รับมอบหมายฉันทะจากผู้ว่าราชการจังหวัด (ชื่อ
จังหวัด) มายังสถานที่นี้ ขออัญเชิญน้ำในสถานที่อัน
ศักดิ์สิทธิ์นี้ เพื่อประกอบพระราชพิธีถวายสวดสังฆมณฑล
แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ จึง
ขออนุญาตเทพดาเจ้าพิทักษ์รักษาประสิทธิ์ประสาท
แต่ข้าพเจ้า

อนุญาต เม อุทกญ วรญ อิทญ ฯ

(น้ำอันประเสริฐศักดิ์สิทธิ์นี้ เทพดาเจ้าประสิทธิ์
ประสาทแล้ว)

พิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในภูมิภาค

ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในพิธี เมื่อถึง
เวลาฤกษ์ ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย รับศีล
พระสงฆ์ ๑๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์ ครั้นเวลาฤกษ์
พระสงฆ์เจริญคาถาเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์
ประธานในพิธีจุดเทียนที่ติดไว้ที่ปากบาตรหรือขันสาคร
ซึ่งรวมบรรจุน้ำศักดิ์สิทธิ์จากทุกแหล่งน้ำของจังหวัด
แล้วประเคนถวายประธานสงฆ์หยดเทียนเสกทำน้ำ
ศักดิ์สิทธิ์ ครั้นพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบ ประธาน
ในพิธีถวายจตุปัจจัยไทยธรรม กรวดน้ำ พระสงฆ์
อนุโมทนา เป็นเสร็จพิธี จากนั้นประธานในพิธีตักน้ำ
พระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์บรรจุลงในเต้า ปิดฝาผนึกแน่น
ห่อหุ้มด้วยผ้าขาว ประทับตราเป็นสำคัญ แล้วแต่ละ
จังหวัดเชิญมามอบให้กระทรวงมหาดไทย ซึ่งกระทรวง
มหาดไทยจะนำเก็บรักษาไว้ ณ ห้องดำรงราชานุภาพ
ชั้น ๒ ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย

เด้านั้นจัดทำขึ้นเป็นพิเศษลักษณะเหมือนกันทุก
จังหวัด ทำด้วยกระเบื้องดินเผา สูง ๓๕ เซนติเมตร
เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๔ เซนติเมตร กลางเต้ามีรูปตรา
สัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ด้านตรง
ข้ามเป็นตราประจำจังหวัด จารึกคาถาว่า “อนุญาต
เม อุทกญ วรญ “แปลว่า “น้ำอันประเสริฐศักดิ์สิทธิ์นี้
เทพดาเจ้าประสิทธิ์ประสาทแล้ว”

รัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์

เนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระ
หม่อมกำหนดพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการ
ถวายพระพรชัยมงคล ณ มุขเด็จ พระที่นั่งจักรีมหา
ปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง จึงเลือกวัดพระเชตุพน
วิมลมังคลาราม พระอารามหลวงซึ่งบูรณปฏิสังขรณ์ใน
รัชกาลที่ ๑ และอยู่ใกล้พระบรมมหาราชวัง เป็นสถานที่
ประกอบรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ตามที่
กำหนดในวันจันทร์ ที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐
เวลา ๑๖ นาฬิกา ๑๕ นาที กระทรวงมหาดไทยแห่ง
น้ำศักดิ์สิทธิ์ที่บรรจุในเต้า ๓๖ ใบ ไปยังพระอุโบสถวัด
พระเชตุพนวิมลมังคลาราม ด้วยขบวนเกียรตินิยม การ
รัฐพิธีนั้นมีการตกแต่งตั้งราชวัตร ฉัตร ธงที่กลางพระ
อุโบสถ เบื้องหน้าพระพุทธรูปปฏิมา ตั้งชั้นพระสาคร
เพื่อรองรับน้ำพระพุทธมนต์และน้ำเทพมนตร์

นายกรัฐมนตรี ประธานสมณินิบัญญัติแห่งชาติ
ประธานศาลฎีกา ร่วมกันรินน้ำจากเต้าทั้ง ๓๖ ใบ ลง
ในขันสาคร พระราชครูวามเทพมุนี จุดธูปเทียนบูชา
เทพเจ้า แล้วอ่านประกาศชุมนุมเทวดา

พระสงฆ์ ๘๑ รูป มีสมเด็จพระพุฒาจารย์
ผู้ปฏิบัติแทนสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานในพิธี
เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อถึงบทพระคาถาเสกทำน้ำพระ
พุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ นายกรัฐมนตรีจุดเทียนที่ครอบพระ
กริ่งถวาย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ฯ เสกทำน้ำพระพุทธ
มนต์ จบแล้ว หลังน้ำพระพุทธมนต์จากครอบพระกริ่งลง
ในขันพระสาคร พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ขาวพนัก
งานประโคมฆ้องชัย บัณเฑาะว์ สังข์ แตร ดุริยางค์

คาถาเสกน้ำ

มีบท สจจปานวิธานุรูปคาถา และ สุขากิยา
จนคาถา ด้วย

สจจปานวิธานุรูปคาถา

สจจ จ เว อมตา วาจา เอส ธมโม สนฺตโน
สจเจ อตฺเต จ ธมฺเม จ อหุ สนฺโต ปตฺติจฺจตา
สทฺธิธ วิตุตฺ ปุริสสฺส เสฏฺฐํ ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาตี
สจจ หเว สาธุตฺร รสาณํ ปญฺญาชีวิชีวิตมาหุ เสฏฺฐํ
สทฺทหาโน อรหตฺ ธมฺมํ นิพฺพานปตฺติยา

สุตสูลล์ ลมเต ปณณํ อปฺปมตฺโต วิจกฺขณํ
 ปฏฺฐุปการี อฺรฺวาท อญฺจาทา วินฺทเต ธนํ
 สจฺเจน กิตฺติ ปปฺโปติ ททํ มิตฺตานิ คนฺถติ
 ยสฺเสเต จตุโร ธมฺมา สทฺธสฺส ชฺรเมสิโน
 สจฺจํ ธมฺโม อิติ จาโค ส เว เปจฺจ น โสจติ
 อิงฺฆ อณฺเณปิ ปุจฺจนสฺส ปุณฺณ สมณพฺราหมณเ
 ยทิ สจฺจา ทมา จาคา ขนฺตุยา ภิโยโย วิชฺชติติ.

สุขาภียาจนคาถา

ยํ ยํ เทวมนุสฺसानํ มนฺคละตฺถาย ภาสิตํ
 ตสฺส ตสฺसानุภาเวน โหตุ ราชกุเล สุขํ
 เย เย อารกฺขกา เทวา ตตฺถ ตตฺถาธิวาสโน
 อิมินา ธมฺมทาเนน สพฺเพ อมฺเหติ ปุชิตา
 สทา ภทฺรานิ ปสฺสนนฺตุ สุขิตา โหนฺตุ นิพฺภยา
 อปฺปมตฺตา จ อมฺहेสุ สพฺเพ รกฺขนฺตุ โน สทา
 ยณฺจ โน ภาสฺมาเนหิ กุสฺลํ ปสฺสํ พหุ
 ตนฺโน เทวานุโมทนฺตุ จิรํ ติฏฺฐนฺตุ สาทตํ
 เย วา ชลาพฺพชนฺดฺชา สํเสทฺโขปปาตिका
 อเวรา โหนฺตุ สพฺเพ เต อนินฺชา นฺรฺอุปทฺทวา
 ปสฺสนนฺตุ อนวชฺชานิ มา จ สาวชฺชมาคฺมา
 จิรํ ติฏฺฐนฺตุ โลกสมฺมि สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนํ
 ทสฺเสนตํ สไตวนฺตฺนํ มคฺคํ สตฺตวิสุทฺธิยา
 ยาว พุทฺโธติ นามมฺปิ โลกเขฏฺฐสฺส สตฺถโน
 สมฺมาเทสิตธมฺมสฺส ปวตฺติ มเหสิโน
 ปสนฺนา โหนฺตุ สพฺเพปิ ปาณินิ พุทฺธสาสนเ
 สมฺมา ธารํ ปเวจฺจนฺโต กาเล เทโว ปวสสฺสุ
 วุทฺธมฺภาวาย สตฺตานํ สมิทฺธํ เนตุ เมทฺหิ
 มาตา ปิตา จ อตฺรขํ นิจฺจํ รกฺขนฺติ ปุตฺตกํ
 เอวํ ธมฺเมน ราชานํ ปชํ รกฺขนฺตุ สพฺพทา*.

แล้วพระราชครูวามเทพมุนี หลั่งน้ำเทพมนตร์
 ลงในขันพระสาคร ต่อจากสมเด็จพระพุฒาจารย์ ฯ
 ลักษณะการหลั่งน้ำเทพมนตร์ ทำให้น้ำในขันพระสาคร
 เวียนวนประจุตั้งการกวนน้ำอมฤตในเกษียรสมุทร
 นายกรัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
 ประธานศาลฎีกา ใช้ถ้วยศิลาจารึกคาถา ตักน้ำจากขัน

พระสาครบรรจุลงในพระเต้าปทุมนิมิต ทอง นาก เงิน
 เสร็จแล้ว พระสงฆ์จึงหยุดเจริญชัยมงคลคาถา นายก
 รัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานศาล
 ฎีกา และข้าราชการผู้ใหญ่ร่วมกันถวายจตุปัจจัย
 ไทยธรรม กรวดน้ำ พระสงฆ์อนุโมทนา เป็นเสร็จ
 การรัฐพิธี

พิธีถวายน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันพุธ ที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา
 ๘.๐๐ นาฬิกา จะได้มีขบวนแห่อัญเชิญน้ำพระพุทธมนต์
 ศักดิ์สิทธิ์ที่บรรจุในพระเต้าปทุมนิมิตทั้ง ๓ องค์ จาก
 พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ไปสู่มหา
 สยามบรมราชพิธีเสด็จออกรับการถวายพระพรชัย-
 มงคล ด้วยขบวนพระราชอิสริยยศ เพื่อทูลเกล้าทูล
 กระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ มุขเด็จพระ
 พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
 ประดิษฐานพระเต้าทั้ง ๓ องค์ ในมณฑปที่ลานหน้า
 มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท
 นายกรัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานศาลฎีกา
 กราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคล และทูลเกล้าทูล
 กระหม่อมถวายน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในนามพลก
 นิกร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบ

น้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ที่ประมวลมาจาก
 แหล่งน้ำสำคัญตามโบราณราชประเพณี และสถานที่
 ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนเคารพเลื่อมใส ตลอดจนแหล่งน้ำ
 เส้นชีพของปวงชนชาวไทยทั่วสารทิศ แต่ละหยาดหยด
 ที่นำมารวมกัน จึงเปรียบได้ดังความรู้รักสามัคคีของ
 เหล่าพลสกนิกรที่ประสมกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน
 ด้วยพระบรมเดชานุภาพและพระมหากรุณาธิคุณใน
 พระองค์ ที่ถวายโสรจสงรงเฉลิมพระเกียรติคุณแห่ง
 สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าพระองค์นี้ ขอจงทรง
 พระเจริญยิ่งยืนนาน

สมรสพระราชทาน

เพลินพิศ การัญ*

ประเพณีแต่งงานของคนไทยตั้งแต่สมัยโบราณเรียกเป็น ๒ อย่าง คือ วิวาห-มงคลและอวามงคล ถ้าประกอบพิธีและอยู่ที่บ้านหญิง เรียกว่า วิวาหมงคล ถ้าประกอบพิธีและอยู่ที่บ้านชาย เรียกว่า อวามงคล ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เรียกการแต่งงานว่า สมรส ซึ่งปรากฏในกฎหมายลักษณะผัวเมีย มาตรา ๕๑ เรื่องการแบ่งทรัพย์สินระหว่างชายหญิงที่ขาดจากการเป็นสามีภรรยากัน คำที่ใช้ว่า สมรส นี้สำหรับบุคคลทั่วไป ส่วนพระราชวงศ์นั้นแต่ก่อนไม่มีหลักฐานว่ามีประเพณีแต่งงาน พระราชวงศ์ทรงมีหม่อมห้ามได้ตามพระประสงค์ ครั้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสืบทอดิศาของพระราชวงศ์เพื่อพระราชทานเป็นพระชายาในพระราชโอรส แต่ไม่ปรากฏว่า ทรงประกอบพิธีอย่างไร

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงจัดพิธีแต่งงานพระราชทานแก่พระราชวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทหลายราย จึงได้ทรงบัญญัติคำให้ใช้สำหรับการแต่งงาน ซึ่งเจ้าพระยาธรรมานุภิธานาธิบดี (หม่อมราชวงศ์ป๋ม มาลากุล) เสนาบดีกระทรวงวัง ผู้รับพระบรมราชโองการได้บันทึกพระราชกระแสไว้ว่า

“คำใช้เรียก การแต่งงานบ่าวสาว สำหรับในราชการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตกแต่ง มีพระราชกฤษฎีกาไว้เป็น ๓ อย่าง ดังนี้

๑. เจ้าฟ้า ใช้ว่า อภิเษกสมรส
 ๒. พระองค์เจ้า ฤฯ หม่อมเจ้า เรียกว่า เสกสมรส
 ๓. ข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์ เรียกว่า งานสมรส”
- เมื่อข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์จะสมรส หรือขอ

พระราชทานสมรสแก่บุตร ธิดา หรือผู้อยู่ในบังคับบัญชา ก็นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำสังข์ในการสมรส และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คู่สมรสลงนามในสมุดทะเบียนสมรสของกระทรวงวัง แล้วทรงลงพระปรมาภิไธยเป็นพยาน จากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่ บิดา มารดา ลงพระนามและลงนามเป็นพยานด้วย ถือเป็นประเพณีสืบมา

การขอพระราชทานให้ทรงประกอบพิธีสมรสในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน มี ๒ แบบ คือ

๑. แบบเป็นทางการ
 ๒. แบบส่วนพระองค์ ซึ่งเรียกว่า น้ำสังข์ข้างที่
- การขอพระราชทานสมรสทั้ง ๒ แบบ มีหลักเกณฑ์ คือ
๑. พระราชทานให้แก่ผู้ที่ทรงรู้จักและคุ้นเคย
 ๒. ทรงรู้จักบิดาและมารดาของผู้ขอพระราชทาน
 ๓. ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ขอพระราชทานให้ ในกรณีที่เป็นตำรวจ ทหาร หรือพลเรือน ที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ตามข้อ ๑ และข้อ ๒
 ๔. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเป็นกรณีพิเศษ

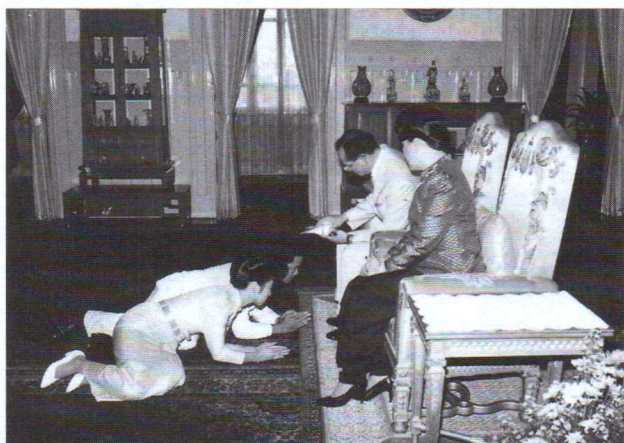
ผู้ขอพระราชทานสมรสต้องทำหนังสือยื่นต่อสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา พร้อมทั้งแนบวันเดือนปีเกิดของคู่สมรส และสถานที่ติดต่อมาด้วย

เมื่อสำนักราชเลขาธิการได้รับหนังสือของผู้ขอ

* พนักงานพิเศษ สำนักพระราชวัง

พระราชทานสมรสแล้ว จะทำหนังสือแจ้งสำนักพระราชวังให้โทรหลวงหาฤกษ์ในการสมรส แล้วนำความกราบบังคมทูล ครั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมกำหนดวันทรงประกอบพิธีสมรสพระราชทาน คู่สมรสจะต้องติดต่อสำนักพระราชวัง พร้อมทั้งแจ้งรายชื่อสักขีทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจำนวนฝ่ายละ ๔ คน รวมทั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองของแต่ละฝ่ายด้วย ถ้าคู่สมรสประสงค์จะจดทะเบียนสมรสทางราชการด้วย ก็ให้แจ้งสำนักพระราชวังทราบ เพื่อสำนักพระราชวังจะได้เชิญนายอำเภอท้องถิ่นมารับจดทะเบียนให้ การจดทะเบียนสมรสทางราชการนี้ คู่สมรสต้องเสียค่าธรรมเนียมจดทะเบียนนอกสถานที่ให้แก่ นายอำเภอในวันจดทะเบียน ๒๐๐ บาทตามระเบียบ

ในวันทรงประกอบพิธีสมรสพระราชทาน คู่สมรสต้องนำดอกไม้รูปเทียนแพ พร้อมทั้งพานรองไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายคนละ ๑ ชุด นำไปวางบนโต๊ะที่สำนักพระราชวังจัดไว้ ใกล้เวลาเสด็จออก คู่สมรสเข้ายืนหลังโต๊ะวางดอกไม้รูปเทียนแพ ฝ่ายชายยืนซ้าย ฝ่ายหญิงยืนขวา สักขียืนเรียงแถวหลังคู่สมรส สักขีฝ่ายชายยืนทางขวาหลังคู่สมรสฝ่ายหญิง สักขีฝ่ายหญิงยืนทางซ้ายหลังคู่สมรสฝ่ายชาย สักขีแต่ละฝ่ายให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองคู่สมรสแต่ละฝ่ายยืนต้นแถวด้านขวามือของคู่สมรสตั้งโต๊ะวางสมุดทะเบียนสมรสของหลวง พร้อมทั้งแท่นปากกา นายทะเบียนสำนักพระราชวังยืนข้างโต๊ะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานน้ำสังข์แก่คู่สมรสฝ่ายชาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกห้องพิธีทุกคนที่อยู่ในห้องพิธีถวายความเคารพ เมื่อประทับแล้วทุกคนถวายความเคารพอีกครั้งหนึ่ง

ต่อจากนั้นคู่สมรสทั้งสองเดินไปหน้าที่ประทับฝ่ายชายเดินหน้าให้ระยะห่างกันเพียงเล็กน้อย เมื่อใกล้ที่ประทับลดตัวลงแล้วหมอบหน้าที่ประทับ คู่สมรสกราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ แล้วหมอบประนมมือก้มศีรษะรับพระราชทานน้ำสังข์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลั่งน้ำสังข์เหนือศีรษะฝ่ายชายและพระราชทานใบมะตูม เมื่อรับพระราชทานแล้วเห็นใบไม้เหนือหูขวา แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลั่งน้ำสังข์และพระราชทานใบมะตูมแก่ฝ่ายหญิงเช่นเดียวกับฝ่ายชาย แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมฝ่ายชายและฝ่ายหญิงตามลำดับ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจิมคู่สมรสฝ่ายหญิง

สังข์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่คู่สมรส มีสังข์ที่ใช้คือ

๑. **สังข์เดิม** เป็นสังข์เวียนซ้าย ยาว ๒๐ เซนติเมตร มีประวัติกล่าวไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ว่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงจักรเจษฎาต้นราชสกุล เจษฎาภรณ์ ได้เชิญพระอัฐมเด็จพระปฐมบรมราชชนกบรรจุในสังข์ นำมาถวายพระบาทสมเด็จพระ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุด
ทะเบียนสมรสของหลวง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงลงพระนามาภิไธย
ในสมุดทะเบียนสมรสของหลวง

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาลงกรณ์มหาธาตุ สังกัดสมเด็จพระปฐมบรมราชชนกทรงใช้มาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จึงเรียกว่า **สังข์เดิม** ในรัชกาลต่อ ๆ มา ทรงใช้หลังน้ำสังข์พระราชทานแก่ราชสกุลชั้นหม่อมราชวงศ์ หม่อมหลวง เช่นงานสมรสพระราชทาน และกราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการประจำ ณ ต่างประเทศ

๒. สังข์นคร เป็นสังข์เวียนซ้าย ยาว ๒๓ เซนติเมตร มีประวัติกล่าวไว้ว่า เจ้าพระยานครศรีธรรมราชเชิญมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีข้าราชการผู้ใหญ่กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการประจำ ณ ต่างประเทศ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมใช้สังข์นี้พระราชทานน้ำพระพุทธมนต์เป็นครั้งแรกในรัชกาล ต่อมาจึงถือเป็นราชประเพณีใช้พระราชทานน้ำสังข์สำหรับข้าราชการทั่วไป ในการเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลาไปเป็นเอกอัครราชทูต สมรสพระราชทาน พระยาแรกนาและเทพีในพระราชพิธีพืชมงคล

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมพระราชทานแล้ว คู่สมรสไปยังโต๊ะวางสมุดทะเบียนสมรสของหลวง ลงชื่อและนามสกุลในสมุดทะเบียน แล้วกลับไปยืนหลังโต๊ะวางดอกไม้ธูปเทียนแพ นายทะเบียนนำสมุดทะเบียนไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

คู่สมรสฝ่ายชาย ลงชื่อ นามสกุล ในสมุดทะเบียนสมรสของหลวง

คู่สมรสฝ่ายหญิง ลงชื่อ นามสกุล ในสมุดทะเบียนสมรสของหลวง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเงินทุนแก่คู่สมรส

และพระนามาภิไธยแล้วนำกลับไปให้เดิม สักขีของชื่อและนามสกุลในสมุดทะเบียนตามลำดับ คือ

บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายชาย
 บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง
 สักขีของฝ่ายชาย
 สักขีของฝ่ายหญิง

ต่อจากนั้นนายทะเบียนลงชื่อกำกับในสมุดทะเบียน คู่สมรสถวายความเคารพ แล้วเปิดกรวยคลุมกระถางดอกไม้ วางคว่ำบนโต๊ะข้างๆ พาน แล้วถวายความเคารพ คู่สมรสเข้าไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เฉพาะพระพักตร์ หมอบกราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเงินทุนแก่คู่สมรส เป็นเงินเหรียญ ๒๐๐ บาท บรรจุในถุงตาตทอง ฝ่ายชายเป็นผู้รับพระราชทาน เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชาโชวาทและพระราชทานพร จบพระบรมราชาโชวาท

คู่สมรสกราบถวายบังคมแล้วกลับไปยืนที่เดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จขึ้น ทุกคนในห้องพิธีถวายความเคารพ คู่สมรสไปจดทะเบียนสมรสทางราชการนอกห้องพิธี โดยมีญาติผู้ใหญ่ลงชื่อเป็นพยานฝ่ายละ ๑ คน เป็นเสร็จพิธี

ส่วนการประกอบพิธีสมรสพระราชทานแบบ ๒ ซึ่งเรียกว่า **น้ำสังข์ข้างที่** นั้น เป็นการขอพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี หรือขอประทานจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนัดตามาตุ มีระเบียบปฏิบัติเช่นเดียวกัน แต่สังข์ที่ใช้พระราชทานน้ำหรือประทานน้ำนั้น ใช้สังข์ที่เรียกว่า **สังข์พิธี**

คณะกรรมการวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา กับการสานสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา

ศานติ ภัทติคำ*

หลังเหตุการณ์การเผาสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และสถานการณ์ได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว รัฐบาลไทยและกัมพูชาในเวลานั้นได้ประชุมหารือร่วมกันและมีความตกลงที่จะจัดตั้งคณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ

คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา จึงได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาโดยเฉพาะในระดับประชาชน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี นายเดช บุญนาค เป็นประธานกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา และมีกรรมการสมาคมฯ ประกอบด้วยนักวิชาการ และ

* อาจารย์ประจำสาขาภาษาเขมร ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกัมพูชาโดยตรง

คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมฯ ซึ่งฝ่ายกัมพูชาตั้งขึ้นมี ดร. สอน สมณาง นายกราชบัณฑิตยสภา กรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการฯ และมีกรรมการซึ่งเป็นนักวิชาการด้านเขมรศึกษาทั้งจากในและนอกประเทศกัมพูชา

คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชาเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้นเมื่อมีการประชุมใหญ่ร่วมกันครั้งแรกในระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๗ โดยฝ่ายกัมพูชาเป็นผู้จัดประชุม ณ กรุงเทพมหานคร จากนั้นจึงเดินทางไปชมโบราณสถานสำคัญในเมืองพระนคร ซึ่งปัจจุบันอยู่ในจังหวัดเสียมเรียบ (เสียมราฐ) ประเทศกัมพูชา

การประชุมใหญ่ร่วมกันครั้งนี้ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย - กัมพูชา เพื่อส่งเสริม

ความร่วมมือด้านวัฒนธรรม และมีการกำหนดขอบเขตงานซึ่งคณะกรรมการทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชามีความเห็นร่วมกัน คือ การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยว

ในปีถัดมาจึงมีการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๒ ซึ่งคณะกรรมการฯ ฝ่ายไทยเป็นผู้จัดระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๘ คณะกรรมาธิการร่วมฯ ทั้ง ๒ ฝ่ายเห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยว และให้ความเห็นชอบในยุทธศาสตร์ร่วม ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการกำหนดแนวทางความร่วมมือทางวัฒนธรรมไทยกับกัมพูชาให้มีผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งมีความเห็นพ้องกันว่า การปรับแก้ทัศนคติระหว่างชาวไทยและกัมพูชาเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องอาศัยเวลา

ภายหลังการประชุมใหญ่ร่วมกันครั้งที่ ๒ นี้จึงมีการผลักดันให้เกิดโครงการความร่วมมือทางวัฒนธรรม

การประชุมใหญ่ของคณะกรรมการร่วม ไทย - กัมพูชา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรม ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๘

ธรรมไทยกับกัมพูชาด้านต่าง ๆ ขึ้นหลายโครงการ โดยเฉพาะใน พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งเป็นปีที่มีการจัดงานฉลอง ๕๕ ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา

ในงานด้านวิชาการนั้น คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา ได้จัดพิมพ์หนังสือ พจนานุกรม คำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย ฉบับฉลอง ๕๕ ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ และหนังสือ พระราชพิธีท้าวทศมาส หรือ พระราชพิธีสิบสองเดือนกรุงกัมพูชา ฉบับฉลอง ๕๕ ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา ภาค ๑ - ๓ ซึ่งจัดพิมพ์เสร็จเมื่อต้นปี ๒๕๕๐

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการร่วมไทย - กัมพูชา ทั้ง ๓ คณะ ได้มีโครงการความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ หลายโครงการด้วยกัน คือ

คณะอนุกรรมการร่วมด้านวัฒนธรรม มีโครงการจัดทำพจนานุกรมไทย - เขมร ฉบับคณะอนุกรรมการร่วมด้านวัฒนธรรม โดยคณะกรรมการร่วมฝ่ายไทย ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดพิมพ์ (พ.ศ. ๒๕๕๐) และโครงการจัดทำพจนานุกรมเขมร - ไทย โดยคณะอนุกรรมการร่วมฝ่ายกัมพูชา ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำต้นฉบับ (พ.ศ. ๒๕๕๐)

คณะอนุกรรมการร่วมด้านประวัติศาสตร์ มีโครงการร่วมศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์กัมพูชา - ไทย และ โครงการศึกษาแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของกัมพูชา - ไทย ซึ่งได้ดำเนินการประชุมครั้งแรกระหว่างวันที่ ๒ - ๔ สิงหาคม ๒๕๔๙ ผลจากการประชุมนี้ทำให้เกิดแผนจัดทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ระหว่างนักวิชาการไทย - กัมพูชา จำนวน ๒ โครงการ คือ

โครงการแปลศิลาจารึกกัมพูชา - ไทย ซึ่งใน พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ คณะอนุกรรมการร่วมด้านประวัติศาสตร์ฝ่ายไทยได้ดำเนินการศึกษาและแปล ศิลาจารึกสุโขทัย ส่วนคณะอนุกรรมการร่วมด้านประวัติศาสตร์ฝ่าย

กัมพูชาเสนอแปล ศิลาจารึกของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗

โครงการแปลพระราชพงศาวดารกัมพูชา - ไทย ซึ่งใน พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะอนุกรรมการร่วมด้านประวัติศาสตร์ฝ่ายไทย ดำเนินการศึกษาและแปลพระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ส่วนคณะอนุกรรมการร่วมด้านประวัติศาสตร์ฝ่ายกัมพูชา มีโครงการแปลหนังสือ ประวัติหลวงพระเสด็จก่อน เป็นภาษาไทย

ในส่วนขอ โครงการศึกษาแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของกัมพูชา - ไทย คณะอนุกรรมการร่วมด้านประวัติศาสตร์ทั้ง ๒ ฝ่ายได้เริ่มพิจารณาตั้งแต่แบบเรียนระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป แล้วจะได้ทำรายงานเกี่ยวกับความคิดเห็นของอนุกรรมการร่วมทั้ง ๒ ฝ่าย นำเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะอนุกรรมการด้านการท่องเที่ยว ใน พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะอนุกรรมการด้านการท่องเที่ยวฝ่ายไทย ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือคู่มือทางวัฒนธรรมไทย “มรดุเทศก์ประเทศไทย” เป็นภาษาเขมรเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับประเทศไทยแก่ชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

นอกจากงานของคณะอนุกรรมการร่วมไทย - กัมพูชา ทั้ง ๓ คณะ ดังได้กล่าวมาแล้ว คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา ยังได้จัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย - กัมพูชาหลายโครงการ

ใน พ.ศ. ๒๕๔๘ คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา มีโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการเยือนกัมพูชาของคณะผู้แทนสมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๘ โครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านการแสดงระหว่างไทยกับกัมพูชา โดยนำภาพยนตร์ไทย เรื่องเกาสวาทหาดสวรรค์ ไปฉายที่จังหวัดเสียมเรียบ เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๘

ใน พ.ศ. ๒๕๔๙ คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรม

คณะกรรมการร่วมไทย - กัมพูชา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรม ทักษิณศึกษาปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ไทย - กัมพูชา ได้จัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการแข่งขันฟุตบอลกระชับมิตรระหว่างศิลปินนักแสดงไทยกับทีมประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๔๙ โครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์ไทยเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางด้านดนตรีและการแสดง ในงาน Thailand Exhibition ระหว่างวันที่ ๓ - ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๙ โครงการประชุมเชิงสัมมนาหลักสูตรเขมรศึกษาและแลกเปลี่ยนปัญญาชนไทย - กัมพูชา พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งนำคณาจารย์และนิสิตนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยเดินทางไปพบปะเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีในระดับนิสิตนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาเขมรกับนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยและมีการนำนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยเดินทางไปทำศกศึกษาในประเทศไทยด้วย

ส่วนใน พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา มีโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย - กัมพูชา หลายโครงการ เช่น โครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์ไทยเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางดนตรีและการแสดงในงาน Thailand Exhibition และโครงการแสดงลิเกไทยผสวนยี่เกเขมรที่ Thailand Exhibition 2007 ณ กรุงพนมเปญ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และมี โครงการจัดฉายภาพยนตร์ไทยสำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนกัมพูชา ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐ เป็นต้น

โครงการอื่น ๆ ที่คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา ได้ดำเนินการและอยู่ในระหว่างดำเนินการใน พ.ศ. ๒๕๕๐ คือ โครงการจัดทำหนังสือเขียนและอ่านภาษาไทย ซึ่งอยู่ในงานของคณะอนุกรรมการด้านวัฒนธรรม โครงการแลกเปลี่ยนปัญญาชนกัมพูชา - ไทย โครงการเชิญนักร้องนักแสดงกัมพูชาเข้าร่วมคอนเสิร์ตในไทย และ โครงการเชิญผู้แทนนักศึกษาที่เรียนภาษาไทย - สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ โครงการจัดพิมพ์หนังสือความสัมพันธ์วรรณคดีไทย - เขมร เป็นต้น

ปัจจุบันคณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา โดยกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ยังคงผลักดันและดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย - กัมพูชา ทั้งในระดับงานวิชาการและในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยและชาวกัมพูชาเกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน ตามแนวทางของคณะกรรมการร่วมไทย - กัมพูชา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรม ที่ว่า การปรับแก้ทัศนคติระหว่างกันเป็นเรื่องจำเป็นซึ่งต้องอาศัยเวลา และสิ่งสำคัญที่สุดคือต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนทั้ง ๒ ประเทศ ทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชา เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดต่อไปในอนาคต

ประถมศึกษา : หนังสือดีที่คนไทยไม่รู้จัก

ศาสตราจารย์ ดร. นิยะดา เหล่าสุนทร*

ประถมศึกษา เป็นหนังสืออ่านประกอบ การเรียนการสอนภาษาไทยของพระยาราชวราณกุล (อ่วม) ซึ่งแต่งใน พ.ศ. ๒๔๔๗^๑ (รัตนโกสินทรศก ๑๒๒) หนังสือเล่มนี้เท่าที่ผู้เขียนได้สอบหา ไม่เป็นที่รู้จักหรืออ้างถึงในตำราภาษาไทยเล่มอื่นๆ มาก่อนเลย แต่ในหน้าท้ายของหนังสือเล่มนี้ได้ระบุว่าเคยตีพิมพ์เพื่อให้ลูกศิษย์วัดศรีสุทวาราศ ลพบุรี ใช้อ่าน^๒ (วัดศรีสุทวาราศเป็นวัดที่พระยาราชวราณกุลสร้างขึ้น) เข้าใจว่าการตีพิมพ์คงมีจำนวนจำกัดเพื่อใช้เฉพาะกลุ่ม เมื่อเวลาผ่านไปฉบับที่ตีพิมพ์คงสูญหาย เหลือแต่ต้นฉบับตัวเขียนเพียง ๒ เล่ม ซึ่งเก็บรักษาไว้ที่สวนภาษาโบราณ หอสมุดแห่งชาติ รายละเอียดเกี่ยวกับต้นฉบับตัวเขียน

สมุดไทย มีดังนี้

๑. **ประถมศึกษา** เลขที่ ๑๐๓ มัดที่ ๑๖ ตู๋ ๑๑๓
ชั้น ๓/๓ ประวัติ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
ประทาน พ.ศ. ๒๔๕๐

ประถมศึกษา เล่มนี้เป็นเล่มที่ผู้เขียนใช้ศึกษา
๒. **ประถมศึกษา** เลขที่ ๑๐๔ มัดที่ ๑๖ ตู๋ ๑๑๓
ชั้น ๓/๓ ประวัติ ได้มาจากการมรดกการคณะรัฐมนตรี
๕ มกราคม ๒๔๗๔

ผู้แต่ง**ประถมศึกษา** คือ พระยาราชวราณกุล (อ่วม) ท่านได้เล่าถึงประวัติของท่านไว้ในตอนท้ายของงานนิพนธ์ว่าเกิดในตระกูลสามัญ^๓ ในจังหวัดลพบุรี มีชื่อว่า อ่วม เรียนหนังสือที่วัดมณี^๔ ถึง ๗ ปี จึงเดินทาง

* ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน ศาสตราจารย์ ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^๑ ดังความว่า

กลั่นเสร็จคร้อยฎี	สิบสอง
ตรงเกาะเบญจศกตรอง	ตรีไว้
อย่าลากยับหม่นหมอง	หมดเช่น
ใครคัดฉบับอย่าให้	ห่างพันอาราม

^๒ ดังความว่า

คณิงตริกประกอบคำ	คำกลอน
เป็นคะติสุนทร	กล่าวไว้
สอนบุตรประชากร	ศิษย์วัด
ศรีสุทวาราสได้	อ่านแจ้งจำคดี
ตีพิมพ์เพื่อแจกให้	เป็นทาน
สำหรับเหล่ากุมาร	อ่านอ้าง
รู้รวดเร็วชำนาญ	นึกสนุกนี้
ขอผลแผ่ผู้สร้าง	ส่งเข้าภูมิเกษม

^๓ ไม่ได้แจ้งปีที่ท่านถือกำเนิด แต่เข้าใจว่าคงอยู่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

^๔ **วัดมณี** หรือ**วัดมณีชลขันธ์** เดิมชื่อวัดเกาะแก้ว เพราะตั้งอยู่บนเกาะกลางน้ำ แต่ปัจจุบันไม่เห็นร่องรอยเดิมเพราะถูกถม ไบรอน-สถานที่น่าสนใจ คือ เจดีย์หลวงพ่อบ้าง

มายังกรุงเทพฯ เมื่อมีอายุ ๑๔ ปี รับราชการในกรมมหาดไทย เป็นหลวงเสนีพิทักษ์ ต่อมาได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น พระยาราชวรานุกูล ปลัดทูลฉลอง กระทรวงมหาดไทย ท่านได้สร้างวัดศรีสุทธาวาส ที่ลพบุรี โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานทรัพย์อุดหนุนถึง ๕ ชั่ง

ท่านได้ใช้เวลา ๔ ปี แต่งหนังสือ **ประณตศึกษา** เพื่อให้เด็กที่วัดศรีสุทธาวาสได้ใช้ศึกษา ด้วยอาณัติสงส์ของการแต่งหนังสือนี้ ขอให้ได้นิพพาน

ประณตศึกษา เป็นวรรณกรรมคำกาพย์แต่งเป็นกาพย์ยานี กาพย์ฉกัณฐ์ กาพย์สุรางคนางค์ ว่าด้วยมาตราตัวสะกด ๘ แม่ และยกตัวอย่างคำในมาตราตัวสะกดแต่ละแม่เพื่อให้นักเรียนได้ฝึก คำที่ยกมานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นพืชพันธุ์ไม้ ดอกไม้ และสัตว์ โดยเหตุที่งานนิพนธ์นี้ไม่เป็นที่แพร่หลาย ผู้เขียนจึงจะคัดความในแต่ละมาตรามาให้เห็นเป็นตัวอย่าง ดังนี้

แม่ ก กา

○ หมูไม่มีในไพร	ไฟโตใหญ่ไม้กระพี
กระพ้อต่อสมิ	แสมมีหมูมะไฟ
ตะโกแลตะกู	เหล้าสะบูล้ำภูไท
แคแกรแลลำไย	ตะไคร้น้ำหมูจำปา
ขลุ่ยล้าข่ามะคะ	จำปาตะคละพะวา
จำปมะลิลา	เหล้าชะบาสาระภี
มะค่าแคประดู่	สะเดาคูขานารี
เรไรมารารี	วะหรีมีทีในไพร
สาเกเพกาหว่า	ไม้แหนหน้าดูไสว
สะคร้ำสะคร้อไหล	ประคำไก่อกระณิการ ^๕

มาตราตัวสะกดในลำดับต่อไป เป็นแม่ กด กก กบ รวมเข้าด้วยกันกับมาตราแม่ ก กา

นกกดไม่อดบูด	นกกวักพุดกุว่าหยักหยัก
ทิดทือมาจับรัก	ออกปากทักทิตยก็ที
นกออกโฉบได้ปลา	ก็รีบพาไปไพรสี

จับอยู่ยอดกระพี	จิกไล่ที่ตีพอใจ
นกเงือกเลือกहार	ไม่ใหญ่ดูที่อาศรัย
ดุจถ้าประจำใน	รู้ไม่ใหญ่ทำที่อยู่
นกแสกร้าแสกซ้อ	แบกเต้าจ้อคลอเคล้าคู่
ตะขาบถาบจับปรู	กระหอดพรวุพราในไพร

ก่อนที่จะอธิบายถึงตัวสะกดในแม่ กง กน กม เกย **ประณตศึกษา** ได้แทรกสอนถึงเครื่องหมายที่กำกับพยัญชนะ ซึ่งได้แก่ ไม้เอก ไม้โท ไม้ตรี ไม้จัตวา ไม้ไต่คู้ ทัณฑฆาต ฟองมัน ไม้หันอากาศ วิสัชนีย์ ไม้ม้วน ไม้มลาย จากนั้นก็อธิบายถึงมาตราตัวสะกดว่าประกอบไปด้วยพยัญชนะต่าง ๆ ดังนี้

แม่ กก	สะกดด้วย	ก ข ค ฆ
แม่ กด	สะกดด้วย	ด จ ช ฌ ฎ ฏ ฐ ฒ ต ถ ท ธ ศ ษ ส
แม่ กบ	สะกดด้วย	บ ป พ ฟ ภ
แม่ กง	สะกดด้วย	ง
แม่ กน	สะกดด้วย	น ญ ณ ร ล ฬ
แม่ กม	สะกดด้วย	ม
แม่ เกย ^๖	สะกดด้วย	ย ว อ

ต่อจากนั้นก็อธิบายถึงเรื่อง **ไตรยางศ์** ถึงแม่คำอธิบายจะเป็นร้อยกรอง แต่สามารถอธิบายได้ชัดเจนและกระชับ ดังจะเห็นได้จาก

อักษรสูงสิบเอ็ด	ท่านจัดเสร็จไว้โดยหวัง
ข ข ฌ ฐ ทั้ง	ถ ผ สังสูงสำเนียง
ฝ ส สาม แล ห	ก็พอดีมีครบเสียง
สูงครบสิบเอ็ดเพียง	ผันได้เพียงสามคำพลัน
ใสไม้เอกโทลง	ทุกตัวลงตรงเสียงกัน
ข ข ฌ ฐ นั้น	จำสำคัญให้แม่นยำ
อักษรกลางอ้างต่อ	ก จ ฎ ฏ ให้จำ
ด ต บ ป ร้า	กำหนด อ พอเก่าส่วน

^๕ วางรูปแบบคำประพันธ์ตามที่ปรากฏตามต้นฉบับตัวเขียน

^๖ โปรดสังเกต ยังไม่ได้แยกแม่ เกวออกจากแม่ เกย

ชอบใช้ไม้เอกโท	ไม้ตรีไขตามกระบวน
ไม่จั่วตัวควร	พวนผันห้าสำเนียงมี
จงจำคำว่าต่อ	ก กี่ กี้ กั นี้
แคะคำมาร่ำชี้	จำวิธีที่สอนมา
เหมือนกันเก้าอักษร	ตามบทกลอนพรรณนา
จำได้มีปัญหา	ให้อ่านว่าคล่องแคล่วใจ

ประณมศึกษา ยกตัวอย่างคำที่ใช้วรรณยุกต์ตรี (") มีข้อสังเกตคำที่ยกมานั้น หลายคำเป็นคำในภาษาอังกฤษ อันได้แก่ ว่าเป็นเพลงเสื่อ**ประกิด**, โทรเลขบอก**คำไค้ด**, คำ**ประเป็ด**ความแกล้ง, หมวกใส่ชื่อ**ทือบแอ็ด**^๗, ทั้งไฟ**แก็ด**สว่างแสง และ **เสื่อสก็อด**สอดสรวมตน ในช่วงเวลาดังกล่าวอิทธิพลของภาษาอังกฤษก็ได้มีบทบาท **ประณมศึกษา**ก็ได้แนะนำให้กุลบุตรรู้จัก “ศึกษา คำอังกฤษ ไพรพฤกษ์พิศให้ถ้วนถี่ ตันภกตริกให้ตี จำคำชี้ที่ข้อไข”

ในลำดับต่อไป พระยาราชวราณกุลได้แนะนำเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ไม้ไต่คู้

ัทนทฆาฏ, ตัวการ์นต์

ฟองมัน มีคำอธิบายไว้ว่า แต่เดิมมีการใช้ฟองมัน แต่ใน “ประเทศยุโรป” ไม่นิยมใช้แล้ว เราจึงเลิกใช้ แต่ในคำประพันธ์เราก็ควรใช้อยู่

จะว่าด้วยฟองมัน	อาจารย์สรรสืบมาไว้
จะเขียนอักษรใด	ข้างนำใส่ฟองมันลง
บัดนี้ฟองมันหมด	เขาไม่จดตามเคยคง
โดยเหตุความประสงค์	จะให้ตรงกับเขาใช้
ประเทศยุโรปหมด	เขาไม่จดฟองมันไว้
ก็เลยตามเขาไป	ในแบบเบื่องเมืองไมตรี
หนังสือราชการ	พนักงานในกรุงศรี
ไม่ใช้ฟองมันมี	เหมือนแต่ก็มีทั่วไป
ยังควรใช้ฟองมัน	กาพย์โคลงฉันท์
	อาจารย์ไข
สิ้นบทลงตรงไหน	ฟองมันใส่ไว้แลนา

คำตาย

อักษรสูงที่นำอักษรต่ำ และจงให้เสียงสูงขึ้น (ในตำราภาษาไทยสมัยหลัง คือ อักษรนำ แต่ใน**ประณมศึกษา** ยังไม่ใช้คำนี้)

การใช้ ตัว ส , ตัว ห

การใช้ ตัว อ นำ อักษรต่ำ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๗ คำ ได้แก่ อย่าง อยาก อยู่ อยา อนึ่ง เอนก และ อนาถ

คำที่ใช้ไม้ม้วน ในที่นี้ได้อ้างถึง ประณมมาลา ว่า ได้ให้ตัวอย่างของคำที่ใช้ไม้ม้วนแล้ว

คำที่ใช้ไม้มลาย

เมื่ออธิบายกฎเกณฑ์ของภาษาไทยพอสมควรแล้ว ก็เป็นการทบทวนมาตราตัวสะกด ๘ แม่ ซึ่งแต่งเป็นบทประพันธ์ คือ กาพย์สุรางคนางค์ ความตอนนี้แสดงถึงความสามารถในด้านกวีนิพนธ์ของพระยาราชวราณกุลเป็นอย่างดี ดังตัวอย่างที่ยกมา ดังนี้

○ ชมนกชมไม้ จตุบาทที่ใน ป่าใหญ่มากมี
กระแตไต่ไม้ พยัคฆ์ไล่หมูหนี แรดช้าง
กวางหมี้ มีมากอนันต์ ○ ไก่แก้วแจ้วจ๋า
หมู่มะยุรา ไก่ญจาเบญจวรรณ แยกเต่า
เคล้าคู่ เขาคุคู่ชั้น วิเวกไพรสนธ์ แจจัน
แจ่มเสียง ○ ไหมหินเหียงหาด ตูมเต็ง
แต้วตาด ขวิดवादข่อยเคียง นกออก
ร้องก้อง จ้องจับมองเมียง จวบโฉบปลา
เลี้ยง ท้องเพิงพอสบาย ○ ชงโคโยทะกา
แก้วกรรณิกา ระเฑาะแถมเขยตาย ทกรก
นางรำ ประคำติควาย แซ่มาทะลาย ย่าง
ทรายโสภณ ○ สายหยุดยมิโดย พระพาย
พัดโรย รื่นรสสุคนธ์ หอมกลิ่นขจร ทัวทิศ
สากล ทุกถิ่นตำบล เหลืองหล่นลานไป
○ เนินแนวพนศ เขียวฉุ่มพุ่มฉัตร ดังตัด
ตัดไว้ ขูขอรชร เกสรมาลัย ภูมริน
บินไขว่ ไข่เกล้าเสาวคนธ์ ○ รอกแต่ไต่เต้น
ไลดไผ่ไฉนแผ่น ไล่เต้นตามต้น มะปราง

^๗ อักษรต่ำ คำตาย ในปัจจุบันไม่ผันด้วยวรรณยุกต์ตรี

สำ	เรื่จมะโนแตงไว้	หวังสอน
หรับ	กุมารอ่านกลอน	กลั่นอ้าง
ศิษย์	ภิกษุสังวอร	อาวาต
วัด	พระยาศรีสร้าง	สืบฟ้าดินเสมอ
ศรี	สิงห์เทพได้	ยศถา คักดีเอย
สุ	ภาพเป็นพระยา	ราชเกื้อ
ธา	ตุนะศาสนา	สืบเนื่อง นานเทอญ
วาต	สนาตระกูลเชื้อ	เช่นนี้มีเห็น
เมือง	รามอิศเรศสร้าง	โทรมชุด ลั่นเอย
ลบ	ลจุตจอมมกฎ	อยู่เกล้า
บุ	ณะเพิ่มเสริมผุด	ผาดผ่อง สอาดแฮ
ริ	ร่ำพระเกียรติเจ้า	เจอดหล้าภษาจร
อ่าน	เขียนเรียนเล่าไว้	วัฒนา พ่อเอย
ให้	เร่งรีบศึกษา	เสาะผู้
ชำ	นิตริตรองหา	ศิลป์ทรัพย์ สืบแฮ
นาญ	หมั่นมุ่งให้รู้	รอบสิ้นสมหวัง

แบบเรียนภาษาไทย ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นแบบเรียนที่แต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในรัชกาลที่ ๕ อาจถือได้ว่าเป็นแบบเรียนตามแบบฉบับก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนภาษาไทยแบบใหม่ ตามแนวสอนที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนใหม่ของพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ (พระอิสริยยศในขณะนั้น) อนึ่งมีข้อสังเกตว่า ในแบบเรียน

ดังกล่าว ยังไม่มีการแยกมาตราตัวสะกด เกอว ออกจากแม่เกย

ประถมศึกษา มีจุดร่วมที่สะท้อนถึงโลกทัศน์ของนักปราชญ์ของไทยที่ใฝ่การศึกษา มุ่งจะเน้นประโยชน์และคุณค่าของการศึกษา ต้องการจะให้กุลบุตรรู้จักอ่านเขียนหนังสือไทย โอกาสในด้านการเรียนรู้ การแพร่กระจายของตำราภาษาไทย ย้อนกลับไปเมื่อ ๑๐๐ กว่าปีที่ผ่านมามี คงอยู่ในวงจำกัดไม่สามารถแพร่หลายเหมือนเช่นปัจจุบัน ดังนั้นการที่มีท่านผู้รู้แต่งตำราขึ้น นับเป็นคุณูปการอย่างยิ่งหลวงต่อวงการการศึกษาของไทย

ความเป็นครูที่มีได้คาดหวังแต่วิชาความรู้เท่านั้น หากแต่การอบรมสั่งสอนกุลบุตร ก็เป็นที่กระทำควบคู่กันไป ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกที่แบบเรียนภาษาไทยเล่มนี้จะมีคำสอนแทรกอยู่ตลอดเวลา อันเป็นการสะท้อนความเป็นครูไทยแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่สามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน นับเป็นคุณค่าอีกประการหนึ่งของงานนิพนธ์ ๒ เล่มนี้

การหยิบยกธรรมชาติ พรรณพฤษา สัตว์นานาชนิดมาสอนอ่านเทียบ เป็นการสอนที่ดัดธรรมชาติรอบตัวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งปลูกฝังให้นักเรียนได้รอบรู้และชื่นชมกับธรรมชาติปลูกฝังสุนทรียะให้เกิดขึ้นในจิตใจผู้อ่าน แม้กระทั่งผู้อ่านในปัจจุบันด้วยมิใช่หรือ ?

หมายเหตุ แบบเรียนภาษาไทยเล่มนี้เพิ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรก ในงานพระราชทานเพลิงศพ แพทย์หญิงรัตนา หริตวร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยเจ้าภาพได้ขอรับต้นฉบับจากผู้เขียน

ตัวอย่าง ประถมศึกษา จากต้นฉบับตัวเขียน

● เช่นคำว่าอย่างอยาก	อยู่อย่าจากไปไหนพอ	อนึ่งเอนกต่อ	อนาถพอเจ็ดคำแท้
● จบบทหมดคำกลอน	ที่อักษรสูงต่ำแม่	อักษรกลางอ้างแก่	บอกไว้แน้อย่างจน
● ไม่เอกไม่โทถัด	ไม้ตรีจัดไว้พึงยล	จัตวาร่ำว่าบน	ทัศนฆาฏจนจบคำไข
● จะว่าหมู่มัววน	ที่ควรใช้ในคำใด	ท่านจัดประกอบไว้	ในประถมมะมาลา

● อีกทั้งไม้มะลาย	มีมากมายเอนกนา	แบบอย่างท่านสรรมา	ดังนี้หนาจำคำไว้
● ไฟใจแลให้ท่าน	ข้างในบ้านใหม่สดใส	ใครใครแลยวงโย	อันใดใช่การไหลหลง
● ไส้กลสะโกใบ้	สูงต่ำได้แลใหญ่ยง	ใกล้ใบใช้แต่คง	ยี่สิบม้วนเท่านี้หนา
● นอกนี้ไม้มะลาย	อธิบายตามตำรา	เป็นแบบฉบับมา	มีปัญญจำใส่ใจ
● จำไว้ตามบทสร	ท่านรำพรรณผูกมาไว้	แต่ล้วนที่มีใน	คำท่านใช้แต่ก่อนมา
● ท้าวไทยแลไพรพล	แอกไถคนทำไรนา	อาไศรยอยู่ไพรป่า	สาวไหมมาใส่ทุกใน
● ได้ไว้แลปลดไปปล่	ลูกเล่นไล่แลเล่นไกล	โยไพรประไลไป	ร่ำร้องให้ใจรำพึง
● ผ้าไตรชมพูไทย	ความอาไลก็ไปถึง	หวั่นไหวฤไทยพิง	ไหว้พระจึงจำโคลคลา
● หลังไหลแลไรเกษ	อีกไตรภทไตรภพนา	ไตรตรึงษ์แลไตรตรา	ไต่ทางมาไปข้างไหน
● ทำได้เอาไว้คง	ทำรังลงให้ไก่ไข	อีกคำว่าถูได้	กระออมโหที่ไสยา
● ไส้พุงแลตับไต	มีเหือโคลไฟที่ตา	แก้ไขว่าไว้มา	จงวิจารณ์ให้แน่ใจ
● คัมภีร์มีอยู่หมด	คำมะครพระวินัย	มีมากอสงไขย	จำไว้ให้ได้ดีครัน
● จะกล่าวไม่ไต่คู่	ถ้ามีอยู่ที่ตัวใด	อ่านเน้นคำนั้นไว้	ให้กระชั้นสั้นเข้ามา
● ตั้งคำว่าแลเห็น	คนยากเย็นเข็ญใจหนา	จำเป็นเบญจห้า	ยกมาว่าให้เข้าใจ
● อีกทั้งกกกตกบ	เกยให้ครบจบคำไข	เหมือนคำเด็กเล็กไป	เล่นกุกกักอูกอูกอิง
● ผักเปิดและมะเค็ด	เก็บยาเกร็ดหอบมาถึง	เจ็บไข้เร่งรำพึง	อย่าตลึงวุ่นวายใจ
● แม่เกยก็เคยมี	ดูให้ดีที่คำใช้	ไปไหนมาเร็วไว้	มีแนวไม้สะพรั่งพรู
● เรือเปิดมีสี่แจว	ต้นผักแพ้วแว้วไวอยู่	ว่าไว้ให้พอรู้	สังเกตดูพิเคราะห์ไป
● เหล่าล้วนทณทฆาฏ	ถ้ามาดแม่นยำตัวใด	อย่าอ่านตัวนั้นไซ้	ให้ปรากฏสำเนียงมี
● เรียกว่าตัวการันต์	ดูพระจันทร์สว่างสี	พราหมณาอาจารย์	แก้วแก้วสีเนาวรัตน์
● พรหมมินทร์นรินทร์ราช	ทั้งอำมาตย์แลองฉัตร	สมบูรณ์ด้วยสมบัติ	ความวิวัฒน์เจริญผล
● การันต์ทณทฆาฏ	ดังนี้มาดมุ่งหมายยล	มีมากคำสับสน	จะร่ำบ่นพันปัญญา
● ยกข้อพอสังเกต	ให้รู้เหตุจ่านะจำ	อ่านพบตัวใดถ้า	ทณทฆาฏอย่าอ่านไป
● จะว่าด้วยพองมัน	อาจารย์สรรสืบมาไว้	จะเขียนอักษรใด	ข้างนำใส่พองมันลง
● บัดนี้พองมันหมด	เขาไม่จดตามเคยคง	โดยเหตุความประสงค	จะให้ตรงกับเขาใช้
● ประเทศยุโรปหมด	เขาไม่จดพองมันไว้	ก็เลยตามเขาไป	ในแบบเบื้องเมืองโมตริ
● หนังสือราชการ	พนักงานในกรุงศรี	ไม่ใช้พองมันมี	เหมือนแต่ก็มีทั่วไป
● ยังควรใช้พองมัน	กาพย์โคลงฉันท์อาจารย์ไซ	ล้นบทลงตรงไหน	พองมันใส่ไว้แลนา

ข้อธรรมะแนวพุทธะ

สร้างเสริมให้ลูกเป็นนักคิดสร้างสรรค์

ดร. จวีวรรณ จันทรัตน์

ในปัจจุบันประเทศชาติต้องพัฒนาให้ทันสังคมโลก จึงต้องการนักคิดสร้างสรรค์มากขึ้น พ่อแม่ชาวพุทธสามารถใช้ข้อธรรมะมาเสริมสร้างให้ลูกเป็นนักคิดสร้างสรรค์ได้ ดิฉันได้มีโอกาสอ่านบทความของ อาจารย์สมิต สัชฌุกร ได้กล่าวว่ารู้ได้อย่างไรว่าใครเป็นนักคิดสร้างสรรค์ ด้วยถ้อยคำว่า

“คนฉลาดคิดสร้างสรรค์

คนโง่คิดอะไรไม่ออก

คนโง่คิดแต่เล่ห์เหลี่ยม

คนฉลาดคิดแต่ความพ่ายแพ้

คนอ่อนแอคิดแต่จะให้ผู้อื่นมาช่วย”

ถ้อยคำกล่าวนี้นี้แสดงว่า คุณลักษณะของนักคิดสร้างสรรค์ ต้องเป็นคนฉลาดเป็นประการสำคัญประการหนึ่งในสิบประการ

คุณลักษณะที่ดีของนักคิดสร้างสรรค์

๑๐ ประการ มีดังต่อไปนี้

๑. มีความคิดหลักแหลมเฉลียวฉลาด

๒. มีความไวต่อปัญหา

๓. มีความละเอียดในการพิจารณาตรวจแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

๔. มีความกระตือรือร้น

๕. ขยัน มานะ อดทน คิดจริง ทำจริง

๖. รู้จักยืดหยุ่น ประนีประนอม

๗. มีอารมณ์ขัน

๘. สรรหาความคิดแปลกใหม่

๙. มีความรู้สึกเป็นอิสระ

๑๐. ขอบจินตนาการ

แนวคิดของชาวตะวันตกดังกล่าวข้างต้นหากพ่อแม่ชาวพุทธ จะน้อมนำข้อธรรมะของพระพุทธศาสนามาเทียบเคียง จะทราบได้ว่า คุณลักษณะข้อที่ ๑ ข้อที่ ๒ ข้อที่ ๓ คือ มีความคิดหลักแหลมเฉลียวฉลาด มีความไวต่อปัญหา และมีความละเอียดในการพิจารณาตรวจแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งนั้น สามารถฝึกฝนและพัฒนาตนเองโดยฝึกให้ลูกมีสมาธิ ทำสิ่งใดด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจริงการเจริญสมาธิทำให้เกิดความงอกงามด้วยปัญญา มีความรู้ความเข้าใจเหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว รู้คุณ รู้โทษ รู้ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีวิจรรณญาณ รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาเหตุปัจจัย แก้ไขปัญหาได้

ผู้มีสมาธิดีทำให้เกิดคุณสมบัติมีความคิดหลักแหลม มีความไวต่อปัญหา มีความละเอียดในการพิจารณาตรวจแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ฉะนั้น หากพ่อแม่ต้องการปลูกฝังให้ลูกมีคุณลักษณะนักคิดสร้างสรรค์ ต้องฝึกให้ลูกหมั่นทำสมาธิภาวนาอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนั้นต้องเสริมด้วยปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ ๒ ประการ อันประกอบด้วยองค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายใน

องค์ประกอบภายนอก คือ การที่พ่อแม่ต้องเป็นกัลยาณมิตรให้ลูก แล้วสอนลูกให้แสวงหากัลยาณมิตร รู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล ที่จะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟัง สนทนา

ซักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนรู้จักเลือกใช้
สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ นี่คือองค์ประกอบภายนอก

ส่วนองค์ประกอบภายในที่ดี คือ **โยนิโสมนสิการ**
หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็น
มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบสาวหาเหตุผล
แยกแยะสิ่งนั้น ๆ ปัญหา นั้น ๆ ออก ให้เห็นตามสภาวะ
และความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จนเข้าถึงความจริง
และแก้ปัญหาได้

คุณลักษณะที่ดีของนักคิดสร้างสรรค์ใน**ข้อที่ ๔**
และข้อที่ ๕ ที่กล่าวว่า นักคิดสร้างสรรค์ต้องมีความ
กระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร คิดจริงทำจริง มานะอดทน
พ่อแม่ชาวพุทธฝึกฝนลูกด้วยความสำเร็จที่เรียกว่า
อิทธิบาท ๔ คือ มีใจรักสิ่งที่ทำ ทำด้วยใจรัก ทำสิ่งใด
ให้สำเร็จอย่างดีในกิจที่ทำ มีความเพียร ขยันหมั่น
ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม อดทน ไม่ท้อถอย
แล้วเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ ทำงานนั้นอย่าง
อุทิศตัว อุทิศใจ และใช้ปัญญาสอบสวนใคร่ครวญ (จันทะ
วิริยะ จิตตะ วิมังสา)

คุณสมบัตินักคิดสร้างสรรค์**ข้อที่ ๖ และข้อที่ ๗**
กล่าวคือ รู้จักยืดหยุ่น ประนีประนอม และมีอารมณ์ขัน
นั้น พ่อแม่เสริมสร้างให้ลูกมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ด้วย
การเลี้ยงดูลูกโดยใช้ความ**เมตตา กรุณา** อย่างเสมอภาค
ต่อลูกทุกคน จิตที่เมตตาจะทำให้มีนิสัยให้อภัย รู้จักประนี
ประนอม จิตเมตตาและให้อภัยจะนำไปสู่การเป็นคนมี
อารมณ์ดี มองโลกในแง่ดี คิดดี คนอารมณ์ดีจึงนำไปสู่
การเป็นคนมีอารมณ์ขันได้โดยไม่ยาก

คุณสมบัตินักคิดสร้างสรรค์ใน**ข้อที่ ๘ ข้อที่ ๙**
และข้อที่ ๑๐ กล่าวคือ เป็นผู้สรรหาความคิดแปลกใหม่
มีจิตใจเป็นอิสระ และชอบจินตนาการนั้น พ่อแม่จะ
เสริมสร้างให้ลูกมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ โดยครอบครัว
ชาวพุทธควรพาลูกเข้าไปใกล้**ชีวิตธรรมชาติ** ให้อ่าน
ดอกไม้ สายน้ำ เป็นสื่อสอนให้ลูกเกิดจินตนาการ มี
ความคิดอิสระ เพื่อสรรหาความคิดแปลกใหม่เป็นของ
ตัวเอง พ่อแม่ควรชักชวนลูกไปวัดสักแห่งหนึ่งที่ร่มรื่น
ด้วยแมกไม้ สายน้ำ ในชนบทคงหาไม่ยาก แต่คนใน
กรุงเทพมหานครอาจนึกไม่ออกว่าวัดที่มีสภาพธรรมชาติ

ใกล้เคียงสวนป่าอยู่ที่ไหน? จึงขอแนะนำวัดใกล้ ๆ
กรุงเทพมหานคร อาทิ พุทธมณฑล วัดญาณเวศกวัน
จังหวัดนครปฐม วัดสังฆทาน จังหวัดนนทบุรี ใช้เวลา
เดินทางจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๑ ชั่วโมง วัดที่
ร่มรื่นด้วยต้นไม้ ดอกไม้ สายน้ำ ทำให้เด็กเกิดจินตนาการ
ได้ไม่ยาก ด้วยการที่พ่อแม่เปรียบเทียบกับธรรมชาติกับ
ชีวิตให้ลูกได้เรียนรู้ ยกตัวอย่างเช่น บานประตูหรือ
บานหน้าต่างที่เป็นแผ่นไม้แกะสลักงดงามที่โบสถ์หรือ
วิหารในวัดนั้นกว่าจะเป็นบานประตูไม้แกะสลักสวยงามนี้
ต้องผ่านกระบวนการมากมาย และใช้เวลาประดิษฐ์
อันยาวนาน นับแต่การเลือกตัดต้นไม้ที่เหมาะสม แปรรูป
เป็นไม้แผ่น นำไม้แผ่นหนามาไสให้เรียบ เลื่อยไม้ให้มี
ขนาดพอดีกับกรอบประตูหน้าต่างของโบสถ์วิหาร
จากนั้นช่างแกะสลักไม้คิดวางลาย ใช้เครื่องมือแกะสลัก
ตามลายนั้นอย่างประณีตบรรจง โดยค่อยทำค่อยไป
ใช้เวลาพอสมควรจึงได้บานประตู บานหน้าต่าง ของ
โบสถ์วิหารบานนี้ที่สวยงามตามความสามารถของ
ช่างแกะสลักไม้ผู้นั้น เปรียบเทียบได้เช่นเดียวกับคนที่
งดงามด้วยคุณธรรม จริยธรรม ที่ต้องผ่านกระบวนการ
ตะล่อมกล่อมเกลอาบรมบ่มเพาะจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง
เป็นเวลายาวนานนับตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก จนเติบโตเป็น
ผู้ใหญ่เป็นพลเมืองดีที่ให้คุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ
ต่อไป

หากพ่อแม่ได้เปรียบเทียบกับธรรมชาติต่างๆ ให้ลูก
ได้เข้าใจชีวิตคนและธรรมชาติแล้ว ก็จะเป็นการเสริม
สร้างให้ลูกเป็นคนมีคุณสมบัติชอบสรรหาความคิด
แปลก ๆ ใหม่ ๆ มีจิตใจเป็นอิสระ และเป็นคนมี
จินตนาการต่าง ๆ ได้

ทั้งหมดที่กล่าวมาถึงคุณสมบัติที่ดีของนักคิด
สร้างสรรค์ ๑๐ ประการ พ่อแม่ชาวพุทธสามารถใช้ข้อ
ธรรมะในพระพุทธศาสนาทั้งเชิงทฤษฎี และแนวปฏิบัติ
สร้างเสริมให้ลูกเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ได้ไม่ยาก
ประเทศชาติต้องการคนมีความคิดสร้างสรรค์จำนวน
มากเพื่อพัฒนาชาติ พ่อแม่ชาวพุทธสามารถช่วยชาติได้
ด้วยการนำแนวธรรมะเสริมสร้างให้ลูกเป็นนักคิด
สร้างสรรค์

วิวัฒนาการ ของสวนผลไม้ในประเทศไทย

ไพโรจน์ ผลประสิทธิ์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สุวรรณภูมิในอดีต - ปัจจุบัน

เมื่อพูดถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในวันนี้ให้หมายถึงดินแดนแหลมอินโดจีนทั้งหมด รวมถึงไทย เรื่อยลงไปสุดแหลมมลายู แล้วข้ามไปหมู่เกาะต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายู ซึ่งรวมสุมาตรา ซาบา บอร์เนียว บาหลี ลงไปถึงติมอร์ตะวันออก พื้นที่ในย่านนี้ทั้งหมดอุดมด้วยทองและทรัพยากรธรรมชาตินานาชนิดอีกมากมาย ขอนี้เห็นได้จากหลักฐานที่มักมีการนำมาอ้างอิงเสมอ ๆ ว่าในยุคของปโตเลมี (นักคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ และ

ภูมิศาสตร์ชาวกรีก มีชีวิตอยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๗) ชื่อเมือง ชื่อสถานที่สำคัญ ๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ปโตเลมีอ้างถึงไว้นั้น เป็นชื่อในภาษาสันสกฤตแทบทั้งสิ้น (เข้าใจว่าคงได้เค้าโครงมาจากชาดกมิลินทปัญหามหานิเทศ) ความหมายของชื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นแผ่นดินทอง ความอุดมสมบูรณ์ด้วยทองคำ และทรัพยากร พรรณพืชที่มีค่า เช่น คำว่าสุวรรณภูมิ หรือแผ่นดินทอง (ในที่นี้หมายถึง ดินแดนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีได้หมายถึงอาณาจักรที่มีเมืองอยู่ทองเป็นเมืองเอก ดังการสันนิษฐานของ ชอง บวสเซลีเยร์)

กนกบุรี ก็แปลว่า “เมืองทอง” หรือ สุวรรณทวีป ก็แปลว่า แผ่นดินทอง พื้นที่ส่วนที่เป็นด้ามขวานของไทยจะรอยจะรวบทองจริง ๆ นอกจากทองที่อำเภอบางสะพานแล้ว ที่บ้านโตะโมะ ริมน้ำสายบุรี อำเภอสุคริน จังหวัดนราธิวาส ก็เคยเป็นเหมืองทองในอดีต

ผลผลิตจากสุวรรณภูมิดึงดูดความสนใจจากทุกสารทิศ

ชื่อสถานที่ที่บ่งถึงทองคำถึงความอุดมสมบูรณ์ เหล่านี้ ดึงดูดความสนใจของพวกตราวิเดียน บรรพบุรุษของพวกทมิฬในอินเดียตะวันออกตอนล่าง ให้เดินทางมาค้าขายหรือแสวงโชคในดินแดนที่ปัจจุบันเรียกว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๐

หันมาดูประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่งเราจะพบว่าการที่อเล็กซานเดอร์มหาราชกรีธาทัพเข้ามายึดบริเวณแม่น้ำสินธุ ดินแดนที่อุดมด้วยมะม่วงนานาพันธุ์เมื่อประมาณ ๒,๓๐๐ ปีที่แล้วนั้น เป็นการปูทางให้เกิดการติดต่อระหว่างซีกโลกด้านเมดิเตอร์เรเนียนกับโลกตะวันออก จนกลายเป็นการปลูกเร้าให้เกิดความสนใจต่อดินแดนป่าเถื่อนที่อุดมสมบูรณ์ในแถบนี้

ประจวบกับความรุ่งเรืองของอินเดียในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อต้นพุทธศักราช ๒๐๐ กับความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรโรมัน ทำให้เกิดการใช้ชีวิตหรูหรา สินค้าฟุ่มเฟือยทั้งหลาย ได้แก่ พวกทองคำ เครื่องเทศ ไม้หอมนานาชนิด เช่น ไม้จันทน์หอม และพวกมียางหอม เช่น การบูร กายาน อันเป็นผลผลิตจากเมืองต่าง ๆ ในดินแดนเถื่อนนี้ กลายเป็นสินค้าที่นิยมกัน

มากทางอินเดียและแถบเมดิเตอร์เรเนียนผู้ที่จัดหาสินค้าเหล่านี้ไปขายเมื่อเกือบ ๒,๐๐๐ ปีที่แล้วก็น่าจะได้แก่พวกพ่อค้าอินเดียพเนจรที่ตั้งรกรากจนเป็นใหญ่เป็นโตในดินแดนแถบนี้นั่นเอง การค้าขายดำเนินติดต่อกันมานานจนกระทั่งซื้อตลาด ซื้อแหล่งผลิต ใช้เป็นภาษาสันสกฤต เช่น ตลาดกระวานเทศ ใช้ว่า Takkola เป็นต้น

การค้า การศาสนา เป็นปัจจัยให้ด้ามขวาน (ภาคใต้ของไทย) อยู่ในศูนย์กลางการเดินเรือ

แผ่นดินสุวรรณภูมินอกจากอุดมด้วยทองและทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวแล้ว ยังเป็นเส้นทางคมนาคมทางเรือที่สำคัญมาก ข้อนี้ดูได้จากหลักฐานทางฝ่ายจีน ตามบันทึกของจีนกล่าวไว้ว่า ในพุทธศตวรรษที่ ๘ เจ้าอาณาจักรฟูนันสั่งให้มีการต่อเรือใหญ่หลายลำไว้ใช้ในกองทัพและการพาณิชย์ตามน่านน้ำรอบแหลมมลายู จากนั้นอีกประมาณ ๕๐๐ ปี คือ ในพุทธศักราช ๑๒๑๔ อี้จิง ภิกษุชาวจีน ออกเดินทางจากกวางตุ้งเพื่อไปอินเดีย โดยอาศัยเรือของชาวเปอร์เซียที่จะไปยังตะวันออกกลาง อี้จิงคงเป็นนักแสวงบุญชั้นดีและมีความคุ้นเคยกับเส้นทางสายนี้มาก จึงแนะนำพระภิกษุจีนที่ต้องการเดินทางไปแสวงธรรมที่อินเดียว่า ท่านเหล่านั้นควรพักอยู่ที่ โฟ-ซิ (ไชยา ชื่อย่อของศรีวิชัย) สักปีหรือสองปีเพื่อเตรียมตัวเรียนภาษาสันสกฤตก่อนไปอินเดีย บันทึกนี้ชี้ให้เห็นว่าน่านน้ำบริเวณสุวรรณภูมิรวมถึงอ่าวไทยด้วย อยู่ในทำเลที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการคมนาคมทางเรือ เพราะมีช่องแคบเชื่อมการเดินทางติดต่อระหว่างตะวันตกกับตะวันออกที่สำคัญยิ่งมาแต่อดีตกาล ช่องแคบมะละกามีใช้เพื่งมีความสำคัญเมื่อ ๓๐๐ - ๔๐๐ ปีมานี้

ผู้เขียนขอแนะนำข้อสรุปเกี่ยวกับดินแดนสุวรรณภูมิของ ยอร์ช เซเดส์ จากหนังสือ The Indianized States of Southeast Asia มาประมวลไว้ดังนี้

“จากความรู้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและที่ตั้งอันเหมาะสม ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความโดดเด่น เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษหรือ ๒,๐๐๐ ปีที่แล้วมา ดินแดนแถบนี้ได้รับการขนานนามว่า “แผ่นดินทอง” ที่นักเดินเรือชาวอินเดียทั้งหลายต่างมุ่งมาพิชิต จากนั้น

อีก ๑๐๐ - ๒๐๐ ปีต่อมา ภูมิภาคนี้โดยเฉพาะอินโดนีเซีย กลายเป็นดินแดนผลิตเครื่องเทศ การบูร และไม้หอม ชนิดต่าง ๆ สำหรับชาวอาหรับและยุโรป ยิ่งไปกว่านั้น ชัยภูมิของคาบสมุทรมาลายูทำให้บริเวณนี้กลายเป็น เส้นทางเดินเรือที่สำคัญสำหรับนักเดินเรือทางซีก ตะวันตกหรืออินเดียที่มุ่งสู่เกาะเครื่องเทศหรือมุ่งสู่จีน หรือจากจีนไปสู่อินเดียและตะวันออกกลาง ฉะนั้น แหลมทองจึงเป็นศูนย์กลางการค้าทางเรือที่มีเรือจากถิ่น ต่าง ๆ ผ่านไปมาคับคั่งมานานอย่างน้อย ๒,๐๐๐ ปีแล้ว”

ศรวิชัย : ยุคการเคลื่อนย้ายเชื้อพันธุ์พืชสวน เมืองร้อนในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ไม่ว่าศูนย์กลางของอาณาจักรศรวิชัยจะอยู่ที่ ไชยา (ตามข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ไทย) หรือ อยู่ที่ปาเล็มบังทางสุมาตราตะวันออก (ตามความเห็น ของฝรั่ง) ก็ตาม ก็หาทำให้ความจริงที่ว่าดินแดนทาง ภาคใต้ตอนล่างจากคอคอดกระ สุราษฏร์ธานี ไปจด สิงคโปร์ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางทะเลที่คลาคล่ำ ด้วยเรือสินค้านานาชนิดเปลี่ยนไปไม่ อาณาจักรศรวิชัย จึงอยู่ในเส้นทางการแลกเปลี่ยนสินค้า ศาสนา ศิลป- วัฒนธรรม ภาษา เชื้อชาติหรือพันธุกรรมมนุษย์ และที่ ต้องการชี้ให้เห็นในที่นี้ก็คือ การแลกเปลี่ยน การแพร่ กระจายเชื้อพันธุ์พืชเมืองร้อน

การเกษตรในยุคศรวิชัย จึงเป็นการเคลื่อนย้าย พันธุ์ไม้ โดยเฉพาะไม้พวกเครื่องเทศตามวิถีธรรมชาติ ในภูมิภาคนี้ จากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง ในรูป ของสินค้ามากับเรือ เมล็ดหรือหน่อที่ตกค้างก็แพร่พันธุ์ อยู่ตามเมืองตามหมู่บ้านที่มีการคมนาคมถึงกันไม้เครื่อง เทศ สมุนไพรทางภาคใต้ของเราจึงคล้ายคลึงกับไม้ที่มี อยู่บนเกาะสุมาตรา ขวา เครื่องเทศบางอย่างอาจมี อยู่แล้วในภาคใต้ของเรา แต่บางอย่างก็อาจได้มาจาก ที่อื่นตามทางที่กล่าวมา

ผลไม้ที่นำส่งแก่ก็คือ “ทุเรียน” นักพฤกษศาสตร์ ยอมรับกันว่าทุเรียนปลูก (หมายถึงทุเรียนที่ถูกนำมา ปลูกเป็นการค้า ส่วนทุเรียนป่า หมายถึงทุเรียนที่ขึ้นอยู่ ในป่าไม่มีการค้าขาย) ซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงที่สุด

ของไทย มีถิ่นกำเนิดอยู่ที่เกาะสุมาตราและบอร์เนียว ถ้าเช่นนั้นทุเรียนเข้ามาในประเทศไทยเมื่อไร จากไหน และอย่างไร ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนบทความ สันนิษฐานว่าทุเรียนเข้ามาทางตอนใต้ของประเทศไทย ก่อนพุทธศักราช ๑๒๐๐ หรือกว่า ๑,๓๐๐ ปีมาแล้ว โดย มากับเรือที่ไปมาหาสู่กันในย่านนี้ที่เรียกว่า อาณาจักร ศรีวิชัย อาจมาในรูปของผลไม้ที่รับประทานกันในเรือ และที่เป็นของฝาก รับประทานแล้วโยนเมล็ดทิ้งไป ก็เกิดเป็นต้นทุเรียนแพร่กระจายตามหมู่บ้านไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็แพร่ไปถึงจันทบุรี

ชื่อบอกแหล่งที่มา

คำถามที่ตามมาก็คือทุเรียนน่าจะมาจากหมู่บ้าน แทบอะห์ (Tapah) หรือหมู่บ้านสะแลง (Salang) บนเกาะ สุมาตรา เอาทั้งต้นทั้งชื่อมาด้วย เพราะพวกแทบอะห์ เรียกผลไม้ที่ว่า “ทุเรียน” (Turian) และสะแลงเรียกว่า “ทุเลียน” (Tulian) พวกที่อพยพมาจากตอนกลางและ ตอนใต้ของอินเดีก่อนยุคศรวิชัย เข้ามาพร้อมกับ ภาษาพื้นเมืองที่เคยใช้อยู่ พวกนี้ได้รับการยกย่องจาก ชาวพื้นเมืองในฐานะผู้เจริญกว่า จึงน่าจะเชื่อได้ว่าพันธุ์ไม้ และผลไม้หลายอย่างได้รับอิทธิพลจากภาษาของผู้มา ใหม่ด้วย เช่น คำว่า “มะรุม” ภาษาทมิฬว่า “มะรุงกะ” ส่วนมังคุด ภาษาทมิฬว่า “มังกูสไต” เป็นต้น

พืชสวนเมืองร้อนเดินทางจากใต้ขึ้นตราด จันทบุรี และลุ่มน้ำเจ้าพระยา

นอกจากนี้มีหลักฐานจากบันทึกของจีนที่เกี่ยวกับ ราชวงศ์ซุนนั (คริสต์ศตวรรษที่ ๑ มีศูนย์กลางอำนาจ อยู่ที่อ่าวแก้ว ตอนใต้ของญวน) ลงไปปราบแคว้น พัน - พัน (แถบลุ่มน้ำตาปี) แล้วเลยขึ้นไปปราบแคว้นเล็ก เมืองน้อยตอนบนถึงลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา บันทึกนี้ชี้ให้ เห็นว่า แหลมญวน ภาคใต้ของไทย พื้นที่อ่าวไทยฝั่ง ตะวันออก ตราด แหลมสิงห์ จันทบุรี ระยอง ไปถึง ปากน้ำเจ้าพระยา เคยติดต่อกันโดยทางเรือมานานนับ พันปีแล้ว จนมีชื่อสถานที่ปรากฏในเอกสารจีนโบราณ หลายแห่ง การเคลื่อนย้ายพันธุ์พืชไม้ผลบางชนิดจาก พื้นที่ภาคใต้สู่จันทบุรีและลุ่มน้ำเจ้าพระยาย่อมเกิดขึ้น ได้ในระยะนั้น สรุปได้ว่า ศรวิชัย (พ.ศ. ๑๒๐๐ - ๑๔๐๐)

เป็นยุคของการเคลื่อนย้ายพันธุ์ไม้ผลเมืองร้อนบางชนิด ไม้เครื่องเทศบางชนิด และปาล์มที่ให้แบ่งและน้ำมัน บางชนิด ไปมาระหว่างอินเดียตอนใต้ และหมู่เกาะชาว ไทยตอนล่าง มลายู ชาวโปรจีน และขึ้นสู่ตราด จันทบุรี และลุ่มน้ำเจ้าพระยาในระยะหลัง

สวนผลไม้ยุคสุโขทัย

หลังจากอาณาจักรพูนัน (พุทธศตวรรษที่ ๖ - ๑๑) ที่มีอาณาเขตแพร่ลงมาถึงตอนเหนือ บริเวณลุ่มน้ำ เจ้าพระยาตอนบนและตอนล่างเริ่มอ่อนแอลง บ้าน เล็กเมืองน้อยในลุ่มน้ำเจ้าพระยา แม่ยม รวมกันเป็น แคว้น และในที่สุดก็เกิดอาณาจักรสุโขทัยขึ้น เมื่อต้น พุทธศตวรรษที่ ๑๘ (พ.ศ. ๑๗๘๑ - ๑๘๐๐) เรื่องราว ในอดีตของประเทศไทยที่ได้รับการบันทึกไว้โดยนัก ประวัติศาสตร์ชาวต่างประเทศก็ตี หรือโดยนักประวัติ- ศาสตร์ นักโบราณคดีไทยก็ตี ในลักษณะของศิลาจารึก บ้าง ลักษณะประวัติศาสตร์บ้าง ลักษณะการค้นคว้า วิจัยบ้างนั้น เมื่อศึกษาดูแล้วทำให้ผู้เขียนมองเห็น วิวัฒนาการของสวนผลไม้ในสมัยสุโขทัย ดังนี้

สุโขทัย ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยน้ำ (น้ำยม) เป็นแหล่งปลา ด้วยที่ดอนใช้ทำไร่ ที่ลุ่ม ใช้ทำนา ที่ป่าใช้ยังชีพ สภาพเช่นนี้เอื้อต่อการพึ่งตนเอง ยิ่งนัก ชาวสุโขทัยจึงปลูกข้าวไว้บริโภค ปลูกฝ้ายปลูก หม่อนใช้ทอผ้า จับปลาเป็นอาหาร ปลูกอ้อยทำน้ำตาล ปลูกมะพร้าวเอาน้ำมัน เลี้ยงสัตว์ใช้แรงงาน เป็นพาหนะ และไว้ขาย ดังคำกล่าวที่ว่า “...เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไป ขาย” และ “...ใครจักใครค้าช้าง ค้า ใครจักใครค้าม้า ค้า” ลูกบ้านทั้งหลายจึงดำเนินชีวิตด้วยการทำเกษตร พึ่งตนเอง หรือเกษตรพอเพียงทุกครัวเรือน ความ จำเป็นในการใช้เงินมีน้อย หากต้องการปัจจัย ๔ เพิ่มเติม ก็ซื้อบ้าง แลกเปลี่ยนเอาบ้าง แหล่งเงินทอง ก็น่าจะได้รับการค้าขาย รับจ้างหล่อพระพุทธรูป และ ผลิตเครื่องสังคโลก จึงเป็นชุมชนเกษตรเพื่อยังชีพ ผลไม้เป็นเพียง “อาหารสวนกิน” มีกินไม่กินไม่กิน กินบ้างเลี้ยงสัตว์บ้าง จริงอยู่ผู้แปลศิลาจารึกใช้คำว่า “สวน” อยู่หลายแห่ง แต่ความหมายของคำนี้ในสมัย

นั้นน่าจะหมายความว่าเพียง เป็นที่ที่มีไม้ยืนต้นพวกผลไม้ และปาล์มงอกขึ้นเองตามธรรมชาติมากมาย และไม้ เหล่านี้มีผู้อ้างกรรมสิทธิ์ดูแล เก็บผลประโยชน์อยู่ เท่านั้น เพราะชาวสุโขทัยไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน แต่มี กรรมสิทธิ์เหนือต้นไม้ที่ดูแลหรือปลูกอยู่ วิธีนี้ยังมี ปฏิบัติอยู่ในชุมชนที่เลี้ยงชีพด้วยการหาของป่าในปัจจุบัน สวนที่ได้รับการกล่าวถึงบ่อย ได้แก่ สวนหมาก สวนพลู สวนมะพร้าว สวนขนุน และสวนมะม่วง สวน ๓ ชนิด แรกนั้นไม่ถือว่าเป็นสวนผลไม้ แต่มีความสำคัญต่อชีวิต ของชาวเมืองสุโขทัยยิ่งนัก หมากและพลูทุกคนต้อง เคี้ยวเพราะถือว่าเป็นยาและเสริมความงาม ทุกครัว เรือนต้องมีหมากพลูไว้รับแขก และต้องใช้ในพิธีกรรม หลายอย่าง สวนที่สำคัญยิ่งต้องยกให้ “สวนมะพร้าว” ชาวสุโขทัยใช้น้ำมันมะพร้าวปรุงอาหารใช้น้ำมันมะพร้าว ใส่ผมหักดูดำเป็นเงางาม และใช้น้ำมันมะพร้าวจุดให้ แสงสว่างในบ้าน ใช้ตามไฟในวัด ในโบสถ์ ในวิหาร ใน วันขึ้น - แรม ๑๕ ค่ำ และในวันธรรมสวนะอื่น ๆ ตาม แบบฉบับของคนเคร่งศาสนาแห่งกรุงสุโขทัย พิธีตาม ไฟแห่เทียนของชาวสุโขทัยจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากขาด น้ำมันมะพร้าว พันธุ์มะพร้าวที่ใช้ปลูกก็ได้จากอาณาจักร ศรีวิชัยภาคใต้ของไทยนั่นเอง

ส่วนผลไม้อื่น ๆ เช่น มะไฟ หว้า มะกอก มะขาม ขนุน รวมทั้งมะม่วงที่ขึ้นอยู่ในหมู่บ้านนั้น เกิดจากการที่ชาวบ้านเข้าป่าล่าสัตว์ เดินพลางเก็บผลไม้กินไปพลางพบต้นใครสรว้อยก็เอาติดมือติดไม้กลับมากิน มาขายมาแลกในหมู่บ้าน กินแล้วก็โยนเมล็ดทิ้งไปในบริเวณบ้านหรือแม่ในเขตชุมชน เพราะทั้งหมู่บ้านคือถึงขยะขนาดใหญ่ เมล็ดทิ้งออกเป็นต้นและไม่เกะกะกิจกรรมของชาวบ้านก็ทำให้โตไวกินไว้ใช้สับไป ผลไม้ที่เคยเป็นของป่าก็กลายเป็นของปลูกด้วยประการฉะนี้ ในที่สุดชาวบ้านก็ไม่ต้องเข้าป่าหาผลไม้อีกต่อไป เพราะทั้งหมู่บ้านกลายเป็นแหล่งรวมของผลไม้ชนิดที่อยู่ในความนิยม โดยทั้งผลไม้เทศผู้ไว้ในป่าและสูญพันธุ์ไปในที่สุดเมื่อผ่านไปนานนับศตวรรษ ความหลากหลายอันเกิดจากการกลายพันธุ์จากเมล็ดมีมากขึ้น ชาวบ้านทั้งหลายก็เก็บต้นที่ดี ๆ ไว้เพาะทำพันธุ์ จึงถือได้ว่าการคัดพันธุ์ได้เกิดขึ้นแล้วในยุคสุโขทัย แต่ดูเหมือนจะเกิดขึ้นกับมะม่วง ผลไม้ยอดนิยมในยุคนี้ก่อน ดังปรากฏในศิลาจารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ ๔ และหลักที่ ๕ ที่เป็นหลักฐานยืนยันว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงสร้างสวนมะม่วงขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย

ส่วนพวกมะไฟ กล้วย ชมพู หว้า มะกอก ไม่มีการกล่าวถึง แต่น่าจะมีอยู่ ผลไม้ที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน เช่น เงาะ มังคุด ทูเรียน ฯลฯ ไม่เป็นที่รู้จักในกรุงสุโขทัยด้วยไม่มีอยู่ในธรรมชาติ ส่วนผลไม้ต่างประเทศ เช่น น้อยหน่า ฝรั่ง ละมุด ฯลฯ ยังไม่มีปลูกเพราะราชอาณาจักรสุโขทัยยังไม่มีติดต่อกับประเทศซีกโลกตะวันตก นอกจากเขมร ลาว ญวน จีน พม่า และแคว้นต่าง ๆ ในภาคเหนือ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ทำให้สรุปได้ว่า “การทำสวนผลไม้ในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีนั้นเป็นยุคของการเก็บของป่ามาปลูก และเลือกของปลูกปลูกเป็นป่า”

สวนผลไม้ยุคกรุงศรีอยุธยา

บันทึกเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีอยู่หลายเล่มที่กล่าวถึงภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ พืชผล และชีวิตความเป็นอยู่ของ

สามัญชนชาวสยาม เป็นการบันทึกโดยชาวต่างประเทศที่มาอยู่ระยะสั้นบ้าง ยาวบ้าง จึงมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม เมื่อนำมาประมวลดูแล้วจะเห็นสภาพกรุงศรีอยุธยา ได้ดังนี้

ที่ตั้งเมืองอยุธยา

สภาพที่ตั้งเมืองอยุธยาเป็นที่ราบต่ำ น้ำท่วมเรียกสวนไร่นาทุกปีในฤดูน้ำหลาก มีที่ดอนตามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และมีกระจัดกระจายตามท้องไร่ท้องนา ชาวบ้านอาศัยเป็นหมู่บ้านอยู่ร่วมกัน ตัวเมืองอยุธยาเองเขตชั้นในเป็นวังเจ้า ถัดมาเป็นที่อยู่ของชาวต่างประเทศที่มีตำแหน่งมีเกียรติ เขตนอกเป็นที่อยู่ของสามัญชน มีอาณาเขตกว้างขวางมาก มีถนนใหญ่ที่สองข้างทางเต็มไปด้วยร้านค้า มีตลาดอยู่หลายแห่งเปิดทั้งเช้าและเย็นทุกวัน สมบูรณ์ไปด้วยปลา ผัก ไข่ ผลไม้ แต่ไม่มีเนื้อขายเลย มีผู้คนหนาแน่นมาก โดยเฉพาะชาวจีนจากมณฑลกว๋างตุ้งที่อยู่กันบนถนนไนเญ (Naijie) ทั้งสาย

ประชากร

มีหลักฐานกล่าวว่า มีประชาชนอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น เกือบทุกชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งหลักฐานอยู่ในสยามประเทศ ในอยุธยาเองมีถึง ๔๐ ชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ จีนอพยพมีมากที่สุด ทั้งประเทศมีคนประมาณ ๒ ล้านคน ผู้คนอาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยาและตามริมลำคลอง เพราะต้องใช้เรือเป็นพาหนะหลัก ลักเลงเข้าไปในแผ่นดินไม่มีหรือมีคนอาศัยอยู่น้อย

การค้าและการเมือง

สมัยอยุธยาการค้าเจริญมาก แต่ละปีมีเรือสำเภาเข้ามาทำการค้าขายนับเป็นพัน ๆ ลำจากแดนไกล แดบขายฝั่งทะเลจีน ญวน มลายู และแดนไกลจากยุโรป ทางด้านการเมือง ก็ปรากฏว่ามีการติดต่อกับหลายประเทศทั้งโปรตุเกส ฝรั่งเศส อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ ความสัมพันธ์เช่นนี้ทำให้อยุธยาเป็นยุคเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนทั้งวัฒนธรรม อารยธรรม และพืชผลทางเกษตร ดังปรากฏว่ามีการขายไวน์ (เมรัย) มีผลไม้ของซีกโลกตะวันตก เช่น พวกน้อยหน่า มะละกอ ฝรั่ง สับปะรด และมีข้าวสาลีปลูกในสมัยนี้ สำหรับสินค้าออกในระยะนั้น (๕๐๐ ปีที่ผ่านมา) ได้แก่ ข้าว ครั่ง กายาน

ไม้ที่ให้ยางเป็นสีแดง ทอง เงิน งาช้าง พลอย และ
ปลาแห้ง

ผลไม้และสวนผลไม้

จากจำนวนประชากรในอยุธยาที่หนาแน่น และ
จากฐานะของชาวต่างประเทศที่เข้ามาเจริญทางพระ
ราชไมตรี ทำให้สภาพสังคมและสภาพการผลิตพืชผล
ของอยุธยาต่างจากสมัยสุโขทัยมาก กล่าวคือ สมัย
อยุธยาต้องผลิตให้ได้ปริมาณมากเพียงพอที่จะเลี้ยงคน
ในเมือง และส่วนหนึ่งต้องเป็นของคุณภาพดี เพราะเกิด
มีกลุ่มคุณภาพขึ้น (ชาววังและชาวต่างประเทศที่มี
ฐานะ) อีกทั้งรัฐบาลยังเก็บภาษีจากผลผลิตทางการ
เกษตรด้วย เมื่อพุทธศักราช ๒๒๓๐ ต้นผลไม้ หนาก พลู
และไม้ไผ่ต้องเสียภาษีหมด ทุเรียนแต่ละต้นจะให้ผล
แล้วหรือไม่ก็ตามต้องเสียอากรสวนเป็นรายปี ต้นละ
๒ สลึง ถ้าล้มตายลงเพื่อมิให้พระเจ้าแผ่นดินทรงขาด
รายได้ก็ต้องปลูกขึ้นแทนใหม่เพื่อเรียกเก็บอากรในปี
ต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ทำให้วินิจฉัยได้ว่า สมัย
อยุธยานั้นอาศัยการผลิตผักและผลไม้มาเลี้ยงคนใน
พระนคร จากการผลิตของชาวบ้านรอบพระนครศรี-
อยุธยา และจากชาวสวนริมฝั่งแม่น้ำลำคลองใต้เมือง
อยุธยาจนถึงบางกอกเป็นหลัก เป็นการทาสวนผสมแบบ
ยกร่องปลูก มีการคิดพันธุ์ดีจากต้นเพาะเมล็ดที่สืบเนื่อง
กันมานานนับศตวรรษ แล้วใช้การตอนกิ่งอันเป็นเทคนิค
ของคนจีนโบราณเป็นการขยายพันธุ์ปลูก สมัยอยุธยา
นี้มีมะม่วงต้อยอยู่ ๕ - ๖ พันธุ์ หนึ่งในจำนวนนี้คือ มะม่วง
แก้ว พระเจ้าแผ่นดินทรงมีสวนผลไม้มาก ให้ข้าทาสดูแล
รักษาเอาผลผลิตผลมาเลี้ยงข้าราชการในวัง การแปรรูป
ผลไม้มี ๒ วิธี คือ วิธีการกวน (ทุเรียน) และการดอง
(มะม่วง)

ผลไม้ที่กล่าวถึงกันในสมัยนั้นก็มีมะพร้าว มะม่วง
ทุเรียน ขนุน มังคุด เงาะ มะเดื่อ มะม่วงหิมพานต์
น้อยหน่า ฝรั่ง มะละกอ กล้วย มะขาม พริกไทย สับปะรด
มะกอก ส้มต่าง ๆ กล่าวกันว่ามีส้มหลายชนิด สมัย
อยุธยามะม่วงและมังคุดคงเป็นผลไม้ยอดนิยม เพราะ
เสียค่าอากรถึงต้นละ ๑ บาท ขณะที่ต้นทุเรียนเสียเพียง

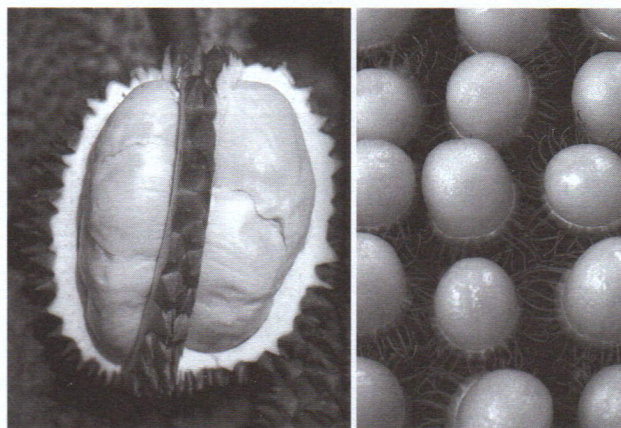
ต้นละ ๒ สลึง แต่ต้องเสียตำแหน่งให้แก่ทุเรียนในสมัย
รัตนโกสินทร์ หัวเมืองอื่นที่ได้ชื่อว่ามีสวนผลไม้ นอกจาก
อยุธยาและบางกอกแล้วยังมีที่อื่นอีก เช่น ที่เมืองเพชรบุรี
มีสวนมาก ปลูกพวกกล้วย ทุเรียน และส้มต่าง ๆ ที่เมือง
นครศรีธรรมราชมีสวนผลไม้มากเช่นกัน การทาสวน
ผลไม้ในยุคดังกล่าวนี้เชื่อว่ามิใช่เทคโนโลยีพอสมควรเพราะ
พระมหากษัตริย์ก็ทรงทาสวน ชาวจีนและชาวต่าง
ประเทศอื่น ๆ ก็นำวิธีการทาสวนเข้ามาใช้ด้วย

นอกจากนี้แล้ว อยุธยายังเป็นยุคของการนำ
พันธุ์ผลไม้จากต่างประเทศเข้ามาปลูกหลายอย่าง เช่น
ฝรั่ง น้อยหน่า มะละกอ สับปะรด และเป็นยุคของผลไม้
เมืองอบอุ่น มะม่วง ลำไย ส้มจี๊ดจากเหนือกับผลไม้
เมืองร้อน เงาะ ทุเรียน มังคุดจากใต้ เดินทางมาพบกัน
ที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และนับเป็นโชคดียิ่งของสยามประเทศ
ที่ไม้เหล่านี้มารวมกันในพื้นที่ดินแดนที่เนื้อดินอุดมสมบูรณ์
ภายใต้การดูแลของคนขยันและมีความรู้ พืชพรรณ
เหล่านี้จึงอยู่ยั่งยืน มีวิวัฒนาการตามวันเวลา จนเป็น
สินค้าไม้ผลชั้นดีในปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอยุธยาเป็นยุคเก็บของเก่า (สมัย
สุโขทัย) นำเข้าของใหม่ (จากต่างภาคและต่างประเทศ)
หนาก พลู มะพร้าวไม้ทั้ง กิ่งของเดิม เริ่มบร่่องผัก
รักสวนผสม

สวนผลไม้ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นหรืออยุธยา ตอนปลาย

ช่วงนี้รวมเอาสมัยกรุงธนบุรีเข้าไว้ด้วย จาก
หนังสือเรื่อง สืบสานตำนานบางกอก ของพลาดิษฐ์

สิทธิธัญกิจ และจากข้อเขียนของฝรั่งอีกหลายท่านทำให้ผู้เขียนประมวลได้ว่า สมัยอยุธยาตอนปลายหรือรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ธนบุรีทวนน้ำขึ้นไปทางเหนือระยะทาง ๕๖๐ เส้น เต็มไปด้วยสวนผลไม้ชั้นดีรสเลิศ มีผลผลิตมากพอที่จะเลี้ยงคนทั้งในอยุธยาและบางกอกได้อย่างสบาย ๆ สวนยกร่องที่มีทองหลางเป็นไม้พี่เลี้ยงให้ร่มเงาในฤดูแล้งให้ทั้งปุ๋ยธรรมชาติและกันแคมรื่องพัง เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง จากคลองบางกอกน้อยขึ้นไปทางเหนือปัจจุบันอยู่ในเขตถนนบุรี คงจะเป็นถิ่นมั่งคุด ถิ่นล้นจีจึงมีตำบลชื่อว่า ตำบลมั่งคุด ตำบลล้นจี นอกกำแพงเมืองฝั่งธนบุรีเป็นที่อุดมสมบูรณ์มาก ใช้ทำนา ทำสวนยิ่งในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ มีการขุดคลองเชื่อมแม่น้ำ ยิ่งทำให้สวนผักสวนผลไม้ขยายกว้างออกไปถึงตำบลบางช้าง เขตแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ดังคำเรียกขานโบราณว่า “สวนในเรียกบางกอก สวนนอกเรียกบางช้าง” พระมหากษัตริย์ทรงมีส่วนส่งเสริมการปลูกผลไม้พันธุ์ดีมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้ว่าในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงยกอาคารสวนกระทอนพันธุ์ “นิมมวล” ให้หมด เพราะพระองค์โปรดเสวยกระทอนพันธุ์นี้ และในยุคนีเองที่ความนิยมทุเรียนมาถึงขีดสูงสุดจนมะม่วงต้องเสียตำแหน่งให้กับทุเรียน กล่าวคือรัฐขึ้นค่าอากรทุเรียนสูงถึงตันละ ๑ บาท ขณะที่มังคุดและมะม่วงเสียอากร

เพียงตันละสลึงเดียว (ตันสมัยอยุธยา อากรทุเรียนตันละ ๒ สลึง มะม่วงตันละ ๑ บาท)

การพัฒนาสวนผลไม้ยุคต้นรัตนโกสินทร์ สุนทรภู่กวีเอกของไทยมีส่วนร่วมอยู่ด้วยในฐานะดำรงตำแหน่งเสมียน “นายระวาง กรมพระคลังสวน” เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า “เสมียนเดินสวน” มีหน้าที่ตรวจนับจำนวนต้นผลไม้ในสวนที่ต้องเสียอากร มีเขตรับผิดชอบอยู่ระหว่างวังหลังกับตำบลบางขุนนนท์ปัจจุบัน เมื่อพุทธศักราช ๒๓๔๗

สวนผลไม้ยุคพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

ในสมัยนี้ประเทศไทยมีประชากร ๘ ล้านคน สวนผลไม้ลักษณะรัตนโกสินทร์ตอนต้นหรืออยุธยาตอนปลายดำเนินไปเช่นเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก แม้กระทั่งเมื่อถึงรัชกาลที่ ๕ ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ฝั่งธนบุรียังคงเป็นสวนผลไม้ที่มีน้ำท่วมบ่อย ๆ ต้นผลไม้ตายทุกปี มากบ้างน้อยบ้าง สวนที่มีคันกันน้ำก็รอดตัวไป สมัยที่กล่าวนี้หากต้องการผลไม้ชนิดต่าง ๆ ก็หาได้ไม่ยาก เพราะแต่ละบาง (หมู่บ้านหรือตำบล) จะมีชื่อผลไม้ดีเด่นนำหน้าไว้เสมอ เช่น ทุเรียนบางบอน (ในคลองบางกอกน้อย) ทุเรียนบางล่าง (แถวคลองสาน บางโคล่ บางคอแหลม) มะพร้าวท่าอิฐ เงาะบางยี่ขัน ลิ้นจี่บางอ้อ ขนุนบางล่าง ลำไยบางน้ำชน กระทอนคลองอ้อม มะไฟบางลำเจียก ฝรั่งบางเสาธง ลางสาตคลองสาน ส้มโอวัดจันทร์ ส้มเขียวหวานบางมด สับปะรดบางบำหรุ และมะม่วงบางช้าง

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นยุคที่ ๒ ของการนำผลไม้ต่างประเทศเข้ามาปลูกในบางกอก มีลางสาตจากปัตตานี เรียกว่า ลางสาตกะหลาปา แม้คุณภาพจะสู้ลางสาตคลองสานไม่ได้ แต่คนก็ยังนิยมปลูก เพราะเห็นเป็นของนอก ชมพูะกะหลาปาก็ก็นำเข้ามาในยุครัชกาลที่ ๕ เช่นกัน พุทธานำเข้าจากกาะกะตาหรือกัลกัตตาเมืองแบกชีกโกหรือละมุดนำเข้าจากมลายู สิงคโปร์ และชวา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเสวยเงาะบางยี่ขันมาก จึงให้ยกเลิกอากรเงาะบางยี่ขันทั้งหมดที่ทรงกระทำดังนี้ เข้าใจว่าเป็นวิเทโศบายอันชาญฉลาด

ที่จะส่งเสริมให้ชาวสวนปลูกเงาะบางยี่ขันให้ทั่วกัน ก็เป็นได้

สวนผลไม้ยุคนี้ในต่างจังหวัดที่มีกล่าวถึง คือ สวนผลไม้ที่เมืองเพชร ได้แก่สวนกล้วย สวนมะม่วง ต่าง ๆ โดยเฉพาะพันธุ์กะล่อนทองมีเสียงร่ำลือมาถึง บางกอกคู่กับกะล่อนเขียวจากชลบุรี ส้มต่าง ๆ เมือง เพชรก็มีมาก ผลไม้ชนิดอื่นก็คงจะมีอีกมาก เพราะตัว เมืองเพชรเองนั้นมีแม่น้ำอยู่หลายสาย ต้นน้ำจากเทือก เขาตะนาวศรี ภูมิอากาศเป็นป่าร้อนชื้น เหมาะเป็นแหล่ง ผลไม้เมืองร้อนหลายชนิด แม้ไม้เมืองอบอุ่นเช่นพวก ลิ้นจี่ป่าบนเทือกเขาสูงแห่งนี้ก็มีให้เห็นอยู่มาก แม้ใน ปัจจุบันลงไปทางใต้ ได้แก่ ที่จังหวัดชุมพรและนครศรี- ธรรมราชก็มีสวนผลไม้เหมือนกัน ผลไม้พื้นบ้าน ได้แก่ พวก ทุเรียน เงาะ มังคุด ลางสาด ละมั่ง ลังแข จำปูลิง ระกำ มะม่วง กล้วย และส้ม

สวนทางภาคตะวันออก จังหวัดจันทบุรีดูจะน่า สนใจที่สุด จากพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสจันทบุรี พุทธศักราช ๒๔๑๙ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว มีรายละเอียดพอสรุปได้ว่า ในรัชสมัยของ พระองค์ การทำสวนผลไม้ยังไม่แพร่หลายนัก สินค้า ที่ชาวบ้านสนใจทำกันมากเป็นพวกการขุดพลอย หา กระวาน หางงู หาไม้กฤษณา การปลูกอ้อยและยาสูบ ดูจะเป็นงานสำคัญของชาวสวนแถบบางกะจะ สี่พระยา

ท่าใหม่ มีโรงหีบอ้อยผลิตน้ำตาลอ้อยอยู่มากมาย ยาสูบ ปลูกไว้เพื่อใช้ทำยาพ่นกำจัดโรคแมลงที่มารบกวนพริก ไทย ซึ่งเป็นพืชสำคัญที่สุดของเมืองจันทน์มากกว่าจะ ปลูกไว้กินไว้สูบ สวนผลไม้พื้นเมืองพวกหมาก มะปราง เงาะ ทุเรียน มังคุด ดูจะมีปลูกกันมากแถบเชิงเขา สระบาป บ้านพลั่ว ไม้ป่าแท้ ๆ เช่นพวกกระท้ำ รัง กระวาน พุงทลาย กฤษณา ลิ้นจี่ป่า คอแล่น ฯลฯ มีมากแถบ เขาสระบาป เทือกเขาสอยดาว และป่าตาดยายแดน เขมร ชาวบ้านเก็บเกี่ยวผลไม้เหล่านี้ด้วยการโค่นต้น ทั้งนั้น ระกำดูจะมีมากเป็นพิเศษตามหุบเขาที่ขึ้น มี ธารน้ำผ่านแต่ละปีจันทบุรีส่งไม้ระกำไปขายในกรุงเทพฯ ไม่น้อยกว่าแสนลำเรือ ขายกันเป็นร้อย ร้อยละสองสลึง พระพุทธเจ้าหลวงทรงยกย่องกล้วยเมืองจันทว่า “ดีที่สุดใน สู้ไม่ได้ รสหวานแหลมกว่าที่อื่น ๆ”

จันทบุรีเริ่มทำสวนผลไม้กันอย่างจริงจังหลังจากที่พริกไทยราคาตก ผู้มีสวนริเริ่มการทำสวนผลไม้ ในจังหวัดจันทบุรีที่เห็นควรบันทึกไว้ท่านหนึ่งก็คือ **พระยาแพทยพงศาวตฺยสุธาธิบดี** (สุน สุนทรเวช)

สวนผลไม้ทางภาคเหนือดูจะไม่มียี่ห้อสำคัญ เพราะคนทางภาคนี้ให้ความสำคัญแก่ข้าว พืชไร่ ฝ้าย ถั่ว พืช ผักพวกพริกต่าง ๆ มาก ทางเชียงใหม่ไม่ดอกดู จะสำคัญที่สุด มีดอกไม้ต่าง ๆ มากมายถึงขนาดที่ **คาร์ล บอค (Carl Bock)** นำมากล่าวไว้ในเรื่อง *Temples and Elephants* ความว่า “...และ (ที่ตลาดในเชียงใหม่) มีดอกไม้วางขายอยู่มากเป็นประจำ จนสาวชาวปารีสเอง คงจะต้องอิจฉาทีเดียว”

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การทำสวน ผลไม้ในเมืองไทยเจริญก้าวหน้าไปไกลกว่าในประเทศ เพื่อนบ้านก็คือ การไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของคนชาติ ตะวันตกที่มีรสนิยมในการบริโภคต่างจากคนเจ้าของ ประเทศ เหตุนี้ทำให้รสนิยมในการบริโภคผลไม้เกิด ความต่อเนื่อง พระมหากษัตริย์ทรงนิยมและสนพระ ราชหฤทัยในผลไม้ชนิดเดียวกับราษฎร จึงไม่มีการ บังคับให้ตัดโค่นต้นผลไม้ (โดยเฉพาะทุเรียน) แล้วปลูก ไม้เศรษฐกิจจากแดนอื่นแทน ดังที่เกิดขึ้นกับประเทศ เพื่อนบ้านของเรา

“เสาชิงช้า”

สัญลักษณ์แห่งเมืองกรุงเทพฯ

นัยนา แยมสาขา*

ถ้าให้ลองคิดถึงสัญลักษณ์ของกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศไทยที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า ๒๐๐ ปี และเต็มไปด้วยโบราณสถานสำคัญจำนวนมากที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของมหานครแห่งนี้ได้ดี เราจะนึกถึงอะไรบ้าง? เราอาจจะนึกถึงสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ ได้หลายแห่ง เช่น วัดอรุณราชวราราม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เสาชิงช้า พระบรมมหาราชวัง ฯลฯ

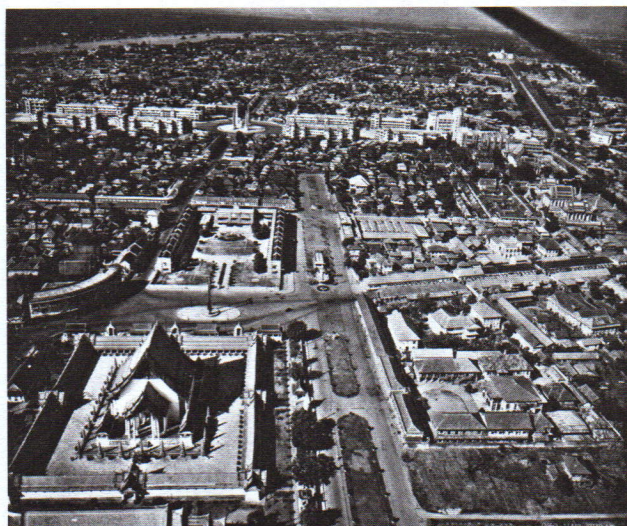
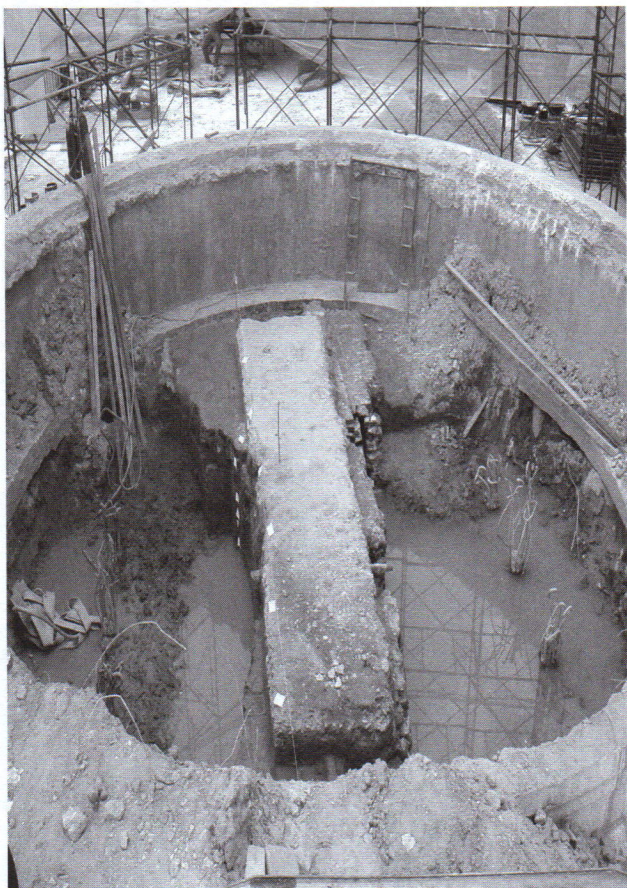
บทความนี้จะกล่าวถึง “เสาชิงช้า” ในฐานะเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของกรุงเทพฯ ที่ทรงคุณค่าทั้งในฐานะ

ที่เป็นศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นศรีสง่าคู่พระนครมากกว่า ๒๐๐ ปี ซึ่งประชาชนชาวไทยไม่เฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เท่านั้น หากประชาชนชาวไทยทั่วประเทศล้วนมีความภาคภูมิใจร่วมกันในศิลปกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแห่งนี้

เสาชิงช้า โบราณสถานของชาติ

“เสาชิงช้า” ตั้งอยู่บริเวณลานด้านเหนือหน้าวัดสุทัศนเทพวราราม ถนนบำรุงเมือง แขวงเสาชิงช้า เขตพระนคร กรุงเทพฯ ทิศเหนือจดลานด้านหน้าศาลา

* สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

ว่าการกรุงเทพมหานคร ทิศใต้จดวัดสุทัศนเทพวราราม ทิศตะวันออกจดถนนอนุสาวรีย์ ทิศตะวันตกจดถนน บำรุงเมือง เฉพาะเนื้อที่เสาชิงช้าประมาณ ๒๐ ตารางวา เสาชิงช้าสร้างด้วยไม้ สูงจากถนนถึงฐาน ๐.๗๕ เมตร สูงจากพื้นฐานถึงคาน ๑๘.๗๐ เมตร สูงจากคานถึง ยอดกระจัง ๑.๗๐ เมตร ปลายเสาทอนบนห่างกัน ๔.๐๕ เมตร โคนเสาทอนล่างห่างกัน ๕.๗๐ เมตร ความสูงรวม จากพื้นถนนถึงยอดกระจัง ๒๑.๑๕ เมตร เส้นผ่า ศูนย์กลางฐานกลมประมาณ ๑๐.๕๐ เมตร ฐานกลม ก่อเป็นฐานปัทม์ทำด้วยหินล้างสีขาว พื้นบนปูกระเบื้อง ดินเผาสีแดง มีบันได ๒ ขั้นทางด้านที่ถนนบำรุงเมือง

ตัดผ่านทั้ง ๒ ด้าน ตามแนวโค้งของฐานติดแผ่นจารึก ประวัติเสาชิงช้า เสาไม้แกนกลางคู่และเสาทะเกียบ ๒ คู่ เป็นเสาค้ำยันทำด้วยไม้สักกลึงกลม กระจังและ หูช้างไม้สลักกลดลายไทย ติดสายล่อฟ้าจากกลดลาย กระจังด้านบนตามเสาลงมาสู่ดิน กรมศิลปากรได้ ประกาศขึ้นทะเบียนเสาชิงช้าเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๖๔ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๒ และต่อมา กรมศิลปากรได้กำหนดเขตที่ดินโดยรอบโบราณสถาน “เสาชิงช้า” เป็นเนื้อที่ ๒ งาน ๓๒ ตารางวา^๑

“เสาชิงช้า” เมื่อแรกสร้าง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นตรงหน้าเทวสถาน (โบสถ์พราหมณ์)^๒ เมื่อวันพุธ เดือน ๕ แรม ๔ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๗ เพื่อใช้ในการพระราชพิธีโล้ชิงช้าซึ่งจะจัดขึ้นในราวเดือนธันวาคมถึงต้นเดือน กุมภาพันธ์ นับเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของพระราชพิธี ตรียัมปวาย-ตรีปวายของศาสนาพราหมณ์^๓ ซึ่งเป็นพิธีที่

^๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๑๘๘ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๓๑.

^๒ ต่อมา มีการสร้างอาคารขึ้น ณ ที่นั้น จึงย้ายเสาชิงช้ามาตั้ง ณ ลานด้านเหนือของวัดสุทัศนเทพวราราม ซึ่งเป็นที่ตั้งในปัจจุบัน.

^๓ ศาสนาพราหมณ์ของประเทศอินเดียเผยแผ่เข้ามามีบทบาทสำคัญในราชสำนักของไทยเป็นเวลานานแล้ว ในสมัยอยุธยา พราหมณ์มีหน้าที่สำคัญในพระราชพิธีต่าง ๆ เพื่อผดุงสถานะของพระมหากษัตริย์ให้มีความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะตัวแทนของเทพเจ้าในโลกมนุษย์ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ พระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย เป็นพระราชพิธีหนึ่งในราชสำนักอันเนื่องมาจากความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ ดังกล่าว.

จัดขึ้นเพื่อต้อนรับพระอิศวรและพระนารายณ์เสด็จลงมาเยี่ยมโลกในเดือนยี่ อันถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของพราหมณ์

ในพระราชพิธีโล้ชิงช้าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพลเทพ เสนาบดีชั้นผู้ใหญ่ทำหน้าที่ประธาน นุ่งผ้าใส่เสื้อยกทอง สวมเสื้อครุยและลอมพอก สมมติเป็นพระอิศวร เรียกว่า “พระยายืนชิงช้า” เข้ากระบวนแห่อิสริยยศไปยังเสาชิงช้าพร้อมบริวารซึ่งสวมเสื้อครุยและลอมพอกเหมือนเป็นเทวดาตามเสด็จพระอิศวร พระยายืนชิงช้าจะเข้าไปนั่งในปะรำที่ปลูกสร้างบริเวณหน้าเสาชิงช้าที่เรียกว่า “โรงมาพุก” หรือ “โรงมานพ” ดูการโล้ชิงช้า^๔ เมื่อการโล้ชิงช้าเสร็จแล้วตั้งกระบวนแห่กลับ เป็นเสร็จพิธี

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเจ้าพระยาพลเทพถึงแก่อสัญกรรม ไม่มีการตั้งเจ้าพระยาพลเทพคนใหม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีคนอื่นทำหน้าที่พระยายืนชิงช้าแทน

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาร่วมในพิธีพราหมณ์ด้วย และกำหนดให้ข้าราชการที่ได้รับพระราชทานพานทองหมันเวียนกันเป็นพระยายืนชิงช้า

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเพิ่มกระบวนนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ เข้าในกระบวนแห่ ต่อมา มีการนำเสนอเรื่องราวของหน่วยงานที่พระยายืนชิงช้าเป็นหัวหน้าส่วนราชการเพิ่มเข้าในกระบวนแห่ด้วย ดังนั้น กระบวนแห่พระยายืนชิงช้านอกจากจะจัดขึ้นเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแล้วยังสะท้อนถึงสภาพสังคมในขณะนั้นอีกด้วย

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช ๒๔๗๕ เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ธรรมเนียม

^๔ การโล้ชิงช้าจะใช้พราหมณ์นำลิวันโล้ชิงช้ากระดานละ ๔ คน ๓ กระดาน มีเสาไม้ไผ่ปลายผูกถุงเงินปักไว้ กระดานแรก ๓ ต่ำลึง กระดานที่สอง ๑๐ บาท กระดานที่สาม ๒ ต่ำลึง นาลิวันชุดแรกขึ้นไปนั่งถวายเป็นมงคล แล้วนั่งไล่ไปจนชิงช้าโยนแรงจึงลุกขึ้นยืน คนหน้าคอยคาบเงิน คนหลังคอยแก้ท้ายให้ตรงเสาเงิน ครั้นโล้ชิงช้าเสร็จ ๓ กระดานแล้ว พราหมณ์นำลิวันทั้ง ๑๒ คน ไปรำเชนงสาदनน้ำกันครบ ๓ เชนง ตรงใกล้ปะรำที่พระยายืนชิงช้านั่ง เป็นเสร็จการโล้ชิงช้า.

ปฏิบัติหลายอย่างที่จัดขึ้นเพื่อคงความศักดิ์สิทธิ์ของพระมหากษัตริย์ถูกลดทอนลงตามความเหมาะสม ทำให้บทบาทของพราหมณ์ในราชสำนักลดลง ประกอบกับการดูลข้าราชการออก ทำให้การประกอบพระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวายซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการจัดกระบวนการสูงลดความสำคัญลงและยกเลิกไปในที่สุดในพุทธศักราช ๒๔๗๗ แต่ “เสาชิงช้า” ยังคงอยู่และตั้งตระหง่านเป็นที่เฝ้าตาของชาวกรุงเทพมหานครจนเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของกรุงเทพฯ

ประวัติการบูรณปฏิสังขรณ์

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เกิดฟ้าผ่ายอดเสาชิงช้า เมื่อพุทธศักราช ๒๓๖๑ จึงได้มีการซ่อมแซมเพื่อใช้ประกอบพระราชพิธีโล้ชิงช้า

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม้เสาชิงช้าผุเพราะตากแดดตากฝนมานานกว่า ๑๐๐ ปี จึงมีการซ่อมครั้งใหญ่ โดยบริษัทหลุยส์ ที เลียวโนเวนส์ จำกัด ได้บริจาคไม้ซุงสำหรับสร้างเสาชิงช้า ซึ่งการซ่อมสร้างครั้งนั้นแล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๓

พุทธศักราช ๒๔๙๐ เกิดไฟไหม้เสาชิงช้าเนื่องจากมีผู้จุดธูปกราบไหว้แล้วไฟจากธูปตกลงในรอยแตกคุ้ใหม่เสาชิงขึ้น รัฐบาลครั้งนั้นจึงดำริจะรื้อเสาชิงช้าลง แต่มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาก รัฐบาลจึงระงับไว้และมีคำสั่งให้เทศบาลนครกรุงเทพซ่อมประตังไว้ชั่วคราวก่อน

พุทธศักราช ๒๕๐๒ เทศบาลนครกรุงเทพซ่อมแซมเสาชิงช้าและทำพิธียกกระงังขึ้นตั้งบนยอดเสาเมื่อเดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒

พุทธศักราช ๒๕๑๓ เสาชิงช้ามีสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก เทศบาลนครกรุงเทพซ่อมโดยการต่อเสาเป็น ๓ ท่อน ด้วยวิธีการต่อไม้แบบ “เขี้ยวตะขาบ” การบูรณปฏิสังขรณ์ครั้งนั้นได้พยายามรักษาลักษณะเดิมไว้

ทุกประการ โดยยกเสาชิงช้าลงเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จทำพิธียกเสาชิงช้าขึ้นตั้งดังเดิมเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๕

พุทธศักราช ๒๕๒๕ สำนักการโยธา กรุงเทพมหานคร ได้ซ่อมบำรุงทั่วไปเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี โดยการเปลี่ยนสลักเดือย ซ่อมรอยปริแตกของไม้ ทาสี เปลี่ยนกระเบื้องชานเสาและลานโดยรอบ

พุทธศักราช ๒๕๔๗ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ตรวจพบว่าเนื้อไม้เสาชิงช้าชำรุดผุกร่อนไม่มั่นคงเนื่องจากการกัดเซาะของน้ำฝนและแดด การกัดกินของปลวกและมอด

พุทธศักราช ๒๕๔๘ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการบูรณะเสาชิงช้า^๕ มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ และเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ทั้งทางด้านวิชาการและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ผู้แทนจากกรมศิลปากร กรมป่าไม้ เทวสถานสำนักพระราชวัง ฯลฯ เป็นกรรมการ ร่วมกันปรึกษาหารือการบูรณะเสาชิงช้า คณะกรรมการอำนวยการบูรณะเสาชิงช้าได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น ๖ ชุด^๖ เพื่อดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์เสาชิงช้า ประกอบด้วย

๑) คณะอนุกรรมการการจัดการบูรณะเสาชิงช้า รับผิดชอบการพิจารณาจัดทำรูปแบบรายการรายละเอียด แผนการดำเนินงานจัดสร้าง แนวทางการบูรณปฏิสังขรณ์ รวมทั้งกำกับการบูรณปฏิสังขรณ์เสาชิงช้าใหม่ทดแทนของเดิม

๒) คณะอนุกรรมการจัดหาสืบทอดไม้ รับผิดชอบการสืบค้นหาไม้สักตามลักษณะที่ต้องการ และพิจารณาการเก็บรักษาเสาชิงช้าของเดิม

^๕ คำสั่งกรุงเทพมหานคร ที่ ๑๕๘๐/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ และคำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๑๖๙๕/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙.

^๖ คำสั่งคณะกรรมการอำนวยการบูรณะเสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร ที่ ๑/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙.

๓) คณะอนุกรรมการคันคว่ำและจัดทำจดหมายเหตุ รับผิดชอบการจัดทำหนังสือจดหมายเหตุการบูรณะเสาชิงช้า และประชาสัมพันธ์การบูรณปฏิสังขรณ์เสาชิงช้าตามความเหมาะสม

๔) คณะอนุกรรมการจัดพิธีสมโภช รับผิดชอบการจัดพิธีสมโภชเมื่อการบูรณะเสาชิงช้าแล้วเสร็จและจัดทำของที่ระลึกการบูรณปฏิสังขรณ์เสาชิงช้า

๕) คณะอนุกรรมการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณี รับผิดชอบการคันคว่ำ รวบรวม กำหนดแบบแผนเพื่อรื้อฟื้นพระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย ตามความเหมาะสม

๖) คณะอนุกรรมการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบเสาชิงช้า รับผิดชอบพิจารณากำหนดรูปแบบ แนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบเสาชิงช้า^๗

การซ่อมบูรณะเสาชิงช้าครั้งนี้ คณะกรรมการอำนวยการบูรณะเสาชิงช้า โดยการเสนอแนะของกรมศิลปากร ได้มีมติให้ซ่อมแซมเสาชิงช้าด้วยการค้นหาไม้สักต้นตรงตามขนาดและลักษณะเดิมมาเปลี่ยนเสาชิงช้าของเก่า และเพื่อความปลอดภัยต่อการคงสภาพเสาชิงช้าไว้ในระหว่างที่รอการค้นหาไม้สัก จึงมอบหมายให้สำนักผังเมืองซ่อมแซมเสาชิงช้าเป็นการชั่วคราว คือ ทำความสะอาดและกำจัดปลวก ใช้วัสดุประเภทอิพอกซีที่มีความยืดหยุ่นที่เหมาะสมเทอุดโครงในเนื้อไม้ ใช้วัสดุคาร์บอนไฟเบอร์ซึ่งเป็นวัสดุโয়สังเคราะห์ที่มีความเหนียวทนทานและแข็งแรง พันรัดตามเสาชิงช้าส่วนที่เป็นรอยต่อหรือมีความชำรุดมากไว้ให้มีความมั่นคงแข็งแรงเพียงพอ แล้วทาสีทับไว้ดังเดิม ก่อนการซ่อมชั่วคราวได้ประกอบพิธีบวงสรวงเพื่อการบูรณะเสาชิงช้าในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ ใช้เวลาดำเนินการซ่อมชั่วคราว ๒ เดือน จึงแล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

การสรรหาต้นไม้สักทอง

พุทธศักราช ๒๕๕๙ กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการสรรหาต้นไม้สักทองเพื่อใช้ในการบูรณปฏิสังขรณ์เสาชิงช้าอย่างถาวรโดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอาจารย์จากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกันสืบค้นหาไม้สักทองในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สุโขทัย ตาก พิชญ์โลก เพชรบูรณ์ แพร่ ฯลฯ จนพบไม้สักทองที่ได้ลักษณะตรงตามที่ต้องการอยู่ในจังหวัดแพร่จำนวน ๖ ต้น ได้แก่

ต้นหลักที่ ๑ พบอยู่บริเวณหน่วยประสานงานป้องกันและรักษาป่า จังหวัดแพร่ ตำบลไทรย้อย อำเภอด่านซ้าย เส้นรอบวงบริเวณโคนต้น ๓๖๐ เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๑๔ เซนติเมตร อยู่ในความรับผิดชอบของธนารักษ์พื้นที่แพร่

ต้นหลักที่ ๒ พบอยู่บริเวณไหล่ทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ (สายเด่นชัย - ศรีสัชนาลัย - ลำปาง) หลักกิโลเมตรที่ ๑๐๔ + ๑๖๖ หน้าบ้านเลขที่ ๒๖/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลไทรย้อย อำเภอด่านซ้าย เส้นรอบวงโคนต้น ๓๕๒ เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๑๒ เซนติเมตร อยู่ในความควบคุมของแขวงทางหลวงแพร่

ต้นรองที่ ๓ - ๖ พบอยู่ ณ สวนป่าห้วยไร่ (หน้าวัดบ้านห้วยไร่) แปลงปี ๒๕๔๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลห้วยไร่ อำเภอด่านซ้าย จำนวน ๔ ต้น เส้นรอบวงมากกว่า ๓๕๐ เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า ๑๐๐ เซนติเมตร อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากนั้นกรุงเทพมหานครได้ขออนุญาตตัดไม้สักทองทั้ง ๖ ต้น จากหน่วยงานที่ควบคุมรับผิดชอบคือ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ๑ ต้น กรมธนารักษ์

^๗ คณะอนุกรรมการฯ กำหนดให้ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบเสาชิงช้า ๕ บริเวณ ได้แก่ (๑) ทาสีอาคาร ปรับปรุงกันสาด และตัดแต่งต้นไม้บริเวณคลองหลอดวัดราชนันทน์ตาดึงตรอกนาวา (๒) ทาสีอาคาร ปรับปรุงกันสาด ตัดแต่งต้นไม้ และปรับปรุงทางเท้าแนวถนนศิริพงษ์ จากคลองหลอดวัดราชนันทน์ตาดึงถนนบำรุงเมือง (๓) จัดสร้างสวนหย่อมขนาดเล็ก บริเวณที่ว่างด้านเหนือริมคลองหลอดวัดราชนันทน์ดา (๔) ปรับปรุงร้านค้าริมคลองหลอดวัดราชนันทน์ดา (๕) ปรับปรุงทางเท้าโดยรอบวัดสุทัศนเทพวราราม.

กระทรวงการคลัง ๑ ต้น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๔ ต้น^๔ ซึ่งได้รับอนุญาตให้นำต้นสักทองทั้งหมดไปสร้างเสาชิงช้าร่วมสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ และร่วมฉลองในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๕๙

กรุงเทพมหานครและจังหวัดแพร่ได้จัดพิธีบวงสรวงเทวดาอารักษ์ เจ้าป่า เจ้าเขา และรุกขเทวดาประจำต้นสัก ในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ โดยในวันดังกล่าวทางจังหวัดแพร่ได้ตั้งสถานที่และตั้งศาลเพียงตา ณ ต้นสักทองต้นหลักที่ ๑ บริเวณหน่วยประสานงานป้องกันรักษาป่าประจำจังหวัดแพร่ ต้นสักทองต้นหลักที่ ๒ บริเวณริมทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ กิโลเมตรที่ ๑๐๔ + ๑๖๖ และต้นสักทองต้นรองที่ ๓ - ๖ บริเวณสวนป่าห้วยไร่ไว้พร้อมแล้ว

เวลา ๘ นาฬิกา ๑๙ นาที เจ้าหน้าที่ประกอบพิธีพลีกรรมเจ้าที่ ณ บริเวณต้นรองที่ ๓ บริเวณสวนป่าห้วยไร่

เวลา ๘ นาฬิกา ๓๙ นาที เจ้าหน้าที่ประกอบพิธีพลีกรรมเจ้าที่ ณ บริเวณต้นหลักที่ ๒ ริมทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ กิโลเมตรที่ ๑๐๔ + ๑๖๖

เวลา ๙ นาฬิกา ๙ นาที เจ้าหน้าที่ทำพิธียกขึ้นศาลเพียงตา ณ บริเวณต้นหลักที่ ๑ หน่วยประสานงานป้องกันและรักษาป่า จังหวัดแพร่ เวลา ๑๐ นาฬิกา ผู้ร่วมพิธีพร้อมกันในพื้นที่ ณ บริเวณต้นหลักที่ ๑ แล้วผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ แล้วถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

เวลา ๑๓ นาฬิกา ๑๕ นาที ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการบูรณปฏิสังขรณ์เสาชิงช้าและปราศรัยกับผู้เข้าร่วมพิธี จากนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่กล่าวมอบไม้ ผู้เข้าร่วมพิธีพร้อมกันที่หน้าต้นสักทอง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่จุดธูปเทียนบูชาเทวดา เจ้าป่า เจ้าเขา ฯลฯ ปักธูปทางที่เครื่องสังเวย พระราชครูวามเทพมุนีกล่าวนำอธิษฐานและประกอบพิธีบูชาฤกษ์ขออนุญาตพลัดต้นไม้เพื่อไปดำเนินการบูรณะเสาชิงช้าของประเทศไทย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่า

ต้นสักทอง ต้นหลักที่ ๑

^๔ ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๕๔๔ ระบุว่า “ไม้สักไม่ว่าขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักรเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก” และตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันได้กำหนดการอนุญาตทำไม้หวงห้ามไว้ โดยมีกฎกระทรวงข้อกำหนด ข้อตกลง หนังสือสั่งการ และระเบียบกรมป่าไม้ในการนี้อีกหลายฉบับ ซึ่งกรุงเทพมหานครได้มีหนังสือถึงทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในท้ายสุด กรมป่าไม้ได้นำเรื่องเสนอและได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๙ ต่อมากรุงเทพมหานครได้รับอนุญาตให้ดำเนินการทำไม้จากหน่วยงานต่าง ๆ คือ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ อนุรักษ์พื้นที่แพร่ แขวงทางหลวงแพร่ กรมทางหลวง เป็นที่เรียบร้อยแล้ว.

ราชการจังหวัดแพร่ไปรับข้าวตอกดอกไม้บนเครื่องสังเวห์ ที่ดวงตราประทับไม้ และที่เครื่องมือการทำไม้พระราชครูวามเทพมนตร์น้ำเทพมนตร์ที่ดวงตราประทับไม้ ที่เครื่องมือ ที่ต้นสักทอง และประพรมน้ำเทพมนตร์แก่เจ้าหน้าที่ เสร็จแล้วเจิมเครื่องมือการทำไม้ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ และผู้เข้าร่วมพิธีพรมน้ำอบที่ต้นสักทอง และนำพวงมาลัยดอกไม้วางที่พานหน้าต้นสักทอง ผู้ร่วมพิธีตั้งจิตอธิษฐานเชิญต้นสักทองไปบูรณปฏิสังขรณ์เสาชิงช้าของประเทศไทย เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้ดวงตราประทับไม้ประทับตราบนต้นสักทอง เสร็จพิธี ณ บริเวณต้นหลักที่ ๑

จากนั้นจึงออกเดินทางไปบริเวณริมทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ กิโลเมตร ที่ ๑๐๔ + ๑๖๖ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ และผู้เข้าร่วมพิธีจุดธูปบูชาเทวดา เจ้าป่า เจ้าเขา ฯลฯ พระราชครูวามเทพมนตร์น้ำเทพมนตร์ที่ต้นสักทอง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ และผู้เข้าร่วมพิธีพรมน้ำอบที่ต้นสักทอง นำพวงมาลัยดอกไม้วางที่พานหน้าต้นสักทอง แล้วพร้อมกันตั้งจิตอธิษฐานเชิญต้นสักทองไปบูรณเสาชิงช้าของประเทศไทย เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้ดวงตราประทับไม้ประทับตราบนต้นสักทอง

จากนั้นคณะผู้ประกอบพิธีบวงสรวงเดินทางไปสวนป่าห้วยไร่ประกอบพิธีเช่นเดียวกันที่บริเวณต้นหลักที่ ๓ เป็นเสร็จพิธีบวงสรวงฯ

หลังจากเสร็จพิธีบวงสรวงฯ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้ง ๒ ฝ่าย ร่วมกันปลูกต้นสักคืนให้จังหวัดแพร่จำนวน ๔ ต้น และได้ทำข้อตกลงสัญญาเป็นเมืองพี่เมืองน้องกัน

จากนั้น องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากกรุงเทพมหานครดำเนินการตัดไม้ แล้วชักลากไม้เพื่อนำไปแปรรูปที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผ่านการตรวจสอบและประทับตราอนุญาตอย่างถูกต้อง

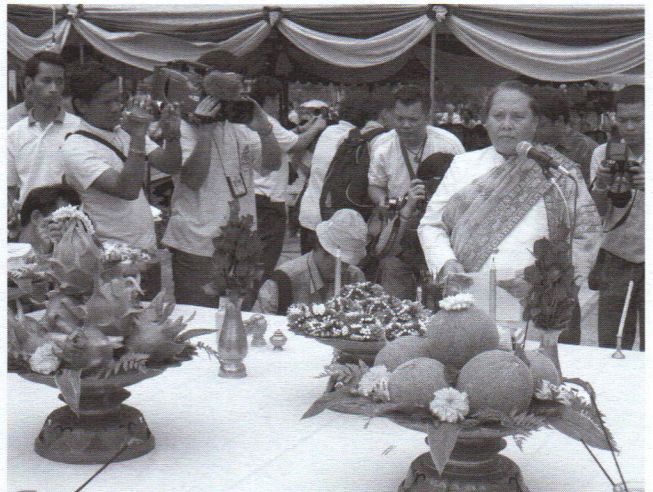

ต้องจากเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ไม้สักทอง ๒ ต้นแรก
ที่จะใช้เปลี่ยนแทนเสาหลักนำไปแปรรูปที่โรงเลื่อยจักร
หรืออู่ก ริมถนนพหลโยธิน อำเภอวังน้อย ส่วนไม้สัก
ทองอีก ๔ ต้น ซึ่งจะใช้เป็นเสาตะเกียบประกบสองข้าง
ของเสาหลักเพื่อความมั่นคงของเสาชิงช้า ส่งไป
แปรรูปที่โรงเลื่อยจักรกระยาเลย ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

เมื่อแปรรูปไม้สักทองทั้ง ๖ ต้น เป็นเสากลม
ตามขนาดที่ต้องการแล้ว จึงนำไปอบแห้ง อบน้ำยา
รักษาเนื้อไม้เพื่อให้ทนแดดทนฝน แกะสลักกระจังหูช้าง
และทับหลังซึ่งเป็นส่วนประกอบของยอดเสาชิงช้าเพื่อ
ความงดงามตามศิลปะไทยประเพณี โดยมีอาจารย์
จากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับ
เจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากร และองค์การอุตสาหกรรม
ป่าไม้ ดูแลควบคุมกระบวนการต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด
เพื่อความแข็งแรงทนทานและความสวยงามของเสาชิงช้าต้นใหม่

พิธีบวงสรวงถอดเปลี่ยนเสาชิงช้าเดิม

วันที่ ๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ เวลา ๑๐
นาฬิกา ๓๐ นาที ได้ประกอบพิธีบวงสรวงถอดเปลี่ยน
เสาชิงช้าเดิมออก ณ บริเวณเสาชิงช้า ลานคนเมือง และ
วัดสุทัศนเทพวราราม ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจุด
ธูปเทียนสักการบูชาพระพุทธรูปราชูปถัมภ์ แล้วไป
นมัสการเทวรูปต่าง ๆ ณ เทวสถาน จากนั้น จึงไปจุด
ธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ณ พระวิหารหลวง วัดสุทัศน-
เทพวราราม เวลา ๑๑ นาฬิกา ถวายภัตตาหารเพลแด่
พระสงฆ์ ๑๖ รูป ณ วิหารคด เวลา ๑๒ นาฬิกา ๓๐
นาที ณ ประรำพิธีลานคนเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพ
มหานครกล่าวถึงวัตถุประสงค์การบวงสรวงถอดเปลี่ยน
เสาชิงช้าจบแล้วจึงจุดธูปเทียนปักธูปทางที่เครื่องสังเวย
พระราชครูวามเทพมุนีประกอบพิธีบูชาฤกษ์ บูชาครู
อาจารย์ ขออนุญาตถอดเปลี่ยนเสาชิงช้า เจิมเครื่องมือ
ช่าง และเสาชิงช้า เวลา ๑๒ นาฬิกา ๕๐ นาที ผู้ว่า

ราชการกรุงเทพมหานครจัดอุปเทียบบุชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ แก่คณะช่างผู้ทำการถอดเปลี่ยนเสาชิงช้า เวลา ๑๓ นาฬิกา ๒๙ นาที เจ้าหน้าที่เริ่มถอดกระจังเสาชิงช้า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครถือสายสูตรซึ่งโยงจาก ยอดกระจังเสาชิงช้า ผู้ร่วมพิธีตั้งจิตอธิษฐานร่วมอนุโมทนา พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา เจ้าพนักงานล้างห้องชัย บรรลือสังข์ ไกวบันเทศะว้ เจ้าหน้าที่ถอดส่วนประกอบเสาชิงช้ามาวาง ณ บริเวณที่จัดวางเครื่องมือช่าง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครถวายเครื่องไทยธรรม แล้วกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลถวายเทวดา ถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และถวายครูอาจารย์ เป็นเสร็จพิธี

เมื่อกรุงเทพมหานครรื้อถอนเสาชิงช้าแล้ว ได้อนุญาตให้กรมศิลปากรขุดค้นฐานรากของเสาชิงช้าเพื่อตรวจสอบหาโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แล้วจึงทำฐานรากใหม่ให้มีความมั่นคงแข็งแรงจนเรียบร้อย

พิธีบวงสรวงไม้เสาชิงช้าใหม่ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ ๑๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ประกอบพิธีบวงสรวง เจริญ

พระพุทธมนต์ และสมโภชไม้เสาชิงช้าใหม่ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ณ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำบลไทรน้อย อำเภอมั่นน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยในเวลา ๑๖ นาฬิกา ๑๙ นาที นายเชิดพันธ์ ณ สงขลา ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประธานในพิธี กล่าวเปิดงาน เวลา ๑๖ นาฬิกา ๒๙ นาที ประธานในพิธีจุดธูปเทียน ปักธูปทางที่เครื่องสังเวย เจ้าพนักงานบรรลือสังข์ ไกวบัณฑิตะวี พราหมณ์ยศ โกมลเทวิน อ่านโองการบวงสรวง ประธานในพิธีโปรยข้าวตอกดอกไม้ เป็นเสร็จพิธีพราหมณ์ เวลา ๑๗ นาฬิกา ๑๙ นาที ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เจริญชัยมงคลคาถา และประพรมน้ำพระพุทธมนต์ไม้เสาชิงช้าถวายเครื่องไทยธรรม เป็นเสร็จพิธีสังข์ จากนั้น มีการรำฉลองสมโภชเสาชิงช้าใหม่ของนักเรียนจากโรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์

วันที่ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ เจ้าหน้าที่เชิญไม้เสาชิงช้าใหม่จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยามาถึงยังกรุงเทพมหานครเวลาประมาณ ๒๐ นาฬิกา แล้วตรวจดูความเรียบร้อยและทาสีไม้เสาชิงช้าใหม่

วันที่ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ พราหมณ์ผูกต้นกล้วย ต้นอ้อย ทียอดเสาชิงช้าหลัก เจ้าหน้าที่ยกเสาชิงช้าหลักไว้รอพิธีตั้งเสาชิงช้า

พิธีตั้งเสาชิงช้า

วันที่ ๒๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ ประกอบพิธีตั้งเสาชิงช้า ณ บริเวณเสาชิงช้าและลานคนเมือง เวลา ๘ นาฬิกา ๓๐ นาที ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ประธานในพิธีจุดธูปเทียนสักการะพระพุทธรูปราชูปถัมภ์ ณ ลานคนเมือง จุดธูปเทียนสักการะพระศรีศากยมุนี ณ พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม จุดธูปเทียน

และถวายพวงมาลัยที่เทวาลัยท้าวมหาพรหม โบสถ์พระอิศวร โบสถ์พระพิฆเนศวร โบสถ์พระนารายณ์ ณ เทวสถาน ตามลำดับ เวลา ๙ นาฬิกา ๓๐ นาที ณ ลานคนเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกล่าวถึงความเป็นมาของการประกอบพิธีตั้งเสาชิงช้าพระราชครูวามเทพมุนีประกอบพิธีบูชาฤกษ์ บูชาครูอาจารย์ที่หน้าโต๊ะวางเครื่องสังเวย^๙ เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ เวลา ๑๑ นาฬิกา ๑๕ นาที พระราชครูวามเทพมุนีวางโคมระย้าที่เสาต้นแรกด้านหน้าวัดสุทัศนเทพวราราม วางแผ่นยันต์ รตนน้ำเทพมนตร์ แล้วเจิมกล่องพลอยนพรัตนน้ำวางลงในหลุมตั้งเสาชิงช้า รตนน้ำเทพมนตร์และเจิมเสาชิงช้าทั้ง ๒ เสา โปรยดอกไม้ในหลุมตั้งเสาชิงช้า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผูกผ้าแพรสีขาวทำวัตรเสาชิงช้าทั้ง ๒ เสา แล้วคล้องพวงมาลัย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครรตนน้ำเทพมนตร์และเจิมกระบังเสาชิงช้า เจ้าหน้าที่ยกหัวหมุดเพชรติดตั้งที่เสาดะเกียบ ๑ ต้น เพื่อเอาฤกษ์เอาชัย จากนั้นเจ้าหน้าที่ยกเสาชิงช้าขึ้นตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและคณะผู้บริหารจับสายสูตร^{๑๐} ซึ่งโยงอยู่กับเสาชิงช้า พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา พราหมณ์ลั่นฆ้องชัย บรรลือสังข์ ไกวบัณฑิตะวี ดนตรีบรรเลงเพลงมหาฤกษ์มหาชัย เสร็จแล้วถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์เป็นเสร็จพิธี

การตั้งเสาชิงช้า เสร็จเรียบร้อยในวันที่ ๑๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ การปรับปรุงภูมิทัศน์แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ส่วนเสาชิงช้าของเดิมบางส่วนได้นำไปเก็บรักษาไว้ ณ คลังกลาง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนานิเทศน์ ตำบลคลองห้า อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

^๙ โต๊ะเครื่องสังเวยตั้งในรั้วราชวัติ ณ ลานคนเมือง แบ่งเป็น ๒ โต๊ะ โต๊ะแรกจัดวางผลไม้ ได้แก่ ส้มเขียวหวาน แอปเปิ้ล แก้วมังกร กล้วยน้ำว้า สาลี่ แตงญี่ปุ่น มะพร้าวอ่อน ขนมหวาน ได้แก่ อะลัว ทุเรียน ฟักเชื่อม ขนมะเขี๋ยะ ขนมะขี้่น น้ำเปล่า เครื่องบายศรี เครื่องกระยาบวย บัตรเจ้ากรุงพาสี โต๊ะที่สองวางกล้วยไข่ ๒๐ เช่ง ส้มเขียวหวาน ๒๐ ลัง.

^{๑๐} ทำจากสายสิญจน์ ๑๐๘ เส้น.

งานฉลองเสาชิงช้า พุทธศักราช ๒๕๕๐

เมื่อการบูรณะเสาชิงช้าสำเร็จเรียบร้อยแล้ว กรุงเทพมหานครได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินในงานฉลองเสาชิงช้าในวันที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยกรุงเทพมหานครได้กำหนดจัด “งานฉลองเสาชิงช้า พุทธศักราช ๒๕๕๐” ไว้ ๓ วัน ระหว่างวันที่ ๑๑ – ๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังนี้

พิธีเปิดงานฉลองเสาชิงช้า

วันที่ ๑๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๔ นาฬิกา เป็นพิธีเปิด “งานฉลองเสาชิงช้า พุทธศักราช ๒๕๕๐” ณ ห้องรัตนโกสินทร์ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกล่าวเปิดงานแล้ว เวลา ๑๔ นาฬิกา ๑๐ นาที เป็นพิธีลงนามในบันทึกข้อตกลงการสถาปนาเมืองพี่เมืองน้องระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดแพร่โดยนายอริคม สุปรรณพงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เวลา ๑๕ นาฬิกา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบรางวัลผู้ชนะการประกวดถ่ายภาพและอวดภาพถ่าย “มหัศจรรย์เสาชิงช้า และภาพความทรงจำย่านเสาชิงช้า ในอดีต” ซึ่งมีผู้ส่งผลงานเข้าประกวด ๓,๔๐๐ ภาพ ส่งภาพเก่าเข้าร่วมอวด ๑๖๗ ภาพ ซึ่งได้เลือกภาพเก่าและภาพที่สวยงามนำมาจัดนิทรรศการให้ประชาชนได้ชมพร้อมกับจัดสตูดิโอถ่ายภาพแบบไทยคลาสสิก โดยช่างภาพมืออาชีพ เพื่อหารายได้เข้าสมทบกองทุนเสาชิงช้าด้วย เวลา ๑๕ นาฬิกา ๒๕ นาที ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เปิดนิทรรศการงานฉลองเสาชิงช้า ณ ลานคนเมือง และทำพิธีเปิดกิจกรรมทัศนศึกษารถรางชมเมืองรอบกรุงรัตนโกสินทร์ รอบปฐมฤกษ์ เริ่มออก

จากลานคนเมืองหน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ผ่านเทวสถาน เสาชิงช้า วัดสุทัศนเทพวราราม ป้อมมหากาฬ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ โลหะปราสาท ศาลหลักเมือง สะพานข้ามโรงสี ใช้เวลาชมเมือง ๔๕ นาที มีมัคคุเทศก์จากกองการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครบรรยายให้ความรู้ เวลา ๑๗ นาฬิกา ๕ นาที เป็นพิธีสงฆ์ พระราชาคณะ ๑๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานครถวายจตุปัจจัยไทยธรรมเป็นเสร็จพิธี ระหว่างเวลา ๑๘ นาฬิกา ๓๐ นาที ถึง ๒๒ นาฬิกา เป็นการแสดงดนตรีไทยและการแสดงประชันปีพาทย์

พิธีบวงสรวงเสาชิงช้า

วันที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๖ นาฬิกา พระสงฆ์ ๘๑ รูป ฉันทาอาหารเช้า จากนั้นเวลา ๗ นาฬิกา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานในพิธีทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ ๘๑ รูป และถวายภัตตาหารพระราชาคณะ ๑๐ รูป ณ บริเวณลานคนเมือง เวลา ๘ นาฬิกา ๕๕ นาที ประกอบพิธีบวงสรวง ณ ลานหน้าเสาชิงช้า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ประธานในพิธีจุดธูปเทียนและกล่าวถวายเครื่องสังเวย^{๑๑} ปักธูปทางที่เครื่องสังเวย พระราชครูวามเทพมุนีอ่านประกาศบูชาฤกษ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโปรยข้าวตอก

^{๑๑} เครื่องสังเวยประกอบด้วย บัตร์พระเกตุ บายศรีปากชาม เครื่องกระยาบวช ส้มเขียวหวาน ลองกอง แอปเปิ้ล แก้วมังกร ลำไย สาลี่ มะม่วง กล้วย มะพร้าวอ่อน อะลัว วุ้นกรอบ ขนมหัน ขนมหัก ฟักเชื่อม น้ำมะตูม พร้อมแจกันดอกไม้ ธูปเทียน พวงมาลัย และข้าวตอกดอกไม้.

ดอกไม้ที่เครื่องสังเวย จากนั้นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพร้อมคณะและพระราชครูวามเทพมุนีไปยังเสาชิงช้า พระราชครูวามเทพมุนีรดน้ำเทพมนตร์วางใบมะตูม และเจิมที่เสาชิงช้าทั้ง ๒ ต้น แล้วไปสักการะเทวรูป ณ เทวสถาน

เวลา ๙ นาฬิกา ๓๕ นาที ประกอบพิธีชุมนุมเทวดา ณ บริเวณลานหน้าเสาชิงช้า โดยนายพินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ อ่านโองการชุมนุมเทวดา^{๑๒} วงปี่พาทย์กรุงเทพมหานครบรรเลงเพลง

อนึ่งระหว่างนี้เวลา ๙ นาฬิกาเปิดให้ขมนิทรรศการรอบบริเวณงาน เวลา ๑๐ นาฬิกา ถึง ๑๓ นาฬิกา จัดกิจกรรมทัศนศึกษารอบกรุงรัตนโกสินทร์โดยรถรางชมเมือง เวลา ๑๒ นาฬิกา ถึง ๑๕ นาฬิกา รำก้าน

โดยคณะเรือนนท์ ณ เทวสถาน เวลา ๑๖ นาฬิกาเจ้าหน้าที่เตรียมการรับเสด็จ

เสด็จพระราชดำเนินในการฉลองเสาชิงช้า

เวลา ๑๗ นาฬิกา ๑๕ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ถึงพลับพลาพิธีหน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกรุงเทพมหานคร และข้าราชการเฝ้ารับเสด็จ นางปัทมา โกษะโยธิน ภริยาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ทูลเกล้าฯ ถวายมาลัยขอพระกรุณาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นางลัดดา ปิยนนทยา ภริยา

^{๑๒} เครื่องสังเวยจัด ๒ ที่เหมือนกัน โดยเป็นเครื่องสด ๑ ที่ เครื่องสุก ๑ ที่ ประกอบด้วย บายศรีปากชาม กุ้ง ปู ปลาช่อน หอย แคร่ง ไก่ หัวหมู เหล้า น้ำเปล่า มะละกอ ขนุน ส้มโอ มะพร้าวอ่อน กล้วยหอม เงาะ ส้ม แก้วมังกร ฝรั่ง ชมพู ลองกอง แอปเปิ้ล กล้วยน้ำว้า สับปะรด.

ประธานสภากรุงเทพมหานคร ทูลเกล้าฯ ถวายมาลัย
 ขื่อพระกรแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
 นางบรรณโคกิชฐ์ เมฆวิชัย รองผู้ว่าราชการกรุงเทพ
 มหานคร ทูลเกล้าฯ ถวายมาลัยขื่อพระกรแต่สมเด็จพระ
 เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากนั้นเสด็จ
 เข้าภายในพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธนวราช-
 บพิตร ทรงกราบ ประทับพระราชอาสน์ เจ้าหน้าที่พระ
 ราชพิธีเชิญเครื่องนมัสการท้ายที่นั่งเข้าถวาย ทรงจุด
 ธูปเทียนเครื่องนมัสการท้ายที่นั่งพระราชทานให้พระ
 ราชครูวามเทพมุนีเชิญไปสักการะเทวรูปที่เทวสถานทรง
 ศิล จบแล้ว ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครทูลเกล้าฯ

ถวายสูจิบัตรและหนังสือที่ระลึกแต่พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว ปลัดกรุงเทพมหานครทูลเกล้าฯ ถวาย
 สูจิบัตรและหนังสือที่ระลึกแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ
 พระบรมราชินีนาถ นางบรรณโคกิชฐ์ เมฆวิชัย รองผู้ว่า
 ราชการกรุงเทพมหานคร ทูลเกล้าฯ ถวายสูจิบัตรและ
 หนังสือที่ระลึกแต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
 บรมราชกุมารี จากนั้นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
 กราบบังคมทูลรายงาน จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนิน
 ไปยังเสาชิงช้า ทรงพระสุหร่ายฉัตรที่เสาชิงช้า พระสงฆ์
 ๑๐ รูป เจริญชัยมงคลคาถา ขาวพนักงานลั่นฆ้องชัย
 ประโคมสังข์แตรดุริยางค์ พระราชทานผ้าสัชมพู่ให้ผู้ว่า
 ราชการกรุงเทพมหานครเชิญไปผูกที่เสาชิงช้า^{๑๓} เสด็จ

^{๑๓} เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครขึ้นรถกระเช้าผ้าสัชมพู่ผูกที่
 เสาชิงช้า.

พระราชดำเนินกลับเข้าภายในพลับพลาพิธี ทรงประเคน
จตุปัจจัยไทยธรรมถวายพระสงฆ์ ประทับพระราชอาสน์
ทรงหลังทักษิณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวาย
อดิเรก ทรงกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ ผู้ว่าราชการ
กรุงเทพมหานครน้อมเกล้าฯ ถวายของที่ระลึก เสด็จ
พระราชดำเนินทอดพระเนตรนิทรรศการ แล้วเสด็จไป
ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับเวลา
๑๗ นาฬิกา ๕๕ นาที

อนึ่งการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้มีการถ่าย
ทอดสดผ่านโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจด้วย

การแสดงมหรสพฉลอง

เวลา ๑๘ นาฬิกา ๓๐ นาที เริ่มการแสดงขับ
เสภาเกริ่นเรื่องสร้างพระนคร การแสดงโขนกรม
ศิลปากร ชุดสร้างพระนคร การแสดงละครชาตรีกรม
ศิลปากร เรื่องระเด่นลันได เวลา ๒๑ นาฬิกา เป็นการ

แสดงหุ่นละครเล็กร่วมกับวงดุริยางค์ทหารบก ๙ ชุด คือ ระบายครุฑเฉลิมพระเกียรติ ระบายศรีชัยสิงห์ ระบายโนราห์ กิณรีร่อนวีระชัยสิง กลองยาว - โปงลาง ใจใจซัง (ญี่ปุ่น) อารีดัง (เกาหลี) แปะนางฟ้า (จีน) และระหว่างเวลา ๑๘ นาฬิกา ถึง ๒๒ นาฬิกา เป็นการสาธิตและการแสดงลานวิถิไทย

วันที่ ๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๙ นาฬิกา เปิดให้ชมนิทรรศการรอบบริเวณงาน ระหว่างเวลา ๑๐ นาฬิกา ถึง ๑๖ นาฬิกา จัดกิจกรรมทัศนศึกษา รอบกรุงรัตนโกสินทร์โดยรถรางชมเมือง ระหว่างเวลา ๑๘ นาฬิกา ถึง ๒๑ นาฬิกา เป็นการแสดงเมตเลย์ “มหรสพกรุงรัตนโกสินทร์ แรกสร้างกรุงเทพฯ ถึงปัจจุบัน” ประกอบด้วย การแสดงละครชาตรี ลิเก ปี่พาทย์ภาษาแต้รวงและลูกทุ่ง ระหว่างเวลา ๒๑ นาฬิกา ถึง ๒๑ นาฬิกา ๕๕ นาที เป็นการแสดงหุ่นละครเล็กร่วมกับวงดุริยางค์ทหารบก ๙ ชุด และระหว่างเวลา ๑๘ นาฬิกา ถึง ๒๒ นาฬิกา มีการสาธิตและการแสดงลานวิถิไทยเหมือนวันก่อน

เมื่อสิ้นงานฉลองเสาชิงช้า พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่กำหนดไว้ ๓ วัน ปรากฏว่ามีผู้สนใจอยากขึ้นชมงานฉลองอยู่ ทางกรุงเทพมหานครจึงได้ขยายวันงานออกไปจนถึงวันที่ ๑๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยมีกิจกรรมการชมนิทรรศการรอบบริเวณงานและการแสดงในตอนค่ำ

ในการจัดพิธีฉลองเสาชิงช้านี้ กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำของที่ระลึกประกอบด้วย หนังสือที่ระลึกงาน

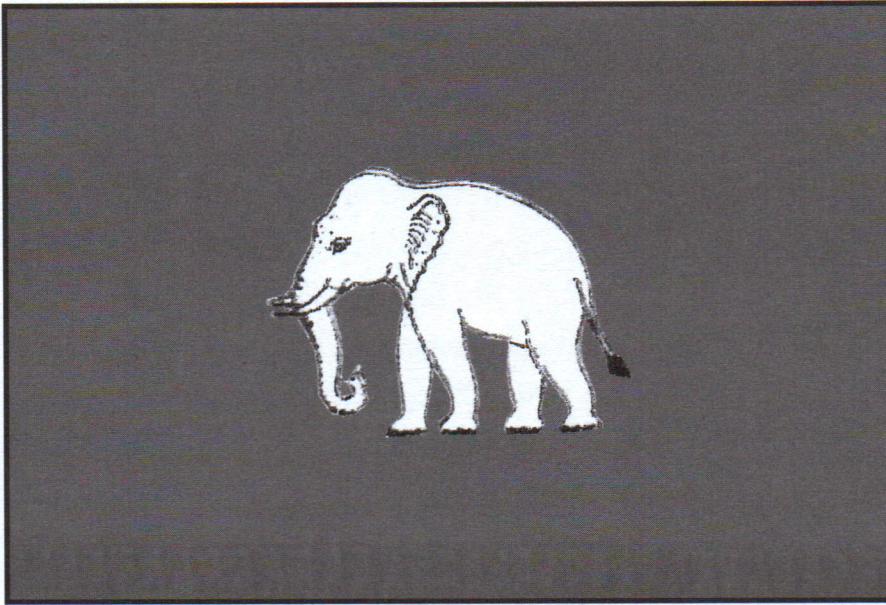

ฉลองเสาชิงช้า หนังสือสองศตวรรษวัดสุทัศนเทพวราราม หนังสือเทวสถาน (โบสถ์พราหมณ์) - เสาชิงช้า เสาชิงช้าจำลอง เหรียญที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรที่ระลึก และจัดทำวัตถุมงคลให้เขานำรายได้จัดตั้งกองทุนเสาชิงช้าเพื่อบำรุงรักษาเสาชิงช้า กิจกรรมสาธารณกุศลที่เกี่ยวข้องกับเสาชิงช้าตลอดจนกิจกรรมเพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์เมืองพี่เมืองน้องระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดแพร่ และการปลูกต้นสักสายพันธุ์ที่ใช้ทำเสาชิงช้า จำนวน ๑ ล้านต้น ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กาลเวลากว่า ๒ ศตวรรษที่ผ่านมาได้สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาให้แก่กรุงเทพฯ แต่เสาชิงช้ายังคงเป็นสัญลักษณ์อันทรงความหมายยิ่งต่อประวัติศาสตร์ของกรุงเทพฯ ทั้งยังเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งปวงที่เมืองหลวงของเรานี้มีวัฒนธรรมอันดีงาม และศิลปกรรมอันสูงส่งที่จะยังคงคุณค่าคู่กาลเวลาสืบไป

ธงชาติไทย : เกียรติยศของชาติ

ฉวีงาม มาเจริญ*

ธงช้างเผือก เริ่มใช้ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔
พื้นธงสีแดง รูปช้างสีขาว

ในพิธีฉลองเอกราชของประเทศต่าง ๆ นอกจากจะมีงานรื่นเริงและพิธีอันเป็นมงคลแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดในงานคือการอัญเชิญธงของประเทศขึ้นสู่ยอดเสา เป็นการประกาศให้ทั่วโลกได้รับรู้ถึงความมีเอกราชอธิปไตยโดยสมบูรณ์ สามารถปกครองประเทศชาติของตนได้ด้วยตัวเอง และมีสิทธิเท่าเทียมประเทศเอกราชทั้งหลายในโลก เหตุใดการอัญเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาของประเทศที่มีเอกราชใหม่จึงถือว่าเป็นพิธีอันสำคัญยิ่ง คำตอบก็คือ ทั่วโลกได้ยอมรับโดยสอดคล้องต้องกันให้ **ธง** เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความสำคัญและเกียรติยศแห่งชาติ ฉะนั้นประเทศเอกราชทั้งหลายจึงต้องมี **ธงชาติ** เป็นสัญลักษณ์แทนประเทศของตน ไม่ว่าประเทศนั้นจะเป็นประเทศเอกราชใหม่หรือประเทศที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมีเสถียรภาพและอธิปไตยยาวนานเพียงใด ธงชาติจะเป็นเครื่องประกาศถึงความเป็นหมู่เหล่า ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่ง

ใจเดียวกัน ความเป็นปึกแผ่นของประเทศ ให้ประจักษ์แก่ชาวโลกทั้งสิ้น

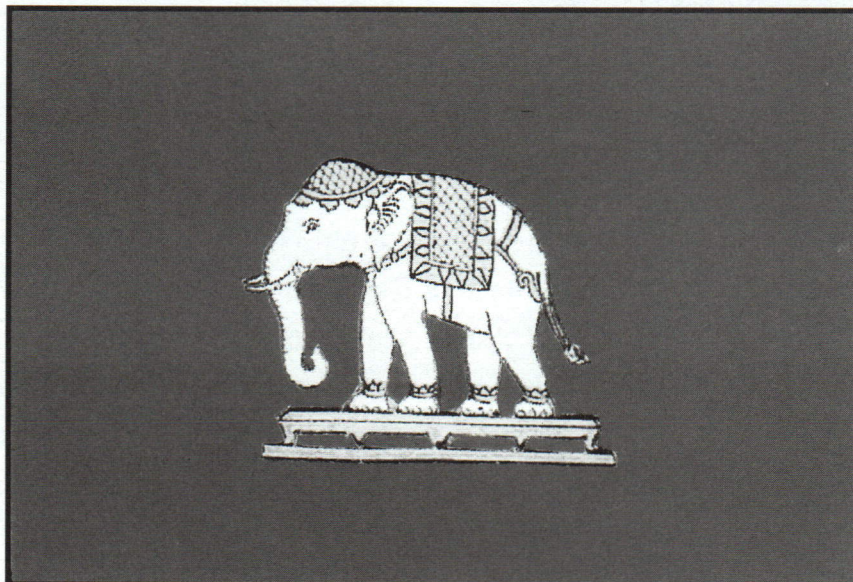
ชาวไทยทุกคนย่อมตระหนักดีว่า ประเทศไทยซึ่งเป็นมาตุภูมิของเราเป็นดินแดนที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน มีความเป็นเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพ สามารถจรรโลงและพัฒนาประเทศด้วยตนเอง ฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการมาถึงปัจจุบันด้วยดี จนเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับการยกย่องจากนานาชาติ ประเทศไทยมีธงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์แห่งเกียรติภูมิของชาติตามหลักของสากลมาตั้งแต่สมัยโบราณ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและสีหลายครั้ง แต่สีและรูปซึ่งได้รับเลือกให้ประดิษฐานลงในผืนธงชาตินั้น ล้วนแต่มีความหมายเพื่อความเป็นสิริมงคลทั้งสิ้น และที่นับว่าสำคัญที่สุดเหนือสิ่งอื่นใดคือพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นพระประมุขที่เคารพรักและเทิดทูนยิ่งของชนในชาติเป็นผู้พระราชทานรูปแบบและ

* นักอักษรศาสตร์ ๑๐ ขบ. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอักษรศาสตร์ (ภาษา เอกสาร และหนังสือ) กรมศิลปากร

สีของธงชาติไทยด้วยพระองค์เองตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน กล่าวคือระยะแรกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ธง **สีแดงล้วน**เป็นธงชาติ **สีแดง** นั้นหมายถึง **ชาติ** อันประกอบด้วยแผ่นดินและประชาชาติ เป็นศูนย์รวมแห่งความสามัคคีพร้อมเพรียง ความรัก ความอุตสาหะ ความกล้าหาญเสียสละ และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ต่อมาในรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่ม**รูปช้างเผือก**ประดิษฐานลงกลางพื้นธงสีแดง เรียกว่า **ธงช้างเผือก** สีแดงของพื้นธงยังคงความหมายเดิม รูปช้างเผือกนั้นนอกจากถือกันว่าเป็นเครื่องหมายแห่งสิริมงคลอย่างหนึ่งแล้ว ยังหมายถึงพระบรมเดชาานุภาพแห่งพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของชาติด้วย

เมื่อถึงรัชกาล**พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนลักษณะและสีของธงชาติใหม่เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ใช้ มีความสง่างามและเหมาะสมกับกาลสมัย เหตุเบื้องต้นของพระราชดำริเปลี่ยนแปลงธงชาตินั้น

ปรากฏความในหนังสือ**พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** ของจมีนอมรตรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช)^๑ ซึ่งรับใช้ใกล้ชิดพระยุคลบาทในขณะนั้นว่าขณะเมื่อเสด็จพระราชดำเนินประพาสจังหวัดอุทัยธานีเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๙ ได้ทอดพระเนตรเห็นราษฎรประดับธงชาติผิดทำให้ภาพช้างอยู่ในลักษณะนอนหงาย เอาเท้าขึ้นชี้ฟ้า ทำให้เสียดูพระราชมหุทัย จึงได้ทรงพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะธงชาติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อีกทั้งมีพระราชดำริว่าราษฎรไม่สามารถผลิตธงช้างขึ้นได้เอง ต้องสั่งซื้อธงผ้าพิมพ์รูปช้างจากต่างประเทศ หากเปลี่ยนเป็นธงแถบสี ราษฎรก็สามารถทำเองได้ และจะช่วยจัดปัญหาการติดธงผิดพลาด อย่างไรก็ตามในระหว่างที่จะทรงตัดสินพระราชหฤทัยว่าจะทรงเก็บรูปช้างไว้หรือจะใช้ธงเป็นแถบสีนั้น ได้โปรดเกล้าฯ ให้มี **“ประกาศเพิ่มเติมแลแก้ไขพระราชบัญญัติธงรัตนโกสินทรศก ๑๒๙”** ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๙ ออกบังคับใช้ ในมาตรา ๔ แห่งประกาศฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะธงชาติ ธงคำขาย และธง

ธงชาติ แบบทดลอง พ.ศ. ๒๔๕๙

พื้นธงสีแดง รูปช้างสีขาว เครื่องคชาภรณ์และแท่นสีเหลือง

^๑ จมีนอมรตรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), “เหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนธงชาติ”, **พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. (พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, ๒๕๑๒). หน้า ๑ - ๓๐.

นำร่องขึ้น มีความดังนี้

“มาตรา ๔

ข้อ ๑๙. ให้แก่ธงชาติเป็นพื้นสีแดง กลางเป็นรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่น หน้าหันเข้าข้างเสาสำหรับเป็นธงราชการ

ข้อ ๒๐. ธงคำขायรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้าง ๑ ส่วน ยาว ๑ $\frac{1}{2}$ ส่วน มีแถบขาว ๒ ผืน กว้าง $\frac{1}{5}$ ของส่วนกว้างของธง ทาบภายในติดตามยาว ห่างจากขอบล่างและบนของธง $\frac{1}{5}$ ของส่วนกว้างของธง

ข้อ ๒๑. เหมือนกับธงคำขाय แต่มีแถบขาวโดยรอบเป็นเครื่องหมายตำแหน่งพนักงานนำร่อง ถ้าเรือลำใดต้องการนำร่องให้ชักธงขึ้นบนเสานำเป็นสัญญาณ”

ประกาศได้ระบุไว้ให้ใช้ธงลักษณะใหม่นี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๕๔ เป็นต้นไป (เดือนมกราคมถือเป็นปลายปี เนื่องจากเริ่มต้นศักราชใหม่ ๒๔๖๐ ในวันที่ ๑ เดือนเมษายน) จากลักษณะธงตามประกาศจะเห็นว่า มีธงที่ใช้ในลักษณะธงชาติถึง ๒ ธง คือ ธงชาติรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่นบนพื้นสีแดงที่ใช้เป็นธงราชการ กับธงคำขायริ้วสีแดงสลับขาว ซึ่งจะใช้ประจำเรือของไทยที่เดินทางไปมาในการค้า

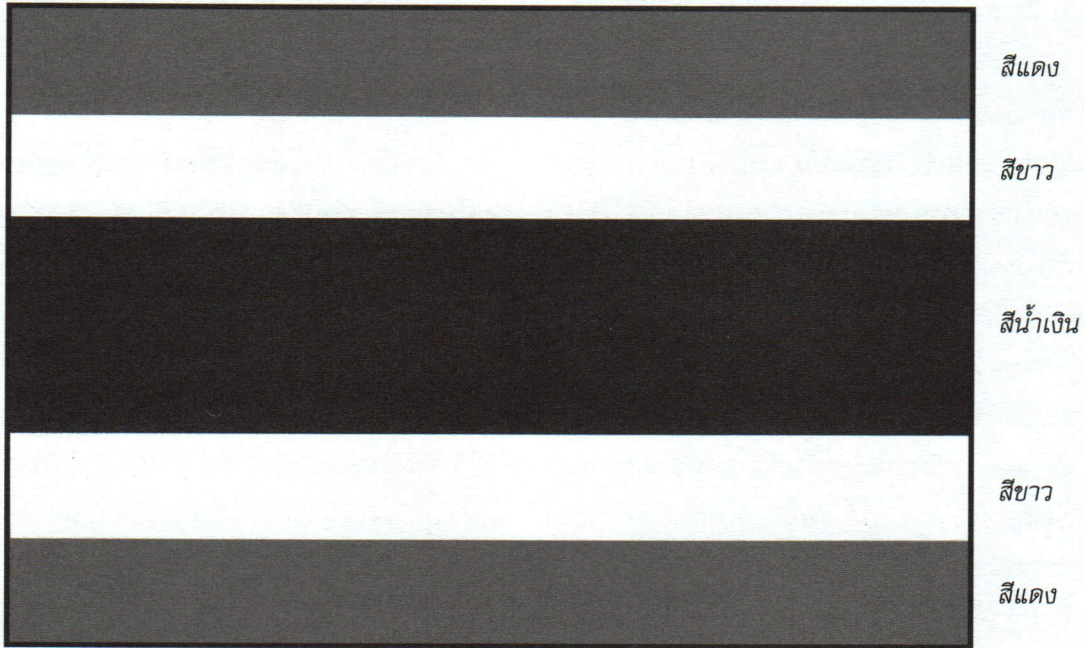
การกำหนดแบบธงทั้งสองขึ้นใช้ก็เพื่อเปรียบเทียบและทดลองเพื่อหาความเหมาะสม ได้ใช้มาจนกระทั่งเดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๐ จึงมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ธงไตรรงค์ อันประกอบด้วยสีแดง ขาว และน้ำเงินเป็นธงชาติไทยเพียงแบบเดียว

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตกลงพระราชหฤทัยใช้น้ำเงินแก่เพิ่มระหว่างกลางแถบสีแดงขาวนั้น ปรากฏพระราชหัตถเลขาในบันทึกส่วนพระองค์ วันเสาร์ที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๐^๒ ว่า ได้ทอดพระเนตรบทความแสดงความเห็นของผู้ใช้นามแฝงว่า อะแควร์ริส ในหนังสือกรุงเทพฯ เดลิเมล์ ภาษาอังกฤษ ฉบับวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้ทรงแปลข้อความนั้นลงในบันทึกด้วยความโดยย่อว่า เพื่อนชาวต่างประเทศของผู้เขียน (อะแควร์ริส) ได้ปรารภถึงธงชาติแบบใหม่ว่ายังมีลักษณะไม่สง่างามเพียงพอ ผู้เขียนก็มีความเห็นคล้อยตามเช่นนั้น และเสนอแนะด้วยว่า ริ้วตรงกลางควรจะเป็นสีน้ำเงินซึ่งเป็นสีส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งถ้าเปลี่ยนตามนี้แล้วธงชาติไทยก็จะประกอบด้วยสี

ธงชาติ แบบทดลอง พ.ศ. ๒๔๕๔

^๒ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, จดหมายเหตุราชกิจรายวันในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (พระนคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๑๗). หน้า ๑๙๔ - ๑๙๖.

ธงไตรรงค์ ธงชาติตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ - ปัจจุบัน

แดง ขาว น้ำเงิน มีสีเหมือนกับธงสามสีของฝรั่งเศส ธงยูเนียนแจ็กของอังกฤษ และธงดาวของสหรัฐอเมริกา ประเทศพันธมิตรทั้งสามคงเพิ่มความพอใจประเทศไทยยิ่งขึ้นเพราะเสมือนกับยกย่องเขา ทั้งการที่มีสีของพระมหากษัตริย์ในธงชาติ ก็จะเป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงพระองค์ในวาระที่ประเทศไทยได้เข้าสู่เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ด้วย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ เมื่อทรงทดลองวาดภาพธงสามสีลงในบันทึก ทรงเห็นว่างดงามดีกว่าริ้วขาวแดงที่ใช้อยู่ ต่อมาเมื่อเจ้าพระยารามราฆพ (หม่อมราชวงศ์เพ็ญ พึ่งบุญ) ซึ่งขณะนั้นยังเป็นพระยาประสิทธิศุภการ ไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ได้นำแบบธงไปถวายเพื่อทูลขอความเห็น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถก็ทรงเห็นชอบ รับสั่งว่า ถ้าเปลี่ยนในขณะนั้นจะได้เป็นอนุสรณ์ในการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ ด้วย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระยาศรีภริวารังประกาศแก่แบบธงชาติ และได้ทรงนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะเสนาบดี เพื่อฟังความเห็น ที่ประชุมลงมติเห็นชอบธงสามสีตามแบบที่คิดขึ้นใหม่

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติธงขึ้น เรียกว่า **พระราชบัญญัติธง พระพุทธศักราช ๒๔๖๐** ออกประกาศเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ มีผลบังคับภายหลังจากวันออกประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้ว ๓๐ วัน มีข้อความสำคัญปรากฏตอนต้นพระราชบัญญัติ ดังนี้

“พระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติธง

พระพุทธศักราช ๒๔๖๐

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ได้ทรงพระราชดำริถึงการที่กรุงสยามได้ประกาศสงครามต่อชาติเยอรมัน แลออสเตรเลียยังการี เข้าเป็นสัมพันธมิตรร่วมศึกกับมหาประเทศในยุโรป อเมริกา แลเอเชีย ผู้ทรงไว้ซึ่งธรรมาธิปไตยครั้งนี้ นับว่าชาติสยามได้ก้าวขึ้นสู่ความเจริญถึงขั้นอันสำคัญยิ่งแล้ว สมควรจะมีอภิสิทธิ์วัตถุเพื่อเป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงอภิสิทธิ์สมัยนี้ไว้ให้ปรากฏอยู่ชั่วฟ้าแลดิน

จึงทรงพระราชดำริเห็นว่า ธงสำหรับชาติสยาม

ซึ่งได้ประดิษฐานขึ้นตามพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติธง พระพุทธศักราช ๒๔๕๙ นั้น ยังไม่ประสงค์จะเพิ่มสีน้ำเงินแก่เข้าอีกสีหนึ่ง ให้เป็นสามสีตามลักษณะธงชาติของประเทศที่เป็นสัมพันธมิตรกับกรุงสยามได้ใช้อยู่โดยมากนั้น เพื่อให้เป็นเครื่องหมายให้ปรากฏว่า ประเทศสยามได้เข้าร่วมสุขทุกข์ แลเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับสัมพันธมิตรหมู่ใหญ่ ช่วยกันกระทำการปราบปรามความอัสติยธรรมในโลกย์ ให้พินาศประลัยไป

อีกประการหนึ่งสีน้ำเงินนี้เป็นสีอันเป็นศิริแก่พระชนมวาร นับว่าเป็นสีเครื่องหมายเฉพาะพระองค์ด้วย จึงเป็นสีที่สมควรจะประกอบไว้ในธงสำหรับชาติด้วยประการทั้งปวง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติธง พระพุทธศักราช ๒๔๖๐ เป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติธง รัตนโกสินทรศก ๑๒๙ แลให้ใช้ได้ภายหลังวันที่ได้ลงประกาศนี้ ๓๐ วันเป็นต้นไป

มาตรา ๒ ให้ยกเลิกข้อ ๑๑ ข้อ ๑๒ ข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ ข้อ ๑๙ แลข้อ ๒๐ ในมาตรา ๔ แลยกเลิกมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติธง รัตนโกสินทร-

ศก ๑๒๙ ซึ่งลงวันที่ ๒ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๙ กับให้ยกเลิกพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติธง ซึ่งลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๙

มาตรา ๓ ธงชาติสยาม รูปสี่เหลี่ยมรี มีขนาดกว้าง ๒ ส่วน ยาว ๓ ส่วน มีแถบสีน้ำเงินแก่ กว้าง ๑ ส่วน ซึ่งแบ่ง ๓ ของขนาดกว้างแห่งธงอยู่กลาง มีแถบขาวกว้าง ๑ ส่วน ซึ่งแบ่ง ๖ ของขนาดกว้างแห่งธงข้างละแถบ แล้วมีแถบสีแดงกว้างเท่าแถบขาว ประกอบขึ้นนอกอีกข้างละแถบ ธงสำหรับชาติสยามอย่างนี้ให้เรียกว่า **ธงไตรรงค์** สำหรับใช้ชักในเรือพ่อค้าทั้งหลาย แลในที่ต่าง ๆ ของสาธารณชนบรรดาที่เป็นชาติสยามทั่วไป

ส่วนธงพื้นสีแดง กลางมีรูปช้างปสอย ซึ่งใช้เป็นธงชาติสำหรับสาธารณชนชาวสยามมาแต่ก่อนนั้น ให้เลิกเสีย”

(สะกดตัวการันต์และวรรคตอนตามต้นฉบับ)

สีของธงไตรรงค์ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลือกนั้นเป็นสีที่มีความหมายลึกซึ้งมิใช่เพื่อให้สอดคล้องกับสีธงของบรรดาประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ ๑ เท่านั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานความหมายของสีธงไตรรงค์ไว้ในบทพระราชนิพนธ์ ดังนี้

“๑๖

◎ ขอร่ำรำพรรณบรรยาย
แห่งสีทั้งสามรวมถนัด

ความคิดเครื่องหมาย

◎ ขาว คือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์
และธรรมะคัมภีร์ไทย

หมายพระไตรรัตน์

◎ แดง คือโลหิตเราไซ้
เพื่อรักษาชาติศาสนา

ซึ่งยอมสละได้

◎ น้ำเงิน คือสีโสภา
ธ โปรตเป็นของส่วนองค์

อันจอมประชา

◎ จัดริ้วเข้าเป็นไตรรงค์
ที่รักแห่งเราชาวไทย

จึงเป็นสีธง

◎ ทหารอวดรำนำไป
วิบัติก็บูเกียรติสยามฯ”

ยงยุทธวิชัย

จากบทพระราชนิพนธ์ดังกล่าวอาจประมวลความได้ว่า **สีแดง** หมายถึงชาติและความสามัคคีพร้อมเพรียงของคนในชาติ ทุกคนยอมสละได้แม้เลือดเนื้อและชีวิตเพื่อรักษาชาติและศาสนา **สีขาว** คือความบริสุทธิ์ หมายถึงศาสนาซึ่งเป็นเครื่องอบรมคุณธรรมของคนในชาติ มีหลายท่านที่ได้อ่านบทพระราชนิพนธ์แล้วเข้าใจผิด ตีความคำว่า **“พระไตรรัตน์และธรรมะ”** ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหมายถึงศาสนาพุทธเท่านั้น ซึ่งถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่เป็นอัครศาสนูปถัมภก และมีพระวิจารณ์ญาณกว้างไกล ทั้งยังทรงเป็น **“พระมหาธีรราชเจ้า”** ดังนั้นคำดังกล่าวต้องไม่มีพระราชประสงค์จะให้ความหมายแคบเพียงศาสนาเดียว คำว่า **“พระไตรรัตน์”** ของพระองค์หมายถึงศาสนาพุทธ อันมีพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ และคำว่า **“ธรรมะ”** ที่ทรงใช้ก็หมายถึง คำสอนและคุณงามความดีของศาสนาอื่น ๆ ที่ช่วยขัดเกลาจิตใจของชาวไทยให้เป็นคนดี เป็นการใช้คำสั้น ๆ ให้ได้ความหมายกว้างขวาง เพราะทรงตระหนักในพระราชหฤทัยอยู่แล้วว่าประชาชนชาวไทยนับถือหลากหลายศาสนา และศาสนาเหล่านั้นก็มีธรรมะเป็นเครื่องมือในการสั่งสอนอบรมประชาชน ส่วน **สีน้ำเงิน** หมายถึงพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของประเทศ ดังนั้นองค์หรือธงชาติไทยจึงเป็นศูนย์รวมแห่งสัญลักษณ์ของสถาบันสูงสุดของไทย สมควรได้รับการยกย่องในฐานะปูชนียวัตถุอย่างหนึ่ง ทั้งเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงวีรกรรมของบรรพชนที่ได้เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตสร้างสรรคปกป้องเอกราชอธิปไตยและผืนแผ่นดิน ตลอดจนเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติมิให้ถูกอริราชศัตรูเหยียบย่ำทำลาย

นับแต่พุทธศักราช ๒๔๖๐ เป็นต้นมา ชาวไทยก็เชิดธงไตรรงค์ขึ้นโบกสะบัดอยู่เหนือยอดเสาในแผ่นดินไทยอย่างภาคภูมิใจ นอกจากชักและประดับธงชาติในประเทศไทยของเราแล้ว ยังมีการเชิดธงชาติไทยขึ้นสู่ยอดเสาของสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลไทยในต่างแดน เชิดขึ้นสู่ยอดเสาในการแข่งขันกีฬานานาชาติ ตลอดจนการประชุมสัมมนาต่าง ๆ ระหว่างประเทศ

แสดงให้เห็นว่าทั่วโลกเคารพยกย่องธงชาติไทยมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าธงชาติของประเทศอื่น ๆ ที่นับว่าควรภาคภูมิใจอย่างยิ่งคือองค์การสหประชาชาติได้คัดเลือกธงชาติไทยให้เป็น ๑ ในบรรดาธงชาติ ๑๖ ประเทศตีพิมพ์เป็นสมุดบัพตธงนานาชาติเพื่อออกจำหน่ายทั่วโลก การที่องค์การสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยผู้แทนนานาชาติจำนวนมากลงมติดำเนินการดังกล่าวแล้วนี้ย่อมเป็นเครื่องยืนยันอย่างมั่นคงถึงฐานะ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีของธงชาติไทยตลอดจนประเทศไทยในสายตาของชาวโลกเป็นอย่างดี อีกประการหนึ่ง การที่สมุดบัพตธงชาติไทยได้เผยแพร่ไปทั่วโลกนั้นยังก่อให้เกิดประโยชน์บางประการแก่ประเทศไทยของเราด้วย คือ

๑. เป็นการเผยแพร่ธงชาติไทยและประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วโลกยิ่งขึ้น เพราะเมื่อได้เห็นภาพที่ปรากฏในสมุดบัพแล้ว ย่อมมีผู้สนใจศึกษาความเป็นมาของธงชาติและประเทศเจ้าของธงทุกด้าน ประเทศไทยก็จะเป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่แล้ว

๒. การที่ภาพธงชาติไทยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ทั่วไปนั้นเท่ากับช่วยให้นานาชาติตระหนักในเกียรติภูมิของประเทศไทยยิ่งขึ้น ในฐานะประเทศที่สามารถดำรงรักษาเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพมาได้เป็นเวลานาน สามารถฝ่าฟันอุปสรรคและวิกฤตการณ์ทั้งหลายอย่างปลอดภัย ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านทั้งหลายต้องประสบปัญหาและไม่สามารถรอดพ้นจากวิกฤตการณ์เหล่านั้นได้ จนในที่สุดบางประเทศได้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยอยู่ในขณะนี้ ประเทศไทยยังต้องรับภาระอุปถัมภ์ผู้ลี้ภัยอพยพเข้ามาพึ่งพิงจากนอกประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งคุณธรรมนี้นานาชาติทั่วโลกต่างแซ่ซ้องสรรเสริญโดยถ้วนหน้ากัน

๓. เป็นเสมือนเครื่องกระตุ้นเตือนให้ชาวไทยสำนึกถึงความสำคัญแห่งธงชาติของตนยิ่งขึ้น เพราะได้ประจักษ์ว่าแม้แต่ต่างประเทศก็ยังเคารพและให้ความสำคัญแก่ธงชาติไทยอย่างแท้จริง ฉะนั้นชาวไทยทุกคนผู้เป็นเจ้าของธงชาติและเจ้าของประเทศ ควรจะ

ร่วมมือกันพิทักษ์ปกป้องรักษาธงชาติไทยอันเป็น
เครื่องหมายแทนเอกราชและสถาบันสูงสุดของชาติให้
ยั่งยืนตลอดไปตราบนานชีวิตจะหาไม่

การที่เราชาวไทยจะพิทักษ์รักษาธงชาติให้โบก
สะบัดอยู่เหนือแผ่นดินไทยตลอดกาลนั้น คือผลที่มาจาก
ความรักชาติของชาวไทยทุกคน ความรักชาติ หมายถึง
ความรักผืนแผ่นดินมาตุภูมิที่อยู่ รักเพื่อนร่วมชาติ ตั้งใจ
อนุเคราะห์ส่งเสริมซึ่งกันและกัน รวมทั้งรู้จักเสียสละ
เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม เมื่อประชาชาติเอื้อเพื่อ
ไม่ประทุษร้ายต่อกัน ประพฤติตนเป็นพลเมืองดีเคารพ
กฎหมาย ไม่เป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง
หรือทำลายสิ่งอันเป็นสาธารณสมบัติ เต็มใจเสียสละ
เพื่อชาติในโอกาสสมควร เช่น บริจาคเพื่อสาธารณะ
หรือเสียภาษีอากรตามกำหนดเวลา ท้ายสุดคือป้องกัน
มิให้ผู้ใดมาทำลายรุกรานเอกราชอธิปไตยของชาติหรือ
ทำลายสถาบันสูงสุดของชาติ ด้วยการกระทำดังกล่าว
อันเนื่องมาจากความรักชาตินี้ย่อมส่งผลให้ปรากฏตาม
ที่มุ่งหวัง ดังบทพระราชนิพนธ์สยามานุสติในพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า

“รักษาราช จงจิตน้อม	ภักดี	ท่านนา
รักชาติ	กอบกตัญญู	แนวไว้
รักศาสน์	กอบบุญคุณ	สุจริต ถ้วนเทอญ
รักศักดิ์	จงจิตให้	โลกซ้องสรรเสริญ
ยามเดินยืนนั่งน้อม		กะมล
รำลึกถึงเทศน์		อยู่ยัง
เป็นรัฐสมณทล		ไทยอยู่ สราญฮา
ควรถนอมแน่นตั้ง		อยู่เพียงอวสาน”

การปฏิบัติตนต่อธงชาติ เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่
คนไทยผู้รักชาติพึงปฏิบัติ เนื่องจากธงชาติเป็นปูชนีย-
วัตถุแสดงสัญลักษณ์แห่งสถาบันสูงสุดของประเทศ
การปฏิบัติตนต่อธงชาติจึงจำเป็นต้องกระทำด้วยอาการ
เคารพ การเก็บรักษาหรือเชิญไปมา ต้องเก็บหรือวางบน
พาน มิใช่ถือไปมาด้วยมือ ผู้ทำหน้าที่เชิญธงชาติต้อง
แต่งกายสุภาพ สภาพของธงชาติที่อัญเชิญขึ้นสู่ยอดเสา
หรือใช้ประดับอาคารสถานที่ทั่วไป ควรอยู่ในสภาพดี
และเรียบร้อย ไม่ปล่อยให้อยู่ในสภาพที่ขาดวิน หรือมี

สีสันทดจนมองไม่ออกว่าเป็นธงชาติไทย เพราะจะทำให้
ขาดความสง่างาม ไม่สมเกียรติแห่งการเป็นธงประจำ
ชาติ เสาธงและสถานที่ประดับธงควรมีลักษณะเชิดชู
ความสง่างามของธงด้วย นอกจากนี้ใน **ประกาศสำนัก
นายกรัฐมนตรี เรื่องระเบียบการชักธงชาติ** ได้ระบุไว้ว่า
มิให้ผู้ใดแสดงกิริยา วาจา หรืออาการอย่างใดอย่างหนึ่ง
หยาบคายต่อธงชาติ หรือแถบธงชาติ และมีให้ประดิษฐ์
รูปหรือเครื่องหมายที่ไม่สมควรลงบนธงชาติ หรือแถบ
สีธงชาติ ผู้ใดฝ่าฝืนต้องมีความผิดต้องระวางโทษปรับ
หรือจำคุกหรือทั้งจำและปรับแล้วแต่กรณี ส่วนเพลงชาติ
นั้นได้มีระเบียบว่า เมื่อได้ยินเพลงชาติในขณะอัญเชิญธง
ขึ้นหรือลงจากยอดเสา หรือในพิธีใด ให้ทุกคนหยุดยืน
ตรงเป็นการทำความเคารพต่อเพลงและธงชาติ เมื่อชาว
ไทยทำความเคารพเพลงและธงชาติเมื่อใด ขอให้รำลึก
ถึงความหมายที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงชาติและวีรกรรม
ของบรรพบุรุษไทยในอดีต จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ
และหวงแหนในความเป็นชาติตลอดจนผืนแผ่นดินไทย
ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ทวี มุขธระโกษา. **พระมหาธีรราชเจ้า**. พระนคร : โรง-
พิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **จดหมายเหตุ
ราชกิจรายวันในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว**. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราช-
วิทยาลัย, ๒๕๑๗.
- ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๓๓ วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน
๒๔๕๙. หน้า ๒๓๘ - ๒๓๙.
- ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๓๔ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๖๐.
หน้า ๔๓๖ - ๔๔๐.
- ศิลปากร, กรม. **ธงไทย เล่ม ๑**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ดอกเบี๋ย, ๒๕๔๕.
- อมรตรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), จมื่น. **พระราช-
กรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-
เกล้าเจ้าอยู่หัว**. พระนคร : องค์การคำคุณุสสา
ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, ๒๕๑๒.

ปกิณกะไทย

บุคคล ข่าวสาร ภาษา หนังสือ

พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความสำคัญ ของภาษาไทยและเรื่องความพอเพียง

เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คณะเอกอัครราชทูตและกงสุลไทยที่ปฏิบัติราชการอยู่ในต่างประเทศ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต โอกาสนี้ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความสำคัญของภาษาไทย และเรื่องความพอเพียงว่า

คนที่ไปอยู่ต่างประเทศไม่กี่วันไปพบกับเอกอัครราชทูตพูดภาษาไทยไม่ได้ กับฝรั่งซึ่งมาเมืองไทยไม่นาน กลับไป ไปพบเอกอัครราชทูตแต่พูดภาษาไทยได้ เป็นเรื่องขบถกล “วิธีที่จะปฏิบัติต้องล้างสมองเขาว่าประเทศไทย มีภาษาไทยมานานแล้ว มีวัฒนธรรมไทย มีนานกว่าประเทศในยุโรปหลายประเทศ ก่อนนี้ในต่างประเทศ เป็นยุคที่เขาเรียกว่า Middle Age หมายความว่า เป็นยุคที่ไม่เจริญ เมืองไทยนี้ยุคกลางของเราเจริญแล้ว ถ้าอยากจะให้แก้ไข เราจะต้องศึกษายุคกลางของเราว่า เจริญแล้ว และบอกกับพวกที่เขาเห็นว่าเมืองไทยไม่เจริญ ให้เข้าใจ แล้วก็ประเทศไทยนี้มีภาษาไทย มีตัวอักษรไทย มาตั้งแต่สมัยที่เป็นยุคกลางของฝรั่ง... เราเจริญก่อน แต่ที่เมืองไทยจะไม่เจริญเพราะว่ามีคนอย่างพวกที่ไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่าเมืองไทยเจริญมานานแล้ว”

นอกจากนี้ยังมีพระราชดำรัสเรื่องความพอเพียงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะพอเพียง ต้องทำอย่างจริงจัง และอย่างพอเพียง “สมัยนี้อะอะอะไรก็เศรษฐกิจพอเพียง พอเพียง พระเจ้าอยู่หัวเดี๋ยวนี้ไม่พูดแล้ว เศรษฐกิจพอเพียง... เพราะคนเขาบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงมันไม่พอเพียง ความจริงมันพอเพียงถ้าเราพอเพียง แต่คนโดยมากไม่ยอมพอเพียง ที่มันใช้ไม่ได้

เพราะว่าคนเราไม่พอเพียง ความสุขถ้าจะมีอยู่แล้วก็คือพอเพียงนั่นเอง ถ้าคนเขาพอเพียง คนเขามีความสุข เราก็มีความสุข ถ้าคนที่อยากได้น้อยอยากได้นี้มาก เราเห็นแล้วว่ามันไม่พอเพียงเราก็ไม่มีความสุข ความสุขของคนแสดงออกมาด้วยความพอเพียง มันสำคัญตรงนี้ให้ทำตัวเองให้พอเพียง”

สารคดีเอกลักษณ์ไทยชุด “ชีวิตไทยกับสายน้ำ”

จรรवरณ กระตุกษ์ รายงาน

คณะกรรมการจัดทำสารคดีเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้จัดทำสารคดีเอกลักษณ์ไทยชุด “ชีวิตไทยกับสายน้ำ” เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา จำนวน ๒๒ ตอน ความยาวตอนละ ๓ นาที โดยมีเนื้อหาและภาพประกอบความรู้ความเข้าใจ เรื่องน้ำกับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน การประกอบอาชีพ และการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับน้ำ โดยเฉพาะที่สำคัญยิ่งคือที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่โปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้เพื่อแก้ปัญหาเรื่อง “น้ำ” โดยมีโครงเรื่อง ดังนี้

- ตอนที่ ๑ น้ำ : การตั้งถิ่นฐานของคนไทย
- ตอนที่ ๒ น้ำ : การดำรงชีวิตของคนไทย
- ตอนที่ ๓ น้ำ : สัญลักษณ์ในศิลปกรรมไทย
- ตอนที่ ๔ น้ำ : หัตถกรรมพื้นบ้านไทย
- ตอนที่ ๕ น้ำ : ความเชื่อในสังคมไทย
- ตอนที่ ๖ น้ำ : ประเพณีพื้นบ้าน
- ตอนที่ ๗ น้ำ : ประเพณีในพระพุทธศาสนา
- ตอนที่ ๘ น้ำ : พระราชพิธีเนื่องในพระมหา

กษัตริย์กับประชาชนที่เกี่ยวข้องน้ำ

ตอนที่ ๙ น้ำ : พระราชพิธีสมโภชลูกหลวง

ตอนที่ ๑๐ น้ำ : เรือพระราชพิธี

ตอนที่ ๑๑ แนวพระราชดำริในการพัฒนาแหล่งน้ำ

ตอนที่ ๑๒ ฝ่ายทตน้ำ

ตอนที่ ๑๓ การอนุรักษ์ป่าและต้นน้ำลำธาร

ตอนที่ ๑๔ การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร

ตอนที่ ๑๕ อ่างเก็บน้ำ (๑)

ตอนที่ ๑๖ อ่างเก็บน้ำ (๒)

ตอนที่ ๑๗ เชือกกักเก็บน้ำ

ตอนที่ ๑๘ ประตูปรับน้ำปากพนัง

ตอนที่ ๑๙ สระเก็บน้ำพระราม ๙

ตอนที่ ๒๐ การบำบัดน้ำเสีย

ตอนที่ ๒๑ กังหันน้ำชัยพัฒนา

ตอนที่ ๒๒ แก้มลิง

การเผยแพร่สารคดีเอกลักษณ์ไทยชุด “ชีวิตไทยกับสายน้ำ” จะนำออกอากาศเผยแพร่เป็นรายการประจำออกอากาศตอนแรกวันเสาร์ที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ ทุกวันอาทิตย์ เวลาประมาณ ๑๐.๕๗ - ๑๑.๐๐ น.

๒. สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี ทุกวันเสาร์ และวันอาทิตย์ เวลาประมาณ ๒๐.๓๐ - ๒๐.๓๓ น.

รวมทั้งเผยแพร่ให้แก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวันสำคัญของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

อำนาจ ศรีทองเกิด รายงาน

คณะกรรมการจัดทำสารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวันสำคัญของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของ

ชาติ กำหนดจัดทำสารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันคล้ายวันพระราชสมภพ และวันคล้ายวันประสูติแต่ละพระองค์ ในพุทธศักราช ๒๕๕๐ จำนวน ๑๐ เรื่อง ดังนี้

๑. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา “๘๐ พรรษานวมินทราชธิราช” จำนวน ๘ ตอน ความยาวตอนละ ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ในเวลาหลังข่าวภาคค่ำ

๒. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐ จัดทำในลักษณะบทร้อยกรอง จำนวน ๓ ตอน ตอนที่ ๑ เพลงแผ่นดิน ตอนที่ ๒ เบิกฟ้าใหม่ ตอนที่ ๓ ศิลปชีพ ความยาวตอนละ ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ถึงวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐

๓. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ จำนวน ๓ ตอน ตอนที่ ๑ สานงานแผ่นดิน ตอนที่ ๒ สร้างเสริมครอบครัวไทย ตอนที่ ๓ รักราชภักดิ์รักแผ่นดิน ความยาวตอนละ ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ตั้งแต่วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๔. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒ เมษายน ๒๕๕๐

จำนวน ๓ ตอน ตอนที่ ๑ จุดประทีปแห่งปัญญา ตอนที่ ๒ แม่พิมพ์ของความเป็นไทย ตอนที่ ๓ ผสานสองโลก ความยาวตอนละ ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทาง สถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ตั้งแต่วันที่ ๓๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๐

๕. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ตอนธรรมชาติเพื่อชีวิตไทย ความยาว ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๖. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๗ รอบ ในวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐ จำนวน ๒ ตอน ตอนที่ ๑ สมเด็จพระโสทรเชษฐภคินี ตอนที่ ๒ ดวงมณีในหัวใจไทย ความยาวตอนละ ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๗. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๐ ตอนสายใยรักแห่งครอบครัว ความยาว ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ในวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๐

๘. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ

เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ตอนนวลแสงแห่งดวงพระทัย ความยาว ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ในวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๙. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ ตอนเจ้าหญิงนักกฎหมาย นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐

๑๐. สารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติ ๘ มกราคม ๒๕๕๑ ตอนเจ้าหญิงยุคใหม่ ความยาว ๕ นาที นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ในวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๑

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีรับมอบเงินสนับสนุนโครงการจัดทำวารสารไทยจากธนาคารอาคารสงเคราะห์

นายจุลยุทธ หิรัณยะวลิต ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีรับมอบเงินสนับสนุนโครงการจัดทำวารสารไทย ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท จากนายบรรค์ ประจวบเหมาะ กรรมการผู้จัดการ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ณ ห้องประชุม ๑๐๑ อาคารสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มจำนวนพิมพ์วารสารไทยซึ่งเป็นหนังสือ

ความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยเกี่ยวกับสถาบันหลักของชาติทั้ง ๔ สถาบัน อันได้แก่ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้สามารถเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายสำคัญ เช่น โรงเรียนในระดับต่าง ๆ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาหาข้อมูลในด้านเอกลักษณ์ของชาติ ได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

ในการนี้ นายจาดูร อภิชาติบุตร และนายนิติ เปรมรัศมิ์ รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้อำนวยการสำนัก/กอง ผู้บริหารสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี นายทินกร ภูวะปัจฉิม ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง บรรณาธิการวารสารไทย คณะบรรณาธิการ และข้าราชการ เจ้าหน้าที่สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติรวมทั้งเจ้าหน้าที่ธนาคารอาคารสงเคราะห์ได้เข้าร่วมเป็นเกียรติในพิธีดังกล่าวอย่างคับคั่ง

ถวายเป็นพุทธบูชา ถวายพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ นายจุลยุทธ หิรัณยะวลิต ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วย นายระพีพันธุ์ สรีวิวัฒน์ ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี นายทินกร ภูวะปัจฉิม ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ คณะบรรณาธิการวารสารไทย รวมทั้งข้าราชการและเจ้าหน้าที่สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ได้นำวารสารไทย ฉบับที่ ๑๐๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๐) ซึ่งเป็นฉบับเฉลิมพระเกียรติในโอกาสที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเจริญพระชนมายุ ๘๔ พรรษา ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และได้รับพระราชทานพระอนุญาตให้อัญเชิญพระฉายาลักษณ์ ลงเป็นภาพปก ภาพสี่สี ภาพประกอบบทความ พระประวัติและบทความเกี่ยวกับพระกรณียกิจต่าง ๆ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม มอบให้คุณหญิงดุริณี พูลทรัพย์

เลขานุการในพระองค์ฯ ณ อาคาร ๑๐๐ ปีสมเด็จพระศรีนครินทร์ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพฯ เพื่อนำขึ้นถวายเพื่อทรงแจกจ่ายแก่ประชาชนที่มาร่วมลงนามถวายพระพร จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม และมอบมูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี แจกจ่ายในโอกาสออกหน่วยแพทย์อาสา จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

มาใช้คำไทยกันเถิด

คนไทยบางคนรวมทั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ มักใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศปะปนกับภาษาไทยทั้งในการพูดและการเขียน ทั้งที่ศัพท์ภาษาต่างประเทศเหล่านั้นมีคำภาษาไทยอยู่แล้ว และไม่ใช้คำศัพท์วิชาการที่จำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อความเข้าใจแต่อย่างใด

มาใช้คำไทยกันเถิด ☺

รายการเด่น ; ทำสี / เน้นสี ; เน้น ไม่ควรใช้ ไฮไลต์ (hi - light)

☺ รายการเด่นของงานนี้คือการแสดงแสงสีเสียงอันวิจิตร

☹ ไฮไลต์ของงานนี้คือการแสดงแสงสีเสียงอันวิจิตร

☺ ดาราชอบทำสี / เน้นสีผมให้ดูแปลกตา

☹ ดาราชอบไฮไลต์ผมให้ดูแปลกตา

☺ ให้อ่านข้อความที่เน้นด้วยสีเขียว

☹ ให้อ่านข้อความที่ไฮไลต์ด้วยสีเขียว

ประเด็น / หัวข้อ ไม่ควรใช้ อีชชู่ (issue)

☺ ประเด็น / หัวข้อของการสนทนาววันนี้เป็นเรื่องเศรษฐกิจ

☹ อีชชู่ของการสนทนาววันนี้เป็นเรื่องเศรษฐกิจ

ทำด้วยมือ ไม่ควรใช้ แฮนด์เมด (handmade)

☺ สินค้าทำด้วยมือแพงกว่าสินค้าทำด้วยเครื่องจักร

☹ สินค้าแฮนด์เมดแพงกว่าสินค้าทำด้วยเครื่องจักร

สิ่งบอกเหตุ ; ตัวชี้วัด ไม่ควรใช้ อินดิเคเตอร์ (indicator)

☺ น้ำทะเลลดลงอย่างรวดเร็วเป็นสิ่งบอกเหตุว่าจะเกิดสึนามิ

☹ น้ำทะเลลดลงอย่างรวดเร็วเป็นอินดิเคเตอร์ว่าจะเกิดสึนามิ

☺ การประกันคุณภาพการศึกษาต้องสร้างตัวชี้วัดที่ชัดเจน

☹ การประกันคุณภาพการศึกษาต้องสร้างอินดิเคเตอร์ที่ชัดเจน

ออกสู่สากล ไม่ควรใช้ โกอินเตอร์ (go inter)

☺ ต้มยำกุ้งของไทยเป็นอาหารที่ออกสู่สากล

☹ ต้มยำกุ้งของไทยเป็นอาหารที่โกอินเตอร์

ในระยะยาว ไม่ควรใช้ อินเดอะลองรัน (in the long run)

☺ หุ่นบริษัทนี้จะให้ผลตอบแทนดีในระยะยาว

☹ หุ่นบริษัทนี้จะให้ผลตอบแทนดีอินเดอะลองรัน

เป็นไปได้ / ไม่มีทาง ไม่ควรใช้ อิมพอสซิเบิล (impossible)

☺ ให้เขาขอโทษหรือ เป็นไปได้ / ไม่มีทาง

☹ ให้เขาขอโทษหรือ อิมพอสซิเบิล

ศัพท์และตัวอย่างจากหนังสือ ศัพท์ต่างประเทศที่ใช้คำไทยแทนได้ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

